



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ชื่อโครงการ การสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง
ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี

เสนอโดย

นายพิธิวัฒน์ แก้วเนตร และคณะ

เสนอต่อ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ชื่อโครงการ การสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง
ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี

คณะทีมวิจัย

1. นายพิริวัฒน์			แคว้น	หัวหน้าโครงการวิจัย	
2. นายจิรายุช	กับบุญ	ทีมวิจัย	3. นายอุทิศ	ไชบุญญา	ทีมวิจัย
4. นายพานรินทร์	คุณพาที	ทีมวิจัย	5. นายอภิชาติ	พรมรักษา	ทีมวิจัย
6. นายสมัย	หล้าบุคดา	ทีมวิจัย	7. นายคำดี	สุพรรณนันท	ทีมวิจัย
8. นายเอกชัย	คุณพาที	ทีมวิจัย	9. นายมานพ	ไชโยธา	ทีมวิจัย
10. นายพรเทพ	สีทอง	ทีมวิจัย	11. นายสวัสดิ์	ไชโยธา	ทีมวิจัย
12. นายธีรชานนท์	ชายดวงคำ	ทีมวิจัย	13. นายสุวัต	เคนบุปผา	ทีมวิจัย
14. นางสาวสุกัญญา	ฐิตะโพธิ์	ทีมวิจัย	15. นางสาวจิตราพร	คำคาน	ทีมวิจัย
16. นางสาวบุหงา	คำคาน	ทีมวิจัย	17. นางสาวทัศนีย์	เคนบุปผา	ทีมวิจัย
18. นางสาวพิสมัย	มณีวงศ์	ทีมวิจัย	19. นายโกศล	หล้าบุคดา	ทีมวิจัย
20. นายวรรต์	ไชโยธา	ทีมวิจัย	21. นายอนวัช	พรมรักษา	ทีมวิจัย
22. นายไกรสอน	หล้าบุคดา	ทีมวิจัย	23. นายก้องนภา	คุณพาที	ทีมวิจัย
24. นายจงศิลป์	อินทร์น้อย	ทีมวิจัย	25. นางสาวยุวธิดา	สมงาม	ทีมวิจัย
26. นางสาวชนิษฐา	ไชโยธา	ทีมวิจัย	27. นายสุริยา	เหล้ามา	ทีมวิจัย
28. นางสาวอรรณณ	รัฐจวน	ทีมวิจัย	29. นางสาวปราวินา	ไชโยธา	ทีมวิจัย
30. นางพัชรินทร์	มหาวงค์	ทีมวิจัย	31. นายสงกา	เหล้ามา	ทีมวิจัย
32. นายณรงค์	คุณพาที	ทีมวิจัย	33. นายสราวุธ	สมงาม	ทีมวิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยในโครงการการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง (2) เพื่อศึกษาพื้นที่กิจกรรมเยาวชน การดำเนินกิจกรรม เนื้อหาและกระบวนการการดำเนินกิจกรรมของเยาวชนบ้านคำกลาง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (3) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนกับชุมชนบ้านคำกลาง (4) เพื่อศึกษาความสามารถและศักยภาพของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง (5) เพื่อศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญา รวมถึงวิธีการและกระบวนการนำไปใช้ สร้างและพัฒนาพื้นที่กิจกรรมของเยาวชนบ้านคำกลาง และ (6) เพื่อหารูปแบบการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง ซึ่งมีขั้นตอนการใช้แบบสอบถาม การประชุมกลุ่มย่อย เป็นต้น มีผลการศึกษาปรากฏดังนี้

สถานการณ์ด้านเยาวชนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่บ้านคำกลาง มีดังนี้ สภาพการณ์ของชุมชนบ้านคำกลางในปัจจุบันแตกต่างจากแต่ก่อนมาก ทั้งด้านอาชีพก็จะประกอบอาชีพ เกษตร ทำไร่ ทำนา ทำสวนเหมือนเดิม จะแตกต่างตรงที่เยาวชนในชุมชนจะช่วยงานพ่อแม่น้อยลง ส่วนมากเยาวชนที่ได้เรียนหนังสือก็จะไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร ส่วนเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือก็จะไม่ค่อยช่วยพ่อแม่ทำงาน ดังนั้นในภาระการทำนา ทำไร่ ก็จะมีแต่การจ้างแรงงาน ไม่มีขอแรง เหมือนแต่ก่อน ความเจริญก้าวหน้า ทางเทคโนโลยี ข่าวสารทำให้คนในชุมชนค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ รวมทั้งเยาวชนในชุมชน บางครั้งก็ลอกเลียนแบบพฤติกรรมในตัวละครในข่าวสารบ้านเมือง ทะเลาะวิวาท ดื่มสุรา เสพยา และไม่ให้ความร่วมมือในงานของชุมชนเหมือนแต่ก่อน เวลาถึงงานประเพณีก็จะไม่ค่อยเข้าร่วมจะตั้งวงกินเหล้า และหาเรื่องทะเลาะวิวาทกันเป็นส่วนใหญ่และถ้าหาเรื่องคนนอกพื้นที่ไม่ได้ ก็จะหาเรื่องกันเองในชุมชนความเจริญของสังคมมีส่วนทำให้คนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปมาก และส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพของคนในชุมชน ด้านประเพณี วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชนก็ลดน้อยถอยลง ไม่เหมือนแต่ก่อน เช่น งานออกพรรษา งานบุญพระเวสสันดร งานบุญเดือนหก งานลอยกระทง และอื่นๆ เยาวชนก็จะไม่ค่อยให้ความร่วมมือ จะไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรม มีแต่ตั้งวงกินเหล้า และขับซิมมอเตอร์ไซค์รบกวนคนในชุมชน เปิดเพลงเสียงดังรบกวนคนในชุมชน ด้านพฤติกรรมก็จะมีอาการก้าวร้าว ไม่ฟังผู้ใหญ่ในชุมชนดัดเตือนพอมีกงานบุญตามหมู่บ้าน จะรวมตัวกันเป็นกลุ่มกินเหล้า กินยาหาเรื่องทะเลาะวิวาท ชกต่อยกัน ความเจริญทางเทคโนโลยีก็มีส่วนมากในด้านพฤติกรรมของเยาวชนในชุมชน เช่น เลียนแบบในละคร ยาเสพติด การแข่งรถและการไปทำงานของเยาวชนในกรุงเทพฯ ได้นำพฤติกรรมที่ผิดๆ มาใช้ในชุมชน ด้านการใช้แรงงานในการประกอบอาชีพ จากข้อมูลพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นมีข้อมูลดังนี้เมื่อก่อนการทำนาของคนในชุมชนจะเป็นการขอแรงงานจากคนในชุมชน มากกว่าจะเป็นค่าจ้างแรงงาน จะเริ่มขอแรงงานเพื่อช่วยในการปักดำโดยที่ผู้เป็นเจ้าของนาจะเป็นคนหาอาหารมาเลี้ยงคนงานที่มาช่วยงาน พอถึงเวลาเก็บเกี่ยวก็จะขอแรงงานจากทางชุมชนอีกครั้งในการเก็บเกี่ยวก็จะทำเช่นเดียวกันกับการปักดำ พอเก็บ

เกี่ยวเสร็จผู้ที่เป็นเจ้าของนาจะนำข้าวขึ้นลาน หน้าของวัยรุ่นหรือเยาวชนในชุมชน ซึ่งผู้เป็นเจ้าของนาจะเป็นคนไปขอแรงวัยรุ่นในหมู่บ้านมาช่วยกันตีข้าว ผู้ที่เป็นเจ้าของนาจะเตรียมหาอาหาร เป็ด ไก่ มีเหล้าบ้างเล็กน้อยเพื่อเป็นการตอบแทนวัยรุ่นที่มาช่วยตีข้าว พอตีข้าวเสร็จก็จะนำข้าวขึ้นเล้าก็จะเป็นการขอแรงงานคนในชุมชนอีกครั้ง หลังจากก็นำข้าวขึ้นเล้าเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะเป็นการกินอาหารร่วมกัน สร้างความสามัคคีของคนในชุมชน แต่ปัจจุบันในการทำนา ทำไร่ของคนในชุมชนบ้านคำกลางส่วนมากจะเป็นการจ้างแรงงานมากกว่าและใช้เครื่องจักรมากกว่า ทั้งแรงงานในชุมชนในส่วนที่เป็นเยาวชนจะออกไปทำงานที่กรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ ที่เหลือก็จะเรียนหนังสือจะช่วยแรงพ่อแม่หน่อยลง ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเยาวชนในชุมชนนั้นจะเริ่มมีการเสพติดเรื่องเครื่องมือสื่อสาร การเสพสื่อสาธารณะ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ได้รับ

ดังนั้นโครงการวิจัยจึงได้ร่วมกันกำหนดรูปแบบการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง คือ 1) พื้นที่กิจกรรมเพื่อการพัฒนาตนเอง มีการดำเนินการเพื่อให้เกิดพื้นที่กิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการดำเนินงานคือ การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การจัดค่ายอบรมเด็กและเยาวชน การศึกษาดูงาน เพื่อศึกษาบทเรียนการดำเนินงานเยาวชนในพื้นที่ชุมชนอื่น และนำเอาแนวคิดและรายละเอียดการดำเนินงานมาพัฒนาและปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่บ้านคำกลาง 2) พื้นที่กิจกรรมในสังคม เพื่อให้เกิดการเชื่อมประสานระหว่างวัยผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง คนในชุมชน และเด็กเยาวชนในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ทั้งนี้จากข้อมูลที่ค้นพบ คือ คนในชุมชนเริ่มถูกแบ่งพื้นที่สำหรับผู้ใหญ่วัยทำงาน และพื้นที่สำหรับเยาวชน พื้นที่ทางสังคมในเรื่องต่างๆ ของเยาวชนที่รวมกลุ่มกันอย่างหลวมๆ จากผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ส่งผลให้ที่ผ่านมาเกิดช่องว่างระหว่างวัย ดังนั้นจึงได้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการดำเนินการคือ “ร้อยพวงห้อยความคิด” จัดแข่งขันกีฬาชุมชน และ กิจกรรมประกวดร้องเพลง 3) วัย จากรูปแบบดังกล่าวส่งผลให้เกิดพื้นที่กิจกรรมในการแสดงออกของเยาวชนซึ่งแบ่งพื้นที่กิจกรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ พื้นที่ทางสังคมชุมชน และพื้นที่ทางวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวแล้ว ยังเกิดกลไกการขับเคลื่อนการทำงานของเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของโครงการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มเยาวชนบ้านคำกลางได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่ทางชุมชนและหน่วยงานจัดขึ้น และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ ได้ให้ความสนใจในตัวโครงการ ทั้งนี้สังเกตได้จากการแลกเปลี่ยน การให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานรวมไปถึงความร่วมมือในการที่ทีมวิจัยลงไปเก็บข้อมูลอีกด้วย รวมไปถึงในกิจกรรมการคืนข้อมูลสู่ชุมชน ทำให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลต่างๆในชุมชนของหมู่บ้าน ได้รับข้อมูลที่มีความจริงในชุมชนเพื่อไปแก้ปัญหาในชุมชนถูกต้องและตรงตามความเป็นจริงเพื่อพัฒนาของชุมชนต่อไป และผู้ให้ความสำคัญกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่คอยช่วยเหลือประสานงานตลอด คือ มูลนิธิพิทักษ์ธรรมชาติเพื่อชีวิตศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี ที่สำคัญคือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.) ที่ทำให้โครงการวิจัยครั้งนี้สำเร็จก็เพราะได้รับการสนับสนุนอนุเคราะห์ช่วยเหลือจาก บุคคล องค์กรต่างๆที่กล่าวถึงมาข้างต้นนี้

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องมา ณ โอกาสนี้

นายพิริวัฒน์ แก้วเนตร และคณะ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ

กิตติกรรมประกาศ

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ชื่อโครงการ	1
1.2 ความสำคัญของปัญหา	1
1.3 คำถามวิจัย	4
1.4 วัตถุประสงค์	4
1.5 วิธีการดำเนินงาน	4
1.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	27
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม	30
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
2.5 กรอบแนวคิด	35
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย	36
3.1 ขอบเขตการวิจัย	36
3.2 การศึกษารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	36
3.3 เครื่องมือที่ใช้สำหรับการศึกษา	36
3.4 ประเด็น กรอบคำถามในการวิจัยและแบบสำรวจในการเก็บข้อมูล	37
3.5 รายชื่อทีมวิจัย	37
3.6 วิธีการศึกษา/กระบวนการดำเนินโครงการวิจัย	38
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	44
4.1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน	44
4.2 สถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง	47
4.3 พื้นที่กิจกรรมเยาวชนของเยาวชนบ้านคำกลาง	50
4.4 ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนกับทางชุมชนบ้านคำกลาง	51
4.5 ความสามารถและศักยภาพของเยาวชน	52

4.6 องค์ความรู้และภูมิปัญญา	53
4.7 สถานการณ์ด้านเยาวชนที่เกิดขึ้นและรูปแบบการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชน	56
4.8 ผลการดำเนินการทดลองปฏิบัติการ	61
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	64
5.1 ผลการวิจัย	64
5.2 ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน	71
5.3 ผลที่เกิดขึ้นกับทีมวิจัย	71
5.4 ปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการดำเนินงานวิจัย	71
5.6 ข้อเสนอแนะ	71
เอกสารอ้างอิง	
ภาคผนวก	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ชื่อโครงการ การสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชน
บ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี

1.2 ความสำคัญของปัญหา

บ้านคำกลางตั้งอยู่บนหลังเขา สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นลาดเชิงเขา เป็นสภาพต่ำๆ สูงๆ จากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน หมู่บ้านคำกลาง ซึ่งแต่ก่อนที่แห่งนี้เรียกว่า บ้านดอนน้ำเที่ยง เพราะมีบ่อน้ำที่ไม่เคยเหือดแห้ง โดยประมาณ 100 ปีมาแล้ว (พ.ศ.2453) มีญาติพี่น้องชาวบ้านพะไล ได้อพยพเข้ามาอยู่เพราะสภาพพื้นที่ที่ตั้งหมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำ มีพื้นที่การเกษตร เหมาะแก่การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ กลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ครั้งแรก คือ นายทิพสอน สุพรรณนันทน์ นายสีไผ่ จันทาทอง นายชนและนายอ่อนแต่ อาชีพเริ่มแรกของคนในหมู่บ้านคือ การเลี้ยงวัว ทำนา ต่อมาในปี 2454 เริ่มมีผู้คนอพยพเข้ามามากขึ้น ซึ่งมาจากบ้านเลาะ บ้านโพธิ์ไทร ในช่วงนั้นชาวบ้านบ่อน้ำเที่ยง ได้พากันเปลี่ยนชื่อบ้านของตนใหม่ โดยเรียกว่า บ้านสร้างเที่ยง ซึ่งได้นามจาก บ่อน้ำเที่ยง เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2460 มีการเลือกผู้นำชุมชนขึ้น จึงมีการตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่อีกครั้ง เป็นชื่อ บ้านคำกลาง เพราะอยู่ระหว่างกลางของบ้านภูเวียง และบ้านพะลอง จากนั้นก็มีผู้คนมาอาศัยมากขึ้น กระทั่งปี พ.ศ. 2480 ประชากรในหมู่บ้านเริ่มเพิ่มขึ้นและเล็งเห็นว่าการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญของชุมชนในอนาคต ชาวบ้านจึงได้ร่วมกันก่อสร้างโรงเรียนขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 ชาวบ้านคำกลางได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัดเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ในช่วงเดียวกันนี้ทางรัฐบาลได้สร้างสถานีตำรวจขึ้น สภาพโดยทั่วไปของชุมชนคำกลาง มีพื้นที่ทั้งหมด 5,495 ไร่ ทิศตะวันออกติดกับบ้านภูเวียง ทิศเหนือติดกับบ้านเลาะและบ้านแดง ทิศตะวันตกติดกับบ้านดอนพัฒนาซึ่งแยกตัวออกจากบ้านคำกลาง ทิศใต้ติดกับบ้านดงเจริญ อำเภอตระการพืชผล ปัจจุบันมีประชากรในหมู่บ้าน จำนวน 901 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 22,500 บาท สัดส่วนเด็กเยาวชนอายุระหว่าง 12 – 25 ปี ข้อมูลจากผู้นำชุมชน(ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2554) มีทั้งสิ้น 212 คน แยกเป็นชาย 98 คน หญิง 114 คน โดยแยกได้สองกลุ่ม ร้อยละ 70 เป็นเด็กเรียนหนังสืออยู่ในระบบทางการศึกษา ส่วนอีกร้อยละ 30 ไม่ได้เรียนหนังสือและไปทำงานที่อื่น(จากการสอบถามแกนนำเยาวชนของชุมชนบ้านคำกลาง)

สภาพชุมชนของบ้านคำกลางในอดีต คนในชุมชน ทั้งเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ มีความรักใคร่และสามัคคีกันเป็นอย่างมาก ดังเห็นได้จากการร่วมแรงร่วมใจผลักดันและร่วมสร้างให้มีทั้งโรงเรียนและวัดเกิดขึ้นในพื้นที่ของชุมชน ซึ่งความร่วมมือร่วมใจนี้ นับว่าเป็นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนและสืบทอดต่อกันมา นำไปสู่การร่วมกันปฏิบัติการในด้านประเพณีวัฒนธรรม เช่น บุญพระเวสสันดร บุญข้าวฉี่ บุญผ้าป่า กันหลอน บุญกุ่มข้าวใหญ่ งานบุญเดือนหกทำบั้งไฟขอฝน เลี้ยงปู่ตา งานแห่เทียนเข้าพรรษา งานออกพรรษาทำพุง บั้งไฟ และงานลอยกระทง เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ช่วยหล่อหลอมจิตใจเชื่อมสัมพันธ์

ให้กับ คนระหว่างวัยเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่หรือกลุ่มเยาวชน ที่เข้าร่วมทำงานพัฒนาในหมู่บ้าน งานบุญประเพณีอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ชุมชนยังมีทุนด้านภูมิปัญญา เช่น ด้านการจักสาน (ตะกร้า กระชัง แห ฯลฯ) คนตรีพื้นบ้าน หมอสูตร หมอธรรม หมอยาสมุนไพร กลุ่มกลองยาว คณะหนังตะลุง คณะหมอรำ ครัวมวย ทีมฟุตบอล ทีมตะกร้อ และมีค่ายมวย ที่เป็นที่พักพิงของคนในชุมชนและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อีกทั้งยังมีแรงหนุนจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาจัดกิจกรรม สอดส่องดูแลให้ความรู้กับกลุ่มเยาวชนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาจัดค่ายลูกเสือให้เยาวชนในเขตพื้นที่ทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอ ได้อยู่ร่วมกันของเยาวชนต่างหมู่บ้าน ต่างตำบล ซึ่งจากสภาพการดังกล่าวทำให้เกิดความรู้จักมักคุ้นกันเป็นอย่างดี ทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องการทะเลาะวิวาทในช่วงเวลาดังกล่าว การเข้ามาส่งเสริมอาชีพของพัฒนาการก่อให้เกิดให้กลุ่มเยาวชนรวมกลุ่มกันปลูกเห็ดเป็นอาชีพเสริม การเข้ามาให้ความรู้เรื่องยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอ เป็นต้น

ภาพการณ์ปัจจุบัน ภาพเก่าในเรื่องของความสัมพันธ์เริ่มจางหาย จากการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดีของกลุ่มคนในชุมชน เริ่มถูกแบ่งพื้นที่ เป็นพื้นที่สำหรับผู้ใหญ่วัยทำงาน พื้นที่สำหรับเด็กเยาวชน กล่าวคือ พื้นที่ของผู้ใหญ่วัยทำงานที่มุ่งเน้นสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้ครอบครัวเป็นหลัก พื้นที่ทางบุญประเพณี พื้นที่ทางสังคมในเรื่องต่างๆ พื้นที่ของกลุ่มเยาวชนที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างหลวมๆ ภายใต้อาณัติที่ไม่เป็นทางการ ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันทั้งการพบปะสังสรรค์แสดงความสามารถและศักยภาพ ด้านกีฬา (ฟุตบอล ตะกร้อ เป็นต้น) การเล่นดนตรีประกอบจังหวะตามชุดต่างๆ ของชุมชน ทั้งที่เป็นสาธารณะ รวมกลุ่มกันร้องรำทำเพลงและเป็นที่ส่วนบุคคล ความสามารถในการดำเนินชีวิต การทำไร่ ทำนา เป็นต้น

จากเหตุผลเบื้องต้นที่กล่าวมานั้นทำให้คนสองวัยถูกแบ่งออกจากกัน ภาพที่เคยเห็นในการร่วมแรงร่วมใจกันของคนทุกเพศทุกวัยในชุมชน เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเหลือเฉพาะกลุ่มวัยกลางคนที่เป็ทั้งหัวคิดและเป็นทั้งแรงงานในการจัดกิจกรรม ทั้งงานด้านการพัฒนาและงานบุญประเพณี ในชุมชน ซึ่งสถานการณ์ตรงจุดนี้ อาจมีสาเหตุมาจากการเชื่อมประสานสู่กลุ่มเยาวชน และมุมมองที่แตกต่างกันของคนสองกลุ่มเยาวชนเองก็มองว่าภาระหน้าที่งานกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนเป็นงานที่จะต้องดำเนินงานโดยผู้ใหญ่ ส่วนผู้ใหญ่มองว่าทำไมเยาวชนไม่ยอมเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มตัวกับกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยชุมชน การขาดจุดการเชื่อมต่อระหว่างวัยที่เหมาะสมหรือใช้ข้อกลางในการเชื่อมร้อยกลุ่มเยาวชนให้เป็นส่วนสร้างสรรค์ของชุมชน พร้อมทั้งยังติดภาพในมุมมองของเยาวชนด้านการสร้างปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ การสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การเที่ยวสถานบันเทิง เล่นการพนัน ใช้ยาเสพติด ใช้ยาฆ่าฟันเพื่อขโมย มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และการทะเลาะวิวาท ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ มีผลกระทบต่อสภาพทางจิตใจ การเรียน โดยผลการสำรวจยังพบว่า คนที่มีปัญหาจะมีคะแนนผลการเรียนต่ำ มากกว่าคนที่ไม่มีปัญหา นอกจากนี้ยังพบอีกว่าพฤติกรรมปัญหาต่าง ๆ มีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันสูงขึ้นเรื่อย ๆ กล่าวคือ ในแต่ละคนที่มีปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งมักจะมีปัญหาเรื่องอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น คนที่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มักจะมีเที่ยวสถานบันเทิง มีเพศสัมพันธ์ ทะเลาะวิวาท ใช้ยาฆ่าฟันเพื่อขโมย และเล่นการพนัน

ชุมชนบ้านคำกลางก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่เริ่มจะพบปัญหาโดยจากการสอบถามผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางในชุมชน พบว่า เมื่อมีงานบุญประเพณีของหมู่บ้านจะมีการชกต่อยและมีการใช้อาวุธ (มีด ไม้ เลื่อย จอบ) อยู่เสมอ ๆ ตามถนนทางเข้าหมู่บ้าน หน้าเวทีการแสดงและลานมหรสพ การทะเลาะวิวาทเป็นปัญหามาอย่างต่อเนื่องโดยครั้งที่ใหญ่ที่สุดนั้น เกิดขึ้นเมื่อปี 2551 มีการแห่ต้นเงินเพื่อทำกองทุนในชุมชนบ้านคำกลาง เกิดการตะลุมบอนกันอย่างรุนแรงของกลุ่มเยาวชน ถึงข้างละประมาณ 30 คน และผลจากการตะลุมบอนในครั้งนั้น มีผู้ได้รับบาดเจ็บประมาณ 15-20 คน และเหตุการณ์ในครั้งนั้น ยังส่งผลให้เสียชื่อเสียงให้กับชุมชนบ้านคำกลางจนถึงทุกวันนี้ โดยสาเหตุของเรื่องเพียงแค่ความห่มั่นไส้และขว้างน้ำแข็งใส่กัน นอกจากนี้ยังมีการใช้สารเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะ กัญชา ยาบ้า สุราและบุหรี่ ที่เยาวชนชายในชุมชนกว่า 80 % ตกเป็นทาส การก่อวินาศกรรมหลังจากได้รับฤทธิ์ของสารเสพติด เช่น ทบแก้ว ทบขวด และยังขับรถจักรยานยนต์เสียงดังรบกวนชุมชน มีการขโมยข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้านตนเองและเพื่อนบ้าน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวของชุมชน ทางองค์การบริหารส่วนตำบลสารภี ได้เข้ามาช่วยแก้ไขเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเยาวชน โดยการจัดการแข่งขันกีฬาด้านยาเสพติด แต่การแข่งขันดังกล่าวก็เป็นการแข่งขันกีฬาสร้างยาเสพติดๆ นี่เอง โดยจากคำบอกเล่าของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านคำกลาง การแข่งขันกีฬาดังกล่าวจะมีการดื่มสุรากันอย่างมากมาย ตั้งแต่คณะกรรมการผู้จัดการแข่งขัน ผู้เข้าร่วมแข่งขันและกองเชียร์ ดื่มตั้งแต่เริ่มจัดงานแข่งขันจนแข่งเสร็จ ที่ซ้าร้ายไปกว่านั้นหากเกิดการห่มั่นไส้ระหว่างการดำเนินการแข่งขันก็จะเกิดการตะลุมบอนกันของกลุ่มแข่งขันและกองเชียร์ในแต่ละด้านทันที

โดยจากสถานการณ์ปัญหาที่กล่าวมาในช่วงต้นอาจมีสาเหตุมาจากการขาดพื้นที่ทางกิจกรรมขาดพื้นที่สร้างความสัมพันธ์ดังในอดีต ขาดการเข้ามาหนุนเสริมไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มกันในการทำกิจกรรมอาชีพ การเข้ามาให้ความรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องของยาเสพติดให้โทษ จากปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเป็นผลให้เด็กและเยาวชนไม่ได้รับความไว้วางใจจากทางชุมชนในการทำกิจกรรมทางสังคมจากสาเหตุและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ทางทีมวิจัยบ้านคำกลางได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในประเด็นดังกล่าว จึงร่วมกันคิดหาแนวทางการสร้างเสริมพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพความสามารถของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลางอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปทดลองหาแนวทางการแก้ไขเพื่อจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างเด็กเยาวชนและชุมชนในการวางทิศทางการพัฒนาชุมชนในอนาคตต่อไป

1.3 คำถามวิจัย

คำถามวิจัยหลัก

จะมีแนวทางการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลางอย่างไร

คำถามวิจัยย่อย

1. สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเยาวชนบ้านคำกลางเป็นอย่างไรบ้าง การเปลี่ยนแปลงนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร และส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไร
2. พื้นที่กิจกรรมของเยาวชนบ้านคำกลางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร มีการดำเนินกิจกรรมอะไรบ้าง เนื้อหาและกระบวนการเป็นอย่างไร
3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนกับทางชุมชน
4. เยาวชนบ้านคำกลางมีความสามารถและศักยภาพในด้านใดบ้าง
5. องค์ความรู้และภูมิปัญญาของบ้านคำกลาง ที่สามารถนำมาใช้สร้างและพัฒนาพื้นที่กิจกรรมที่เหมาะสมของเยาวชนบ้านคำกลาง เป็นอย่างไร มีความรู้ใดบ้าง และจะมีกระบวนการนำไปใช้อย่างไร

1.4 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง
2. เพื่อศึกษาพื้นที่กิจกรรมเยาวชน การดำเนินกิจกรรม เนื้อหาและกระบวนการการดำเนินกิจกรรมของเยาวชนบ้านคำกลาง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนกับชุมชนบ้านคำกลาง
4. เพื่อศึกษาความสามารถและศักยภาพของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง
5. เพื่อศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญา รวมถึงวิธีการและกระบวนการนำไปใช้ สร้างและพัฒนาพื้นที่กิจกรรมของเยาวชนบ้านคำกลาง
6. เพื่อหารูปแบบการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง

1.5 วิธีการดำเนินงาน

1. ประชุมทีมวิจัยและเตรียมความพร้อมเพื่อวางแผนการปฏิบัติงาน
2. ประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่อชุมชน(ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต. ชาวบ้าน หน่วยงาน องค์กรในชุมชน) พร้อมทั้งคัดเลือกอาสาสมัครทีมวิจัย
3. ทีมวิจัยและอาสาสมัครอบรมการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลงานวิจัยและวางแผนการเก็บข้อมูล
4. ทีมวิจัยและอาสาสมัครลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามประเด็นดังต่อไปนี้
 - สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเยาวชนบ้านคำกลาง

- พื้นที่กิจกรรมเยาวชน การดำเนินกิจกรรม เนื้อหาและกระบวนการการดำเนินกิจกรรมของเยาวชนบ้านคำกลาง
 - ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนกับทางชุมชนบ้านคำกลาง
 - ความสามารถและศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง
5. ทีมวิจัยและอาสาสมัครดำเนินการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลงานวิจัยของชุมชน
 6. ทีมวิจัยและอาสาสมัครประชุมชาวบ้าน(ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เยาวชน)เพื่อคืนข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
 7. กิจกรรมการศึกษาดูงาน โดยทีมวิจัยและอาสาสมัครดูพื้นที่ศึกษาแล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับทางชุมชน
 8. ทีมวิจัยและอาสาสมัครประชุมชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแลกเปลี่ยนแนวความคิด เรื่องการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเยาวชน
 - การสร้างจิตสำนึกให้รักในถิ่นฐานของตน
 - การสร้างเสริมพื้นที่กิจกรรมของเยาวชน
 - แนวทางการพัฒนาเยาวชนโดยใช้ทุนทางสังคม
 - แนวทางในการพัฒนาชุมชน
 - ฯลฯ
 9. ประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนดำเนินการทดลองตามแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาจากข้อมูลงานวิจัยของชุมชน
 10. ทีมวิจัยและอาสาสมัครทดลองดำเนินงานตามแผนการสืบสานทุนทางสังคมโดยเยาวชนของชุมชน
 11. ทีมวิจัยและอาสาสมัคร ประเมินผลการทดลองเป็นระยะ ทั้งนี้เพื่อสรุปและประมวลผลข้อมูลจากการดำเนินงาน
 12. ทีมวิจัยและอาสาสมัคร ประชุมชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานวิจัยทั้งด้านเนื้อหาจากการดำเนินงาน และกระบวนการดำเนินงาน
 13. ทีมวิจัยและอาสาสมัคร ร่วมสรุปข้อมูลและเขียนรายงานผลงานวิจัยส่ง สกว.

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

มิติเชิงวิจัย

1. ได้ทราบข้อมูลสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเยาวชนบ้านคำกลาง
2. เกิดองค์ความรู้พื้นฐานทางกิจกรรม กิจกรรมในการร่วมกัน เนื้อหาและวิธีการในการดำเนินกิจกรรมของเยาวชนบ้านคำกลาง
3. ได้ทราบปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนกับทางชุมชนบ้านคำกลาง
4. ได้ทราบความสามารถและศักยภาพของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง

5. เกิดองค์ความรู้เรื่องกระบวนการในการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง
6. ได้องค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชนที่นำไปสู่การสร้างและพัฒนาพื้นที่กิจกรรมของเยาวชน
7. ได้รูปแบบการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนชุมชน

มิติเชิงพัฒนา

1. เกิดแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม
2. เกิดกลุ่มเครือข่ายเด็กและเยาวชน
3. เกิดแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านคำกลางอย่างมีส่วนร่วม
4. เกิดความรักและสามัคคีในชุมชน
5. สร้างจิตสำนึกรักถิ่นฐานของชุมชน

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการของโครงการวิจัยการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม (Social Capital)

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน

2.1.1 เยาวชนและการพัฒนา ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2521 ได้ให้ความหมายของเยาวชนว่าเป็นบุคคลที่อายุไม่เกิน 25 ปี นอกจากนี้เยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์และวิถีการดำรงชีวิตในประเทศไทยให้เต็มตามศักยภาพ และสอดคล้องกับการพัฒนาการของร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม

การพัฒนาเด็กและเยาวชนได้แบ่งกลุ่มการพัฒนาตามช่วงอายุ และตามสถานะความเป็นอยู่เพื่อประโยชน์การจัดการบริการที่ตอบสนองพัฒนาการของแต่ละวัย และการคุ้มครองทางกฎหมาย ดังนี้

1. การแบ่งตามช่วงอายุ ได้แก่ กลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี กลุ่มเด็กอายุ 6 - 14 ปี และกลุ่มเยาวชนอายุ 15 - 25 ปี
2. การแบ่งกลุ่มตามสถานะความเป็นอยู่ ได้แก่ เด็กในสถานะยากลำบาก คือ บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ประสบปัญหาและไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ซึ่งต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษอย่างมาก เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

จากแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาเด็กและเยาวชนได้กำหนดความต้องการตามพัฒนาการของบุคคลในแต่ละวัยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งการพัฒนาจะเป็นการบูรณาการระหว่างพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมจริยธรรม

- สำหรับพัฒนาการทางร่างกาย เยาวชนต้องการสารอาหารครบถ้วนเช่นเดียวกับเมื่อวัยเด็ก และจะเพิ่มปริมาณเพื่อเสริมสร้างการเจริญเติบโตที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีความสมดุล การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากวัยเด็กมาสู่ความเป็นเยาวชน คือ การเพิ่มการผลิตฮอร์โมน ซึ่งทำให้ร่างกายเจริญเติบโตและมีการผลิตฮอร์โมนทางเพศในแต่ละบุคคล ทำให้มีพัฒนาการทางเพศและมีความต้องการทางเพศ เช่น ความสนใจในเพศตรงข้าม ความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องเพศ ซึ่งส่งผลถึงการปรับตัวความสัมพันธ์กับผู้อื่น และในกรณีที่เยาวชนไม่ได้รับการตอบสนองอย่างถูกต้องเพียงพอทางด้านสุขภาพ ร่างกาย และความต้องการทางเพศก็อาจจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศได้

- การพัฒนาทางด้านสติปัญญาและความสามารถในการประกอบอาชีพ เยาวชนยังมีความต้องการที่จะพัฒนาความสามารถ ความรู้ และทักษะต่อเนื่องให้เต็มตามศักยภาพของตน ทั้งนี้เพื่อความพร้อมด้านอาชีพหรือการมีงานทำ สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ตลอดจนมีทางเลือกเกี่ยวกับอุดมการณ์ในการทำงานได้

- การพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม เยาวชนอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทางบุคลิกภาพ โดยจะเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีความสามารถในการรู้จัก ต้องการคำอธิบายเกี่ยวกับเหตุผล ต้องการแสดงความคิดเห็นของตนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ที่สำคัญคือต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ แต่เดิมรัฐได้ยึดพัฒนาการของเด็กและเยาวชนตามวัยเป็นเกณฑ์ ซึ่งในปัจจุบันจำเป็นต้องให้กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและความต้องการพัฒนาเหล่านั้น ในการจัดบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กและเยาวชน

ช่วงเยาวชนระหว่าง 15 – 24 ปี จะคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กและผู้ใหญ่ จึงควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างมีคุณภาพ เนื่องจากช่วงดังกล่าวเด็กและเยาวชนมีโอกาสเกิดภาวะวิกฤติชีวิต เพราะเป็นช่วงรอยต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมากในช่วงวัยรุ่นทั้งทางกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม จนทำให้วัยรุ่นเองรู้สึกสับสนและประสบความยุ่งยากในการปรับตัวนอกจากวัยรุ่นจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการตนเองแล้ว ยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความเครียด วิตกกังวลและต้องปรับตัวเพิ่มมากขึ้น จึงกล่าวได้ว่าวัยนี้จึงเป็นวัยที่มีความเสี่ยงสูงสุดที่จะต้องดูแลอย่างใกล้ชิด

2.1.2 สถานการณ์และแนวความคิดด้านเด็กและเยาวชน

1. การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

1.1 โครงสร้างประชากร ข้อมูล ประชากรไทยจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2552 มีประชากรทั้งสิ้น 63.5 ล้านคน เป็นเด็กและเยาวชน คือบุคคลที่มีอายุ ไม่เกินยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ จำนวน 22.92 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 36.85 ของประชากรทั้งหมด (กลุ่มเด็กแรกเกิดถึง 2 ปี ประมาณ 2.30 ล้านคน กลุ่มอายุ 3 - 5 ปี ประมาณ 2.40 ล้านคน กลุ่มอายุ 6 - 12 ปี ประมาณ 5.91 ล้านคน กลุ่มอายุ 13 - 17 ปี ประมาณ 4.85 ล้านคน และกลุ่มอายุ 18 - 25 ปี ประมาณ 7.46 ล้านคน) นอกจากนี้ ยังมีเด็กบุตรแรงงานต่างด้าวอายุไม่เกิน 15 ปี ที่เกิดในประเทศไทยและจดทะเบียน (ตามแบบ ท.ร. 38/1) กับคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง (กบร.) ของกระทรวงแรงงานอีกประมาณ 2 แสนคน โครงสร้างประชากรเด็กและเยาวชนไทย คาดว่ามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร ในระยะ 5 ปีย้อนหลัง (ปี 2544 – 2548) มีเด็กเกิดใหม่ปีละ 0.74 – 0.81 ล้านคน เนื่องจากหญิงชายวัยเจริญพันธุ์แต่งงานช้าลง การคุมกำเนิดได้รับการยอมรับและมีประสิทธิภาพ ขณะที่จำนวนและสัดส่วนประชากรวัยแรงงานยังคงมีระดับค่อนข้างคงที่ แต่จำนวนและสัดส่วนประชากรสูงอายุได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 14.7 ของประชากรทั้งหมดในปี 2559 (การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543 - 2573, สศช.) จึงเป็นโอกาสต่อการลงทุนพัฒนาคุณภาพเด็ก พัฒนา

ทักษะความรู้ของเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังแรงงานใหม่ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและแนวโน้มของกำลังแรงงานที่จะลดลงในอนาคต ขณะเดียวกันคนวัยแรงงานจะต้องรับภาระดูแลเด็กและผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ส่งผลให้อัตราการพึ่งพิงมีแนวโน้มสูงขึ้น

1.2 โครงสร้างครอบครัวไทยและสภาพแวดล้อมเด็ก ประเทศไทยมีจำนวนครัวเรือน 21.14 ล้านครัวเรือน ขนาดครอบครัวเฉลี่ย 3.0 คนต่อครัวเรือน (ข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2552) สถิติการจดทะเบียนสมรสลดลง ในขณะที่สถิติการหย่าร้างสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยในปี 2550 มีอัตราการหย่าร้างประมาณ 1 ใน 3 ของการจดทะเบียนสมรส ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ที่พบว่าสถิติการหย่าร้างเพิ่มขึ้น 2 เท่า จากประมาณ 50,000 คู่ ในปี 2536 เป็นประมาณ 100,000 คู่ ในปี 2550 สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเครือญาติเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบครอบครัวไทย เช่น ครอบครัวเดี่ยวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงบุตรเพียงลำพัง ครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่น ครัวเรือนที่อยู่ด้วยกันแบบไม่ใช่ญาติ ครัวเรือนที่มีอายุแบบกระโดด คือ ปู่ย่า/ตายายกับหลาน หรือครัวเรือนที่เป็นเพศเดียวกัน นอกจากนี้ ผลของการสำรวจเด็กและเยาวชน ปี 2552 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่มีร้อยละ 61.8 ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่มีร้อยละ 20.1 ที่เหลืออยู่กับพ่อหรือแม่คนเดียวคนหนึ่ง สำหรับเด็กที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่พบว่าอยู่นอกเขตเทศบาลมากกว่าในเขตเทศบาล ในการดำเนินชีวิตของครอบครัว มีการเปลี่ยนแปลงที่ทั้งพ่อและแม่ต้องแสวงหารายได้ ทำให้ไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรได้เท่าที่ควร ส่งผลให้เด็กไม่ได้รับการดูแลที่เพียงพอ จึงถูกดึงดูดจากสิ่งจูงใจภายนอกครอบครัวโดยง่าย เช่น ดิเคเกม ดิเคสารเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น

1.3 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้คน อย่างรวดเร็วในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ 3 จี เป็นต้น ส่งผลให้ผู้คนทุกเชื้อชาติสามารถติดต่อสื่อสารกันอย่างไร้พรมแดนและรวดเร็ว ทันใจ จึงเป็นโอกาสในการสร้างช่องทางใหม่ ๆ เพื่อการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และดึงดูดความสนใจของเด็กและเยาวชนให้เป็นคนใฝ่เรียนรู้ จดประกายความคิดและจินตนาการใหม่ ๆ ในเชิงสร้างสรรค์ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นภัยคุกคามต่อเด็กและเยาวชนจากกระแสการคลั่งไคล้และ เสพติดเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นข้อจำกัดต่อผู้มีฐานะยากจนที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่าง เท่าเทียมคนทั่วไป

1.4 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงสังคมไทยจากสังคมเกษตรกรรม สู่วัฒนธรรมอุตสาหกรรม และสังคมฐานความรู้ ส่งผลให้ประเทศไทยรับเอาค่านิยมความเป็นสากลทั้งจากตะวันตกและตะวันออกมา เชื่อมโยงกับวิถีความเป็นไทย โดยเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ

1) การเลียนแบบพฤติกรรมของซีกโลกตะวันตกที่มีความอิสระเสรีในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตน และความต้องการของแต่ละบุคคล ทำให้นิยามของความสุขแตกต่างหลากหลาย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งมีวิถีภาวะทางอารมณ์น้อยย่อมได้รับผลกระทบมากและ ส่งผลต่อเนื่องไปยังครอบครัวและสังคม

2) การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วผ่านทางโลกเสมือนจริงทำให้ผู้คนมีความรู้มากขึ้น เกิดเครือข่ายทางสังคมในโลกเสมือนจริงซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตมากขึ้น ทุกขณะ อีกทั้งเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลาย แต่การปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งความเป็นจริงมีน้อยลง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน จะมีการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัยและการสื่อสารได้อย่างสะดวกรวดเร็วทุกที่ทุกเวลา สำหรับคนที่ไม่มีภูมิคุ้มกันและไม่สามารถเลือกสิ่งดี ๆ ได้ด้วยตนเอง จะเป็นกลุ่มที่ตกอยู่ในภาวะเสี่ยง ประกอบกับหากพ่อแม่ไม่เข้าใจและเข้าใจไม่ถึงโลกเสมือนจริง จะมองกิจกรรมที่เด็กเข้าไปร่วมออนไลน์ในทางลบเท่านั้น ทำให้เกิดช่องว่างครอบครัว และเกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี

3) คนไทยเริ่มหวนคำนึงถึงความสงบสุขแบบในอดีต ท่ามกลางสภาพสังคมที่มีความขัดแย้ง สับสนวุ่นวาย มีวิถีชีวิตเร่งรีบ แข่งแย่งแข่งขัน จึงเป็นโอกาสในการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตมาเป็นแบบพอเพียงและหันมาดำเนินชีวิตอย่างสงบสุข แผนปฏิรูปประเทศไทย (2554) จึงให้มีการส่งเสริมการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ โดยพัฒนาอาชีพศึกษาควบคู่กับการสนับสนุนที่ดินทำกินและแหล่งทุน ส่งเสริมทักษะการประกอบอาชีพในสถานประกอบการ การเป็นผู้ประกอบการรายย่อย รวมทั้งพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้

4) การเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคสู่ภาค และจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่ประเทศไทย พร้อมกับแรงงานไทยเคลื่อนย้ายออกนอกประเทศ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนต้องปรับตัวกับวัฒนธรรม ที่หลากหลายและมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่าง สมานฉันท์

1.5 การรวมกลุ่มภายใต้กรอบความร่วมมือระดับอนุภูมิภาค โดยเฉพาะการเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากจะมีการเคลื่อนย้ายประชากรทั้งด้านการท่องเที่ยวและบริการ รวมถึงเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ประเทศไทยมากขึ้น โดยในปี 2558 จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะฝีมืออย่างเสรี 7 สาขา ได้แก่ วิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม วิชาชีพสำรวจ แพทย์ ทันตแพทย์ และนักบัญชี ดังนั้น การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีคุณภาพ จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ความสามารถเฉพาะทาง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่จะเข้ามาในอนาคต ตลอดจนมีความรู้ภาษาต่างประเทศ และมีความเข้าใจในวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การใช้ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาและการผลิตในอนาคต

2. สถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาเด็กและเยาวชน

2.1 ความมั่นคงของเด็กและเยาวชนไทย

เด็กและเยาวชนยังคงต้องเผชิญกับปัญหาด้านความมั่นคงในการดำรงชีวิต ทั้งการเลี้ยงดูของพ่อแม่ กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่ขาดความสมดุล ขาดการกลั่นกรองในการเลือกรับและนำไปปฏิบัติ

1) ความอยู่รอดปลอดภัยในสังคม สถาบัน สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชบัณฑิตยสถาน (2552) รายงานว่าเด็กและเยาวชนไทย มีแนวโน้มใช้ความรุนแรงเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 10 เมื่อเทียบกับ

กับปี 2547 และ 2550 ที่ผ่านมา และยังพบว่าอายุเฉลี่ยของเด็กที่ใช้ความรุนแรงจนถึงกระทั่งกระทำผิดทางกฎหมายมีอายุน้อยลง โดยพบมากในช่วงอายุ 12 - 18 ปี ทั้งนี้ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน พบมากในโรงเรียนในลักษณะของการทะเลาะวิวาทระหว่างเพื่อนร่วมโรงเรียนและต่าง โรงเรียน รวมถึงความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากการกระทำรุนแรงของสมาชิกในครอบครัว และความรุนแรงที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ อาทิ โทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีอิทธิพลต่อการรับรู้และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงขณะเดียวกันสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะพื้นที่เสี่ยงก็เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบ่มเพาะความรุนแรงและไม่มีความปลอดภัย โดยพบว่า เด็กและเยาวชนที่พบเห็นการทำผิดกฎหมายของคนในชุมชนที่พักอาศัยมีความเสี่ยง ในการใช้ความรุนแรงสูงถึง 1.70 เท่าของเด็กและเยาวชนที่ไม่พบเห็นการทำผิดกฎหมายของคนในชุมชน ทั้งนี้การสำรวจของศูนย์วิจัยแอแบคโพลล์ (1 – 8 กุมภาพันธ์ 2551) พบว่า เด็กสามารถเดินถึงร้านเหล้าได้ภายใน 7 นาที ไปร้านเกมและแหล่งพนันได้ในเวลา 15 นาที เข้าถึง ซิดิลามกและสถานบันเทิงได้ใน 30 นาที สอดคล้องกับที่โครงการติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชน รายจังหวัด (2551 - 2552) ที่พบว่าหลายจังหวัดมีพื้นที่เสี่ยง แหล่งเร่ร่อนต่าง ๆ มากกว่าพื้นที่ดีและสร้างสรรค์ 2 - 3 เท่า นั้น เช่นเดียวกับรายงานของศูนย์การศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่พบว่าพื้นที่เสี่ยงสำหรับเด็กมีเพิ่มขึ้น พื้นที่ดี ๆ ของเด็ก มีน้อยมาก ในอัตราส่วน 3 ต่อ 1

2) บทบาทหน้าที่ของครอบครัวมีผลต่อความมั่นคงของเด็กและเยาวชน ผลจากการระดมความคิดเห็นในการจัดสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชน (2552) สรุปว่า ปัจจุบันครอบครัวมีการปฏิสัมพันธ์กันน้อยมาก โดยเฉพาะการพูดคุยและสร้างความเข้าใจกันภายในครอบครัว ทำให้เด็กและเยาวชนหันไปหาอบายมุข สิ่งมอมเมาที่ให้ความสุขเพียงชั่วครว และประพฤติดนเรียกร้องความสนใจจากสังคมอย่างไม่เหมาะสม ปัญหาที่สำคัญคือพ่อแม่ผู้ปกครอง ไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้ และขาดทักษะการเลี้ยงดูที่เหมาะสม มีความคาดหวังทางการศึกษาของลูกในระดับสูงจนเกินไป ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความกดดันและไม่มีความสุขกับการเรียน แนวโน้มของครอบครัวไทยในอนาคต คาดว่าจะมีรูปแบบครอบครัวเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น เกิดสถานการณ์พ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น (Single parent) รวมถึงสถานการณ์ปัจจุบันที่ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหลักให้พ่อแม่ต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้น ในท้องถิ่นชนบทหลายครอบครัวพ่อแม่ต้องไปทำงานในตัวเมือง โดยเฉพาะในกรุงเทพฯและเมืองใหญ่ ๆ ต้องให้ลูก ๆ อยู่ในความดูแลของผู้สูงอายุ ซึ่งอาจทำให้เด็กเติบโตมาอย่างไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นทางเลือกหนึ่งในสถานะเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีมาตรฐานในชุมชน จะสามารถแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองที่ต้องทำงานนอกบ้าน ช่วยทำให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม พร้อมทั้งจะเติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคม จากการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปี 2552 พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ยังมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมทั้งยังขาดความพร้อมหลายด้านในการจัดตั้งศูนย์ฯ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ และด้านบุคลากร ที่พบว่าผู้ดูแลเด็กเล็กยังไม่มีวุฒิการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผ่านมา พบว่า ยังมีปัญหาด้าน

คุณภาพ และผู้บริหารระดับพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียน มุ่งแต่พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) จำเป็นต้องส่งเสริมให้ชุมชน/ท้องถิ่น สถานประกอบการกิจการ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีมาตรฐาน รวมถึงการติดตามประเมินผล และปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคน ให้เหมาะสมตามช่วงอายุ ตามร่างกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่มีแนวทางการเสริมสร้างบทบาทครอบครัว ชุมชน ศาสนสถานให้เข้มแข็ง มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

3) การมีงานทำ ปัจจุบันยังคงมีเด็กจำนวนหนึ่งต้องเข้าสู่ตลาดแรงงาน ตั้งแต่อายุน้อย ทั้งยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอ ไม่มีความรู้และทักษะวิชาชีพ ทำให้ต้องประสบกับปัญหาการถูกหลอกลวง เอารัดเอาเปรียบ และถูกใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรม จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรที่วาระอาณัติกร สำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า การใช้แรงงานเด็กอายุ 15 - 18 ปี มีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้ จากโครงสร้างการจ้างงานที่ส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาแรงงานระดับล่างซึ่งเป็นแรงงานที่ระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า รวมถึงปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการกำลังคนกับการผลิตกำลังคนของ ประเทศ ส่งผลเด็กและเยาวชนที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ยังมีปัญหาการเข้าสู่ตลาดแรงงานและปัญหาการว่างงาน โดยเฉพาะผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีปัญหาการว่างงานสูงกว่าระดับการ ศึกษาอื่น ๆ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2551 สะท้อนว่า ความต้องการแรงงานในระดับปริญญาตรีของสถานประกอบการมีจำนวน 46,553 คน แต่ยังคงขาดแคลนอยู่ถึง 29,372 คน ทั้งยังมีผู้ว่างงานอีกจำนวน 91,192 คน ส่วนผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลาย มีจำนวนเฉลี่ยเกือบปีละ 3 แสนคน ระดับอาชีวศึกษา มีจำนวนเฉลี่ยเกือบ 4 แสนคน ยังมีสัดส่วนการเข้าสู่ตลาดแรงงานน้อยเช่นเดียวกัน เนื่องจากต้องการเรียนต่อเพื่อให้ได้เงินเดือนที่สูงขึ้น สถานประกอบการจึงหันไปใช้แรงงานที่จบการศึกษาในระดับต่ำกว่าแทน

2.2 ความแข็งแรงทางร่างกายและจิตใจ

1) สุขภาพกาย ด้านการมีชีวิต พบว่า ทารกไทยมีโอกาสรอดชีวิตมากขึ้น ทารกแรกเกิดมีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัมลดลงทุกปี การให้ภูมิคุ้มกันโรคด้วยการให้วัคซีนก่อนข้างประสบความสำเร็จ อัตราเสี่ยงต่อการเป็นโรคหัดสัณธิ์และโรคเอดส์ลดลง แต่ยังคงมีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 3 เดือนในระดับต่ำมาก คือร้อยละ 7.6 ซึ่งเด็กชนบทได้กินนมแม่มากกว่าเด็กในเมือง และมีการเลี้ยงลูกด้วยนมผสมที่ไม่ใช้นมแม่เพิ่มขึ้น เด็กไทย 1 ใน 4 เผชิญกับปัญหาภาวะโภชนาการเกินหรือโรคอ้วน โดยความชุกของเด็กอ้วนจะเพิ่มสูงขึ้นถึง 1 ใน 5 ของเด็กก่อนวัยเรียน และ 1 ใน 10 ของเด็กในวัยเรียน หรือมีเด็กอ้วนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20 และมีภาวะทุพโภชนาการ สอดคล้องกับรายงานสถานการณ์เด็กและเยาวชน ปี 2551 - 2552 จากโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด พบว่า มีการบริโภคขนมกรุบกรอบและน้ำอัดลมเป็นประจำเพิ่มขึ้น และมีการใช้เวลาออกกำลังกายต่อวันที่ลดลง ในส่วนของอนามัยเจริญพันธุ์ พบว่าเด็กและเยาวชนไทยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุน้อยลง จาก 18 - 19 ปี ใน พ.ศ. 2539 ลดลงเป็น 15

- 16 ปี ใน พ.ศ. 2552 ขณะที่อัตราการใช้ถุงยางอนามัยมีมากที่สุดเพียงร้อยละ 56.9 ส่งผลให้การเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปี 2546 มีอัตราการเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ต่อประชากรแสนคน ร้อยละ 2.58 เพิ่มขึ้นในปี 2547 - 2550 เป็นร้อยละ 4.12 4.20 3.29 และ 3.51 ตามลำดับ รวมทั้งมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ในปีงบประมาณ 2553 สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค พบเด็กอายุ 0 - 24 ปี เป็นเอดส์จำนวน 198 คน นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มการตั้งครรภ์ในกลุ่มวัยรุ่นสูงขึ้นจากร้อยละ 12.5 ในปี 2539 เป็นร้อยละ 16.08 ทั้งนี้ การตั้งครรภ์ส่วนใหญ่เป็นการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ส่งผลให้มีการทำแท้งสูง ในปีงบประมาณ 2552 พบเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ทำแท้งถึงร้อยละ 29.3 ในขณะที่อัตราการมีบุตรของหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มสูงขึ้นจากร้อยละ 13.9 ในปี 2547 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.0 ในปี 2552 (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2553) ทั้งนี้ จากรายงานของยูนิเซฟ พบว่า สถิติแม่วัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี ของไทย มีจำนวนสูงถึง 150,000 คน ถือเป็นตัวเลข ที่สูงอันดับหนึ่งในเอเชีย

2) สุขภาพจิต เด็กและเยาวชนมีภาวะเครียดจากหลากหลายสาเหตุ เช่น ปัญหาการเรียน การแข่งขัน ความรุนแรง จากข้อมูลจำนวนผู้ป่วยนอกที่เข้ารับบริการด้านสุขภาพจิต สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ พบว่า ผู้ป่วยในกลุ่มเด็กและวัยรุ่นมาใช้บริการเพิ่มขึ้น ในปี 2551 มีจำนวน 5,388 คน และในปี 2552 มีจำนวน 5,609 คน และข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุข (2550) สำรวจการฆ่าตัวตายของประชากร พบว่าเด็กและเยาวชนชาย อายุ 15 - 29 ปี มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงกว่าเด็กและเยาวชนหญิง 10.0 : 2.2 ต่อประชากรแสนคน

3) พัฒนาการทางสติปัญญา และสภาวะการขาดสารไอโอดีน พบว่า หญิงตั้งครรภ์ ร้อยละ 60 ขาดสารไอโอดีน โดยตรวจวัดระดับไอโอดีนในปัสสาวะของหญิงตั้งครรภ์ มีระดับไอโอดีนในปัสสาวะไม่ต่ำกว่า 150 ไมโครกรัมต่อลิตร การขาดสารไอโอดีนในระดับรุนแรงมีผลให้ทารกแรกเกิดเสี่ยงต่อความพิการและ ปัญญาอ่อน การขาดสารไอโอดีนในทารก ส่งผลให้ทารกมีการพัฒนา ไม่เป็นไปตามวัย เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ความเฉลียวฉลาดและการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก ลดลง และจากการคัดกรองทารกแรกเกิด พบว่าทารกที่ขาดสารไอโอดีนส่วนมากอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2553) ทั้งนี้ ในปัจจุบันประเทศไทยยังขาดกฎหมายในการบังคับให้ผู้ผลิตเกลือบริโภคเสริม ไอโอดีน รวมทั้งเกลือที่ใช้ในอุตสาหกรรมอาหาร และยังขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมาย

นอกจากนี้การที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ใช้เวลาในการอ่านหนังสือให้ลูกฟัง จะช่วยสร้างจินตนาการของเด็ก ทำให้พัฒนาการทางสมองและสติปัญญาของเด็กทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ขึ้น ที่สำคัญหนังสือเป็นตัวสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวระหว่างพ่อ แม่ ลูก และคนในครอบครัว เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของเด็กที่มีอายุ 6 - 9 เดือน ทำให้พ่อแม่ลูกมีความสุขร่วมกันในโลกของหนังสือ (มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก, 2553) แต่ทั้งนี้จากผลสำรวจเด็กเล็กในประเทศไทย ซึ่งเป็นวัยที่สมองมีการพัฒนาเร็วที่สุด พบว่า ร้อยละ 95.9 ได้รับการดูแลจากสมาชิกในครัวเรือนในการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างน้อย 4 กิจกรรม เช่น การอ่านหนังสือ ดูสมุดภาพ การเล่านิทาน เล่าเรื่องต่าง ๆ การร้องเพลงร่วมกับเด็ก ร้องเพลง

กลุ่ม พาไปนอกบ้าน เล่นกับเด็ก การเรียกชื่อ นับเลข วาดรูป เป็นต้น เด็กเล็กร้อยละ 40 อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีหนังสือสำหรับเด็กอย่างน้อย 3 เล่ม ในขณะที่ร้อยละ 60 ของเด็กเล็ก อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่มีหนังสือที่ไม่ใช่หนังสือสำหรับเด็กอย่างน้อย 3 เล่ม ประเด็นการมีหนังสือสำหรับเด็กรวมทั้งหนังสือที่ไม่ใช่หนังสือสำหรับเด็ก จะช่วยให้เด็กมีโอกาสได้เห็นการอ่านหนังสือ หรือการทำกิจกรรมร่วมกับพ่อแม่ ต่างสะท้อนให้เห็นถึงการกระตุ้นพัฒนาการของเด็กเล็ก มีผลต่อการเข้าเรียนและไอคิวของเด็ก

การศึกษาของเด็กปฐมวัย (อายุ 3 - 4 ปี) พบว่ามีอัตราการเข้าเรียนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งร้อยละ 73.0 ส่วนใหญ่เด็กที่อยู่ในเขตเทศบาลเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลร้อยละ 56.2 เด็กที่อยู่นอกเขตเทศบาลเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร้อยละ 66.2

เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนอายุ 6 - 11 ปี มีอัตราการเข้าเรียนสูงสุดร้อยละ 99.4 คุณภาพการศึกษาของเด็กและเยาวชนไทย พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ข้อมูลคะแนนเฉลี่ยจากผลการสอบ O - NET (Ordinary National Educational Test : แบบสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน) ในปีการศึกษา 2550 - 2552 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 มีระดับต่ำกว่าร้อยละ 50 เกือบทุกวิชา นอกจากนี้ยังพบเรื่องความสามารถด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณที่ต่ำกว่าเกณฑ์ กล่าวคือมีความสามารถต่ำกว่าเกณฑ์ ด้านการอ่าน ร้อยละ 7.2 ด้านการเขียน ร้อยละ 17.7 และด้านการคิดคำนวณ ร้อยละ 22.3 เด็กนักเรียนไทยยังขาดสมรรถนะในเรื่องทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การว่ายน้ำ การขี่จักรยาน การใช้ภาษาต่างประเทศอย่างน้อยหนึ่งภาษา มีนักเรียนที่ออกกลางคัน จำนวน 119,626 คน คิดเป็นร้อยละ 1.4 ของนักเรียนทั้งหมด เหตุผลที่เด็กและเยาวชนไม่เรียนต่อในปีการศึกษา 2551 มากที่สุด คือ เรียนจบการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งแล้ว ร้อยละ 61.1 โดยเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษามากที่สุดร้อยละ 67.2 เหตุผลรองลงมาคือไม่มีเงินเรียน ร้อยละ 21.7 (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ และคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552) นอกจากนี้ ยังพบว่า ระบบการศึกษาของไทยมีส่วนผลักดันให้เด็กต้องออกนอกระบบโรงเรียน อาทิ กูรูระเบียบไม่เอื้อต่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก ปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) การจัดการการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดเนื้อหาและวิธีการที่เหมาะสม มีกูรูระเบียบที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้การศึกษาดูตลอดชีวิตยังไม่เป็นวิถีชีวิตของคนในชาติ นอกจากนี้ วิชาชีพครูไม่สามารถดึงดูดคนรุ่นใหม่ที่เก่งและดีมาเรียนครู หลักสูตรและกระบวนการผลิตครูขาดความลุ่มลึกของศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับผู้ที่จะประกอบวิชาชีพครู ไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ขาดความกลมกลืนระหว่างความเป็นสากลกับฐานทางสังคมและวัฒนธรรมไทย และไม่เน้นการปลูกฝังอย่างต่อเนื่องและจริงจังทางด้านคุณค่าคุณธรรม และจิตวิญญาณของความเป็นครู จึงทำให้ครูไม่สามารถเป็นพลังหลักในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) รวมทั้ง การขาดแคลนนักแนะแนวมืออาชีพที่ให้คำปรึกษาแก่เด็ก เยาวชน และครอบครัวเกี่ยวกับการดำรงชีวิต นอกเหนือจากการให้คำแนะนำทางการเรียนเพียงอย่างเดียว

อย่างไรก็ดีนโยบายและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ สอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) มีการปรับหลักสูตรที่เน้นสาขาที่สนองความต้องการของประชาชาติ ให้สอดคล้องกับการเป็นประชาคมอาเซียน สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเลือกเรียนในสาขาที่ขาดแคลน เพื่อส่งเสริมทางเลือกอาชีพที่หลากหลายตามความต้องการของสังคม

2.3 จริยธรรม คุณธรรม และความเป็นพลเมือง

จากข้อมูลการสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย (น.พ.สุริยเดว ทรีปาตี, 2552) พบว่าเด็กและเยาวชนไทยยังมีจุดอ่อนด้อยหลายประการ ที่สำคัญคือการพูดจริง และความซื่อสัตย์ แม้กระทั่งเด็กเรียนดี ก็ยังได้คะแนนข้อนี้ต่ำ รวมทั้งยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาค่อนข้างน้อย ซึ่งเป็นภาพสะท้อนว่า เด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันยังขาดหลักยึดเหนี่ยวที่พึงพอใจ รวมไปถึงการขาดคุณธรรม จริยธรรม เช่น เรื่องของการให้อภัยและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบร่มเย็น เป็นต้น นอกจากนี้ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการบำเพ็ญประโยชน์และการได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สะท้อนเรื่องจิตอาสาในการสร้างประโยชน์เพื่อส่วนรวม ในขณะที่การศึกษาของโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (2553) พบว่า พฤติกรรมที่สะท้อนคุณธรรมของเด็กก็มีแนวโน้มที่ดีขึ้นหลายด้าน อาทิ การเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมของเด็กก็เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 57 ในปี 2551 เป็นร้อยละ 62 ในปี 2552 ซึ่งอาจเป็นผลจากการรณรงค์ด้านคุณธรรมในสังคมที่มีมาอย่างต่อเนื่อง พฤติกรรมด้านคุณธรรมในส่วนของ การผูกพันกับศาสนา ถึงแม้จะอยู่ในระดับต่ำแต่มีแนวโน้มดีขึ้น คือ จำนวนเด็กที่เข้าวัดเป็นประจำ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9 ในปี 2551 เป็นร้อยละ 13 ในปี 2552 จำนวนเด็กใส่บาตรเป็นประจำเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11 เป็นร้อยละ 16 จำนวนเด็กสวดมนต์ก่อนนอนเป็นประจำเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 24 เป็นร้อยละ 27 และจำนวนของเด็กนั่งสมาธิเป็นประจำเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกันจากร้อยละ 8 เป็นร้อยละ 13

ประเด็น ความสำนึกการเป็นพลเมือง ข้อสรุปจากสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชน ครั้งที่ 1 และ 2 (2552 - 2553) เด็กและเยาวชนต้องการโอกาสในการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการการจัดกิจกรรมเพื่อ พัฒนาเด็กและเยาวชน ให้ผู้ใหญ่ส่งเสริมให้เกิดเวทีและพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเด็กกับ เด็ก และเด็กกับผู้ใหญ่ เพื่อให้เด็กและเยาวชนค้นพบตนเอง เติบโตเป็นพลเมืองที่มีจิตอาสาในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ และควรเพิ่มโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนที่ ทุ่มเท เสียสละในกิจกรรมเพื่อสังคม ให้เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการให้ทุนการศึกษา

2.4 ความสุขของเด็กและเยาวชนไทย สะท้อนได้จากการแสดงออกทางพฤติกรรม ค่านิยมและรสนิยม โดยพบว่า เด็กและเยาวชนมีภาวะความเครียดมากขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงความสุขที่มีน้อยลง ชอบสินค้าต่างประเทศที่มีชื่อเสียงราคาแพง ที่สะท้อนค่านิยมทางวัตถุ และใช้เวลาไปกับสื่อและเทคโนโลยีทันสมัย มีการแสวงหาความสุขทางเพศตามกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่นิยมการมีเพศสัมพันธ์ แบบเสรี นำไปสู่ปัญหาการเป็นแม่วัยใส และการทำแท้งที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ตลอดจนมีการรวมกลุ่มเพื่อตอบสนองความสุขในระดับปัจเจกและสังคมส่วนรวม ทั้งการรวมกลุ่มเพื่อแสดงตัวตนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในทางลบ

หรืออาจเป็น อันตรายต่อสุขภาพ เช่น กลุ่มเด็กที่ใช้รถจักรยานยนต์แข่งความเร็วบนท้องถนน อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามียุวกะลาและเยาวชนที่รวมกลุ่มกันอย่างสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม เพื่อคนอื่น ผู้เดือดร้อนจากภัยธรรมชาติ หรือในช่วงเวลาที่จะช่วยกันสร้างความปรองดองภายหลังที่ประเทศประสบกับความ วิกฤต การแตกแยกทางความคิดทางการเมือง เช่น กลุ่มเยาวชนการเมืองใหม่ กลุ่มเยาวชนประชาธิปไตย กลุ่มเยาวชนจากเหตุการณ์สึนามิ กลุ่มเด็กและเยาวชนในสังคมเครือข่ายออนไลน์ เช่น Facebook Twitter ซึ่งต่างมีความพึงพอใจ มีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคม

2.5 ศักยภาพในการสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนไทย พื้นที่ในการแสดงออกทางความคิดเชิงสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนมีค่อนข้าง น้อย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับชาติลงไปจนถึงระดับจังหวัด อำเภอ และตำบลแล้วก็ตาม แต่การสนับสนุนการจัดกิจกรรมยังทำได้ไม่เต็มที่ ทั้งนี้ สภาเด็กและเยาวชนต้องการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ องค์ความรู้ และพี่เลี้ยง รวมทั้งต้องการให้คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนมีคุณภาพ ให้สมาชิกสภา มีความสามัคคีและพร้อมร่วมงาน ตลอดจนต้องการให้ประธานสภา มีความเป็นผู้นำ (สมพงษ์ จิตระดับ และคณะ, 2553) นอกจากนี้ การมีมาตรฐานสภาเด็กและเยาวชน จะเป็นหลักในการเทียบเคียงและเอื้อต่อการเสริมพลังสภาเด็กและเยาวชนให้เข้มแข็ง สามารถเป็นกลไกในการประสานงานและดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กและ เยาวชนในพื้นที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ

ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรชุมชน และองค์กรธุรกิจ เป็นองค์กรที่มีความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการทำกิจกรรมของสภาเด็ก และเยาวชน รวมทั้งกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชน ที่เป็นข้อสรุปจากงานสัมมนา การพัฒนาเด็กและเยาวชน (2552) ระบุความต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนใน พื้นที่ และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการทำกิจกรรมเพื่อป้องกัน แก้ไขและพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกว่าร้อยละ 80 ได้ให้ความสำคัญการพัฒนาทางวัฒนธรรมมากกว่าการเปิดพื้นที่ให้กับสภาเด็กและ เยาวชนได้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ของตนเอง (สมพงษ์ จิตระดับ และคณะ, 2553) รวมทั้งพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้ส่งเสริมบทบาทขององค์กรเอกชน องค์กรชุมชน ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและ เยาวชน โดยให้องค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนที่มีกิจกรรมหรือผลงานเกี่ยวกับการพัฒนา เด็กและเยาวชน และมีได้มีวัตถุประสงค์ในทางเมืองหรือมุ่งค้าหากำไรจากการประกอบกิจกรรม ดังกล่าว มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนด้านการพัฒนาเด็กและ เยาวชน และมีสิทธิรับเงินอุดหนุน ความช่วยเหลือ และการสนับสนุนจากรัฐ

นอกจากนี้ เด็กและเยาวชนยังต้องการให้สื่อมวลชนนำเสนอการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ของเด็ก และเยาวชน เพื่อให้สังคมได้รับรู้ภาพลักษณ์ที่งดงามของเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนได้มองเห็นคุณค่าในตน และทำในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ชุมชน และประเทศชาติ

เนื่องจากพบว่า สื่อมวลชนมักจะนำเสนอข่าวที่เด็กตกเป็นเหยื่อความรุนแรง หรือเด็กเป็นผู้กระทำความรุนแรงเอง (สมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชน, 2552) ทั้งนี้ ควรมีการสนับสนุนการยกย่องเชิดชูเด็กและเยาวชน ที่มุ่งมั่นเป็นนักกิจกรรม ที่มีจิตอาสาในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และสนับสนุนให้มีอาชีพผู้นำกิจกรรมและอาสาสมัครผู้นำกิจกรรมเพื่อทำหน้าที่ พี่เลี้ยงให้คำปรึกษากับกลุ่มเด็กและเยาวชน สถานการณ์การพัฒนาเด็กที่ต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ และเด็กพิเศษ

จากสภาวะการณ์ของครอบครัวไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบและโครงสร้าง และองค์ประกอบสมาชิกครอบครัวช่วงกลาง มีแต่ผู้สูงอายุ (ปู่ย่าตายาย) กับเด็ก (หลาน) เนื่องจากกลุ่มคนช่วงอายุกลาง (พ่อแม่) จำนวนมากต้องไปทำงานนอกถิ่นฐาน สภาวะของครอบครัวดังกล่าวทำให้เด็กเหล่านี้ ประมาณร้อยละ 2 รวมกับเด็กกำพร้า ประมาณร้อยละ 7 ซึ่งอาจตกอยู่ในภาวะเสี่ยงที่ต้องเผชิญกับภาวะขาดแคลน ถูกทอดทิ้ง ถูกกระทำความรุนแรง เอาเปรียบและแสวงประโยชน์ ในด้านต่าง ๆ ดังได้พบว่าในแต่ละปีมีรายงานจำนวนเด็กที่ประสบปัญหาเพิ่มขึ้น เช่น ช่วงปี 2550 -2552 มีเด็กถูกทอดทิ้งให้อยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์ ถูกกระทำความรุนแรงเข้ารับการช่วยเหลือจากศูนย์พึ่งได้ ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ การกระทำผิด ฯลฯ เพิ่มมากขึ้น

เด็กกับความรุนแรง มีการกระทำความรุนแรงต่อเด็กทั้งในครอบครัวและในโรงเรียน อีกทั้งยังมีการกระทำความรุนแรงในระหว่างเด็กและเยาวชนต่างสถาบันจนถึงขั้นเสียชีวิต ข้อมูลจากผลการสำรวจทัศนคติต่อการสร้างวินัยและพฤติกรรมการสร้างวินัยของครู ต่อนักเรียน (ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบัติ ตาปัญญา) และผลการสำรวจปัญหาการรังแกกันในโรงเรียน ดำเนินการในช่วงปี 2548 - 2549 ซึ่งได้พบว่า ครูส่วนใหญ่ ร้อยละ 60 มีทัศนคติว่าการตีเด็กยังเป็นเรื่องที่ต้องกระทำอยู่และยังใช้ความรุนแรงอื่น ๆ ในการสร้างวินัยสำหรับนักเรียน รวมถึงการลงโทษทางกายที่มีลักษณะเป็นการทำร้ายร่างกาย และการลงโทษทางวาจาที่เป็นการทำร้ายจิตใจ ในขณะที่เด็กนักเรียนมีการรังแกกันเองในห้องเรียนทั้งต่อหน้าครูและในขณะที่ ครูไม่อยู่ ไม่สังเกตเห็นหรือไม่สนใจ ผู้ปกครองไม่ตระหนัก เพื่อนไม่ช่วยเหลือ และเด็กเองก็ไม่บอกปัญหา ซึ่งทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปได้ยาก นอกจากปัญหาการรังแกกันแล้วยังมีปัญหาคาระเถาะวิวาทและยกพวกทำร้ายกัน ระหว่างโรงเรียนด้วย และพบว่ามีหน่วยงานจำนวนมากที่ได้พยายามใช้แนวทางแก้ไขปัญหาคความรุนแรง ดังกล่าว ดังเช่น การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเด็กเยาวชนและครอบครัวในการจัดทำนโยบายสาธารณะ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในโรงเรียน การจัดทำโครงการกิจกรรม การสร้างภูมิคุ้มกันและค่านิยมสันติวิธี การเฝ้าระวัง อย่างไรก็ตามยังมีข้อมูลเชิงประจักษ์ผ่านสื่อมวลชนว่ายังคงมีการละเมิดสิทธิ และการดูแลเด็กที่ไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควรในสถานเลี้ยงดูเด็กบางประเภท เนื่องจากเจตคติของบุคลากรผู้รับผิดชอบและการขาดแคลนบุคลากรวิชาชีพบางสาขา

เด็กพิการ การสำรวจคนพิการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2550 พบว่า มีจำนวนคนพิการทั่วประเทศ 1.87 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 2.9 ของประชากรของประเทศ เป็นเด็กพิการอายุ 18 ปีลงมา ที่ได้จดทะเบียน รวม 74,502 คน เป็นชาย 43,057 คน หญิง 31,445 คน แม้จะมีการจดทะเบียนคนพิการมาตั้งแต่ปี 2534 เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ แต่ยังพบปัญหาเรื่องการจัดให้มีสิ่ง

อำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ที่จะทำให้นักพิการเข้าถึงและใช้บริการได้จากสวัสดิการต่าง ๆ ทั้งทางด้านการศึกษา การมีงานทำ และการใช้ชีวิตประจำวัน

เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ จากรายงาน ณ มกราคม 2551 มีจำนวนผู้ป่วยเอดส์ 345,196 ราย เสียชีวิตแล้ว จำนวน 93,034 ราย แนวโน้มของผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตลดลงกว่า ในอดีต เนื่องจากการรักษาผู้ป่วยเอดส์ด้วยยาต้านไวรัส ทำให้ผู้ป่วยมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น ผู้ป่วยเอดส์ส่วนใหญ่เป็นประชากรหญิงวัยเจริญพันธุ์อายุ 15 – 29 ปี (ร้อยละ 27.80) ซึ่งจะมีผลต่อเด็กที่จะเกิดจากผู้ป่วยเหล่านี้ และพบว่าในกลุ่มวัยรุ่นที่อายุ 15 – 19 ปี เพศหญิงมีอัตราป่วยสูงกว่าเพศชาย 2 : 1 กลุ่มเด็กอายุ 0 – 14 ปี มีอัตราป่วย ร้อยละ 3.97 ในจำนวนนี้เป็นเด็กต่ำกว่าวัยเรียน (ร้อยละ 3.13) ปัจจัยเสี่ยงคือการมีเพศสัมพันธ์ (ร้อยละ 84.01) ใช้ยาเสพติดชนิดฉีด (ร้อยละ 4.60) ติดเชื้อจากมารดา (ร้อยละ 3.82) รับเลือด (ร้อยละ 0.03) ไม่ทราบปัจจัยเสี่ยง และอื่น ๆ (ร้อยละ 7.55) ทั้งกระทรวงสาธารณสุขได้มีความพยายามดำเนินการตามแผนป้องกันและแก้ไขอย่าง ต่อเนื่องแต่ปัญหายังคงปรากฏอยู่

กลุ่มเด็กยากจน มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนยากจน โดยประกันให้กลุ่มคนดังกล่าวสามารถเข้าถึงการบริการสังคม สุขภาพ การศึกษา และที่อยู่อาศัย ด้วยการจัดสรรงบประมาณเพื่อช่วยเหลือเด็กและครอบครัวที่ยากจน โดยเฉพาะภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษา 2 ประเภทคือ กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาสำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาซึ่งต้องชำระ เงินคืนเมื่อทำงานและมีรายได้ระดับหนึ่งแล้ว และกองทุนให้เปล่าสำหรับนักเรียน นักศึกษาที่ยากจนโดยไม่ต้องชำระคืน มีมาตรการเพื่อยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนในเรื่องอื่น ๆ อีก เช่น การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการคุ้มครองแรงงาน การสร้างโอกาสและทางเลือกให้กับผู้ใช้แรงงานให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น มีความร่วมมือจากภาคเอกชน มีการจัดสวัสดิการทุนการศึกษา จัดตั้งโรงเรียนในพื้นที่ยากจน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังมีเด็กและเยาวชนยากจนที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการการศึกษา และยังไม่สามารถได้รับทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนถึงชั้นเรียนจบตามเป้า หมายได้ แต่ทั้งนี้ยังไม่มีข้อมูลปรากฏชัดเจน

เด็กไร้สัญชาติ เด็กในพื้นที่พักพิงของผู้หนีภัยจากการสู้รบ เด็กบุตรแรงงานต่างด้าว ได้มีการดำเนินงานของไทยที่ช่วยแก้ไขปัญหาลูกไร้สถานะ/ไร้รัฐ การจดทะเบียนบุคคล และการจดทะเบียนการเกิดของเด็กกลุ่มต่าง ๆ ในปี 2546 และ 2547 การดำเนินงานยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล พ.ศ. 2548 การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทย ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 และการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในช่วงปี 2550 - 2551 ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับสถานะบุคคลในเรื่องสัญชาติและการทะเบียนราษฎร กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กฎหมายคุ้มครองแรงงานและการทำงานของคนต่างด้าวประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กที่ต้องเข้าสู่กระบวนการ ทางศาล การคุ้มครองที่เท่าเทียมกันของเด็กหญิง และเด็กชายในการถูกละเมิดทางเพศ และวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการถามปากคำ/การชี้ตัวผู้ต้องหาสำหรับเด็ก และเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2553 ประเทศไทยได้มีการถอนข้อสงวน ข้อ 7 ของ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ที่เป็นเรื่องของสถานะบุคคลและสัญชาติ นับเป็นโอกาสให้เด็กได้รับสถานะบุคคล และสัญชาติ (ซึ่งไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นสัญชาติไทย) ล้วนมีผลดี มีคุณค่าต่อเด็ก และเยาวชนทั้งสิ้น แต่ทั้งนี้ ยังพบว่าในทางปฏิบัติ ยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงการออกกฎ ระเบียบตามกฎหมายกำหนดยังไม่รวดเร็วทำให้เด็กไม่ได้สิทธิทั้งที่มีโอกาสแล้ว

เด็กในพื้นที่พักพิงของผู้หนีภัยจากการสู้รบ ประเทศไทยยึดในหลักการไม่ผลักดันกลับผู้หนีภัยจากการสู้รบ จึง ได้จัดพื้นที่พักพิงผู้หนีภัยจากการสู้รบจำนวน 9 แห่ง ใน 4 จังหวัดทางตอนเหนือ และตะวันตกติดบริเวณชายแดนไทย - พม่า ซึ่งรัฐบาลไทยได้ผ่อนปรนให้ผู้หนีภัยฯ จำนวนประมาณ 140,000 คน อาศัยอยู่ในเขตไทยได้เป็นการชั่วคราวตามหลักมนุษยธรรมจนกว่าจะเดินทางกลับประเทศได้ แต่ผู้หนีภัยฯ เหล่านี้ได้พักพิงอยู่เป็นระยะเวลายาวนานจนถึงรุ่นบุตรหลาน ในปัจจุบัน ไม่สามารถเดินทางกลับได้เนื่องจากประเทศต้นทางยังไม่สามารถรับรองความปลอดภัย ทำให้ประเทศไทยต้องรับผิดชอบดูแลบุคคลเหล่านี้ตลอดมา โดยบางพื้นที่อยู่มายาวนานกว่า 30 ปี ซึ่งได้มีการจัดการศึกษาให้แก่ผู้หนีภัยจากการสู้รบที่อยู่ในพื้นที่พักพิง ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2551 โดยร่วมมือกับองค์กรเอกชนเพื่อการพัฒนามากว่า 10 องค์กร อนุญาตให้มีการจัดการเรียนการสอนใน 3 ระดับชั้น (เกรด 1 - 10) คืออนุบาล ประถม และมัธยม วิชาที่เปิดสอนคือ ภาษาไทย ภาษาพม่า ภาษากระเหรี่ยง ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สุขศึกษาและวิชาอื่น ๆ มีการประเมินผลปีละ 3 ครั้ง และออกใบรับรองวุฒิการศึกษาโดยคณะกรรมการการศึกษาในพื้นที่ร่วมกับองค์กร เอกชนเจ้าของหลักสูตร ผู้ที่จบการศึกษาเกรด 10 สามารถไปฝึกวิชาชีพต่อ โดยกระทรวงมหาดไทยร่วมกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชน และองค์กรเอกชน ได้ร่วมกันจัดทำโครงการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อให้ผู้หนีภัยได้มีวิชาชีพติดตัว สามารถนำไปประกอบอาชีพหรือเลี้ยงตัวเองได้แบบยั่งยืนเมื่อเดินทางกลับ มาตุภูมิ โดยได้พิจารณาปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนในพื้นที่พักพิงขององค์กรเอกชน ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานของเด็กไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งการรับรองวุฒิการศึกษาที่ออกโดยองค์กรเอกชน เพื่อให้ผู้จบการศึกษาในพื้นที่พักพิงอาจสามารถนำไปใช้ศึกษาต่อในระดับที่ สูงขึ้นได้หากกลับมาตุภูมิหรือไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม

เด็กที่เป็นบุตรของแรงงานต่างชาติดังกล่าว ประเทศไทยมีเป้าหมายในการจัดระบบเรื่องแรงงานต่างด้าวที่ชัดเจน โดยปรับเปลี่ยนนโยบายต่อแรงงานหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายในปี 2535 เป็นการผ่อนผัน ให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องตามกฎหมายในปี 2547 โดยเปิดให้รายงาต่างพร้อมผู้ติดตามที่มีอายุ 1 ปีขึ้นไป ซึ่งได้พบว่ามีแรงงานต่างด้าวประมาณ 1.3 ล้านคน และเพิ่มเป็น 1.52 ล้านคนในปี 2549 ในปี 2550 มีการต่ออายุการอยู่ในประเทศไทยของแรงงานต่างด้าวและบุตร ด้วยนโยบายที่ชัดเจนจากข้อตกลงทวิภาคีกับประเทศลาว พม่า และกัมพูชา ในการจ้างงาน และนำเข้าแรงงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยจดทะเบียนกับกระทรวงแรงงาน มีทะเบียนราษฎร (แบบ ทร 38ก) และเลขประจำตัว 13 หลัก และได้รับการผ่อนผันให้ทำงานเฉพาะพื้นที่ หน่วยงานสาธารณสุขมีการดำเนินการเชิงรุกโดยจัดสวัสดิการพื้นฐาน มีการตรวจสุขภาพและการทำประกันสุขภาพเพื่อควบคุมป้องกันโรคติดต่อร้ายแรง เช่น วัณโรค โรคเรื้อน เหาซ้าง ฯลฯ ดูแลรักษาและป้องกันโรคเอดส์โดยประสานงานองค์กรภาคเอกชนในพื้นที่

จัดยา AZT ให้กับมารดาตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อเอชไอวี มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขต่างชาติ จัดอบรมหมอตำแย แจกชุดทำคลอดสำหรับพยาบาลผดุงครรภ์ จัดโครงการพิเศษสำหรับแรงงานที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในพื้นที่ที่มีแรงงานเหล่านี้หนาแน่น ดูแลการอนามัยแม่และเด็ก ออกใบรับรองการเกิดให้เด็กทุกคนที่มาคลอดในสถานพยาบาล ให้วัคซีนภูมิคุ้มกันโรคเด็ก พัฒนารูปแบบการวางแผนครอบครัวในลักษณะเครือข่าย สำรวจสถานะสุขภาพ จัดอบรมนายจ้าง อบรมอาสาสมัครแรงงานต่างชาติ และทำคู่มือดูแลสุขภาพภาษาพม่า รวมถึงการจัดการศึกษาให้เด็กในรูปแบบต่าง ๆ

แรงงานเด็ก มีงานวิจัยหลายเรื่องของสถาบันการศึกษาและองค์กรชุมชน คาดประมาณว่า มีแรงงานเด็กต่างชาติอย่างน้อย 100,000 คน ทำงานใน 43 จังหวัดที่ได้รับอนุญาตให้จ้างแรงงานต่างชาติ มีสภาพการทำงานที่เลวร้าย จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างแรงงานเด็กที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างรัฐบาลไทยกับ องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ พบว่า ร้อยละ 35 เป็นแรงงานเด็กอายุน้อยกว่า 15 ปี ร้อยละ 63 ต้องทำงานมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน และแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและการศึกษาเด็กเร่ร่อน มีงานวิจัยหลายเรื่องให้ข้อมูลว่ามีเด็กเร่ร่อน ประมาณ 20,000 คน ส่วนใหญ่เป็นขอทานและแรงงานเด็ก ภาครัฐและภาคเอกชนช่วยเหลือได้เพียง 5,000 คน

การแสวงประโยชน์ทางเพศจากเด็กและการค้าเด็ก มีการใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 – 285 ที่บัญญัติคุ้มครองเด็กที่ถูกกระทำทางเพศ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 บัญญัติเรื่องการช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ว่า หากกระทำต่อเด็กอายุ 15 – 18 ปี มีโทษจำคุกและปรับเพิ่มอีก 1 ใน 3 และหากกระทำต่อเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ต้องรับโทษเป็น 2 เท่า นอกจากนี้ในทางปฏิบัติมีบันทึกข้อตกลงแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนภายในประเทศในการดำเนินการกรณีค้าเด็กและหญิงระหว่างกันตั้งแต่ปี 2542 พร้อมโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ตามนโยบายและแผนระดับชาติเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าเด็กและหญิง ภายในประเทศและข้ามชาติ พ.ศ. 2546 และขยายเป็นความตกลงทวิภาคีกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ กัมพูชา ลาว และเวียดนาม ในเรื่องการจัดการค้าเด็กและหญิง และช่วยเหลือเหยื่อการค้ามนุษย์ ต่อมาได้ขยายความร่วมมือสู่องค์การระหว่างประเทศ คือ ILO IPEC เป็นโครงการอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อต่อต้านการค้าหญิงและเด็กและส่งเสริมการจ้างงานเพื่อป้องกันการค้ามนุษย์ และมีความร่วมมือจากหน่วยงาน/องค์กรต่างประเทศต่าง ๆ และรัฐบาลของอีกหลายประเทศ แต่ยังปรากฏการแสวงหาประโยชน์ทางเพศกับเด็กและการค้าเด็กอยู่

เด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในปี พ.ศ. 2553 มีเด็กและเยาวชนถูกจับกุมดำเนินคดีประมาณ 44,000 ราย เป็นชายประมาณ 40,400 ราย เป็นหญิงประมาณ 3,600 ราย แม้ว่ากรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จะดูแลแก้ไขเด็กและเยาวชนเหล่านี้แล้ว แต่ก็ดำเนินการได้ระยะหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเท่านั้น และเมื่อพ้นระยะเวลาที่ศาลกำหนด เด็กและเยาวชนต้องกลับสู่ครอบครัวและชุมชน ซึ่งพบว่า บางรายยังมีความจำเป็นต้องรับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ เพื่อให้เขาสามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างปกติสุขโดยไม่กลับไปกระทำผิดอีก

เด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่อง จากสถานการณ์ความรุนแรงใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเพิ่มขึ้นอย่างฉับพลันใน ปี 2547 – 2548 จากช่วง 10 ปีก่อนหน้านี้ ซึ่งเคยมี เหตุการณ์เฉลี่ยปีละ 68 ครั้ง กลายเป็น 1,843 และ 1,703 ครั้ง ใน 2 ปีดังกล่าว และยังคงมีต่อเนื่องอยู่เป็นครั้ง คราวจนปัจจุบัน ผลจากเหตุการณ์ความรุนแรงทำให้ผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มากกว่า 2,460 ราย จาก มกราคม 2547 – 2550 มีสตรีหม้าย 1,792 คน ที่ต้องเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง ซึ่งในจำนวนนี้ประมาณ 1 ใน 4 เป็นแม่บ้านที่ต้องพึ่งพาสามี มีเด็กกำพร้าที่สูญเสียบิดา มารดา 3,482 คน และยังมีเด็กที่ได้รับผลกระทบจิตใจ ทางอ้อมอีกจำนวนหนึ่ง เด็กที่ได้รับผลกระทบเหล่านี้ คือ เด็กที่สูญเสียพ่อหรือแม่ หรือทั้งพ่อแม่ หรือได้รับ บาดเจ็บและรอดชีวิตจากเหตุการณ์ พบเห็นหรือเผชิญความรุนแรงโดยตรง หรือรับรู้ผ่านการบอกเล่าหรือสื่อ ตนเองและครอบครัวได้รับผลกระทบในชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งจำเป็นต้องเร่งป้องกัน แก้ไขฟื้นฟูเยียวยาอย่าง เร่งด่วน

เด็กพิเศษหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษในอีกด้านหนึ่งมีเด็กจำนวนหนึ่ง ที่มีศักยภาพสูงถึงสูงมากพอที่จะเป็นอัจฉริยะ หรือมีความเป็นเลิศ จากการคาดการณ์โดยยึดหลักสถิติในเด็ก ที่เกิดประมาณ 7 - 8 แสนคนต่อปี จะมีเด็กที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็นผู้นำในสาขาต่าง ๆ อย่างน้อย ร้อยละ 1 - 3 ต่อสาขา หากรวมเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงเด็กมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะมีเด็กจำนวนมากที่มีพลัง ความสามารถที่รอการค้นพบและรอการพัฒนากระจายอยู่ ทั่วประเทศ เด็กเหล่านี้หากได้รับโอกาสพัฒนา ตามศักยภาพจะสามารถสร้างประโยชน์ให้กับ ประเทศทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งหลายประเทศรัฐบาล ได้ทุ่มเทงบประมาณในการพัฒนาเด็กกลุ่มนี้ (อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. 2550) และจากการสำรวจระบบการ ดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย พบว่ายังขาดระบบการคัดกรองและวินิจฉัย ที่ช่วย ให้เห็นปัญหาของเด็กที่แท้จริง เครื่องมือที่ใช้สำรวจหรือการวินิจฉัยที่มีประสิทธิภาพจะทำให้สามารถให้การ ช่วยเหลือ ดูแลและพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดีเพราะการวินิจฉัยที่เกิดจากการคาดเดาทำให้ กระบวนการพัฒนา เกิดการผิดพลาด จนทำให้เด็กจำนวนมากสูญเสียโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม การคัดกรองเพื่อ การช่วยเหลือ บำบัด จำเป็นต้องดำเนินการตั้งแต่วัยแรกเริ่ม

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจุบันมีหน่วยงาน องค์กรหลายหน่วยในประเทศไทยที่มีบทบาทในการดูแล และให้การสนับสนุนด้านพัฒนาการและความสามารถของเด็กและเยาวชน ซึ่งมีความหลากหลายของเครื่องมือทดสอบที่แต่ละหน่วยนำมาใช้ และบางเครื่องมือยังขาดมาตรฐานหรือเป็น ของต่างประเทศนำมาแปลเป็นฉบับภาษาไทย ซึ่งไม่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ตลอดจนขาด นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานและครูที่จะใช้เครื่องมือทดสอบคัดแยกเด็กได้อย่างมี ประสิทธิภาพและมีมาตรฐาน เดียวกัน ทั้งนี้ ได้มีความพยายามของกลุ่มคณะทำงานที่เป็นผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาได้รวมกลุ่ม เพื่อผลักดัน ให้เกิดการคัดแยก วินิจฉัย และส่งผลไปถึงการดูแล ส่งเสริมศักยภาพเด็กไทย เพื่อให้การพัฒนาเด็กกลุ่มนี้ เป็นรูปธรรมจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทยรวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนทั้งระยะสั้นและ ระยะยาว

3. กฎหมาย นโยบาย และแผนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

แนวความคิดในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนา คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน เป็นแนวคิดพื้นฐานให้เด็กและเยาวชนดำรงชีวิต และปรับตัวได้ในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ในศตวรรษที่ 21 โดยมีกฎหมาย นโยบาย และแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน ทั้งในระดับสากล และระดับประเทศเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน ดังต่อไปนี้

3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ประกันสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม สาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ในข้อ 1 คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาลงม่วย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย ส่งเสริมและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และ จัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

3.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551 หมวด 4 การใช้แรงงานเด็ก สารสำคัญคือห้ามมิให้จ้างเด็กอายุต่ำกว่าสิบห้าปีเป็นลูกจ้าง กรณีจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เป็นลูกจ้าง ให้แจ้งการจ้างและการสิ้นสุดการจ้างต่อพนักงานตรวจแรงงาน รวมทั้งจัดทำบันทึกสภาพการจ้าง โดยห้ามทำงานเวลา 22.00 – 06.00 นาฬิกา (เว้นแต่ได้รับอนุญาตหรือเป็นงานการแสดง) ห้ามทำงานล่วงเวลาหรือทำงานในวันหยุด รวมทั้งงานที่อาจเป็นอันตราย เช่น งานหลอม เป่า หล่อ รีด โลหะหรือปั๊มโลหะ งานเกี่ยวกับความร้อน ความเย็น ความสั่นสะเทือน สารเคมีที่เป็นอันตราย จุลชีวนเป็นพิษ วัตถุระเบิดหรือไวไฟ กัมมันตภาพรังสี และอื่นๆ รวมทั้งห้ามทำงานใต้ดินและบนที่สูง ตลอดจนห้ามทำงานในบางสถานที่ เช่น โรงฆ่าสัตว์ และสถานที่เล่นการพนัน (มาตรา 47 - 50) นอกจากนี้ยังได้กำหนดสิทธิลาเข้าประชุม สัมมนา รับการอบรมหรืออื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานเด็ก

3.3 พระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 สืบเนื่องจากแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่จะต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและ เยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้ โดยการจัดสวัสดิการสังคมทั้งในส่วนภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรอื่น โดยเฉพาะองค์กรภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมให้เป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของสมาชิก และเกิดระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคมและชุมชน ตลอดจนการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายการจัดสวัสดิการชุมชน เพื่อ

เสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม และการพึ่งพาตนเองของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งอย่างทั่วถึง เหมาะสม และเป็นธรรม โดยองค์กรภาคเอกชนสามารถขอขึ้นทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ และมีกองทุน ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน รวมถึงการสนับสนุนให้การดำเนินงานการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรต่าง ๆ และผู้ปฏิบัติงาน (นักสังคมสงเคราะห์และอาสาสมัคร) เป็นไปตามมาตรฐาน

3.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีสาระสำคัญในเรื่องการ กำหนดขั้นตอน วิธีการปฏิบัติต่อเด็กในด้านการอุปการะเลี้ยงดู การสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพ และการส่งเสริมความประพฤติเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม รวมถึงการป้องกันไม่ให้เด็กถูกทารุณกรรม ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ หรือการถูกละเมิดปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม โดยอาศัยความร่วมมือในการคุ้มครองเด็กระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชน และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนในการคุ้มครองเด็กทั้งในรูปแบบการแจ้ง การรายงาน หรือการช่วยเหลือเด็กเบื้องต้น

3.5 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2550 ได้ให้ หลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านการจดทะเบียนรับรองการเกิด การพัฒนา การยอมรับ การคุ้มครองและ โอกาสในการมีส่วนร่วมโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม มีสิทธิด้านการศึกษา โดยเฉพาะเด็กพิการหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีสิทธิได้รับการศึกษาพิเศษที่เหมาะสมกับตน ได้รับ บริการสาธารณสุข การเล่น การพักผ่อน การเข้าร่วมกิจกรรม นันทนาการวัฒนธรรมและศิลปะ ส่งเสริมให้มีความผูกพันต่อครอบครัว ภูมิใจในชาติไทยและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มีสุขภาพแข็งแรง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สมควรแก่วัย รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีเจตคติและทักษะที่ดีต่อการทำงาน มีจิตสำนึกในการให้และการอาสาสมัคร รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และต่อส่วนรวม มีส่วนร่วมในการแสดงออกทั้งโดยส่วนบุคคลและเป็นหมู่คณะ ในรูปของสภาเด็กและเยาวชน ในระดับอำเภอ ระดับจังหวัดและระดับประเทศ โดยการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน

3.6 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีสาระสำคัญกำหนดหลักเกณฑ์กว้าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา คือ กำหนดให้ผู้พบเห็นการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวมีหน้าที่แจ้งเหตุต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ มีบทบัญญัติลงโทษผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กและสตรี) และกำหนดให้มีวิธีการช่วยเหลือผู้ถูกกระทำ มีการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ รวมทั้งมีบทห้ามการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเรื่องความรุนแรงในครอบครัวต่อสาธารณะ

3.7 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มีระบบช่วยเหลือ คุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ครอบคลุมทั้งด้านปัจจัย 4 และการบำบัดฟื้นฟู ทั้งร่างกายและจิตใจในลักษณะของทิมสหวิชาชีพ นอกจากนี้ยังมีกลไกในระดับต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ มีคณะกรรมการป้องกันและ

ปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยมี นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งกำกับดูแลการดำเนินการตามกฎหมาย มีคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มีรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน มีหน้าที่ในการกำกับดูแลการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และกำหนดให้สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนิน การตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีกองทุนในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายสำหรับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมถึงการช่วยเหลือผู้เสียหายในต่างประเทศให้กลับเข้ามาในราชอาณาจักร หรือถิ่นที่อยู่ด้วย

3.8 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553 หมวด 4 ความปลอดภัย ในการทำงาน มาตรา 120 สาระสำคัญคือ ห้ามหญิงมีครรภ์หรือเด็กซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบห้าปี ที่รับงานไปทำที่บ้านที่มีลักษณะงานอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัย โดยให้เป็นไปตาม ที่กำหนดในกฎกระทรวง (ขณะนี้อยู่ระหว่างจัดทำกฎกระทรวง)

3.9 อนุสัญญา ฉบับที่ 182 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบ ที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยให้สัตยาบัน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2544 สาระสำคัญคือ รูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ประกอบด้วย การใช้ทาสหรือแนวปฏิบัติที่คล้ายกับการใช้ทาส เช่น แรงงานขูดหิน และแรงงานบังคับหรือเรียกเกณฑ์ การใช้จัดหาหรือเสนอเด็กเพื่อการค้าประเวณี การผลิตสื่อหรือการแสดงลามก กิจกรรมที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะเพื่อการผลิตและขนส่งยาเสพติด รวมทั้งลักษณะงานหรือสภาพแวดล้อมในการทำงานมีแนวโน้มที่จะเป็นอันตรายต่อ สุขภาพความปลอดภัยหรือศีลธรรมของเด็ก ประกาศสมาชิกต้องกำหนดและปฏิบัติตามแผนงานดำเนินการเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก โดยถือเป็นภารกิจสำคัญเร่งด่วน ซึ่งต้องดำเนินการที่ได้ผลและมีกำหนดเวลาเพื่อที่จะป้องกันมิให้เด็ก เข้าไปเกี่ยวข้องและจัดให้มีการช่วยเหลือเด็กออกจากรูปแบบที่เลวร้ายที่สุด ของการใช้แรงงานเด็ก รวมทั้งฟื้นฟูสภาพเด็กบูรณาการกลับเข้าสู่สังคม และสามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้คำนึงถึงสถานการณ์ที่เป็นพิเศษของเด็กหญิง

3.10 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มีสาระสำคัญครอบคลุม 4 เรื่อง ได้แก่ 1) การห้ามเลือกปฏิบัติต่อเด็ก และการให้ความสำคัญแก่เด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน 2) การกระทำหรือดำเนินการทั้งหลายต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับ แรก 3) สิทธิในการมีชีวิต การอยู่รอด และการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม และ 4) สิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเด็ก และการให้ความสำคัญกับความคิดเหล่านั้น

3.11 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตและปรับตัว ให้เท่าทันกับการ

เปลี่ยนแปลงในโลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างคุณลักษณะคนให้มีจิตสาธารณะ 5 ประการ ประกอบด้วย 1) จิตแห่งวิทยาการ ได้แก่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต คิดเป็น ทำเป็น 2) จิตแห่งการสังเคราะห์ คือ การสังสม ต่อยอด และสร้างนวัตกรรมความรู้ 3) จิตแห่งการสร้างสรรค์ ที่เชื่อว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถสร้างได้ด้วย การหมั่นฝึกฝน 4) จิตแห่งความเคารพ หมายถึง การเปิดใจกว้างพร้อมรับฟังทุกความคิดเห็น และ 5) จิตแห่งคุณธรรม คือ มีความรู้คู่คุณธรรมนำการพัฒนา 3.12 นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทาง “โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” (พ.ศ. 2550 - 2559) เป็นแผนระยะยาว แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ช่วง (ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2550 - 2552 ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2553 - 2556 ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2557 - 2559) เน้นความสำคัญในการพัฒนาและคุ้มครองเด็กใน 4 เรื่องหลัก คือ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ การปกป้องเด็กจากการถูกละเมิดหรือแสวงหาประโยชน์และความรุนแรง และการต่อต้าน HIV/AIDS โดยมีสาระของนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ฯ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ คุณลักษณะเด็กที่พึงประสงค์ ยุทธศาสตร์ร่วม (สำหรับทุกด้าน) และยุทธศาสตร์เฉพาะด้าน 11 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านครอบครัวกับเด็ก 2) ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเด็ก 3) ด้านการเสริมสร้างความปลอดภัยและการป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก 4) ด้านเด็กกับผลกระทบจากโรคเอดส์ 5) ด้านการศึกษา กับเด็ก 6) ด้านเด็กกับนันทนาการ 7) ด้านสื่อมวลชนกับเด็ก 8) ด้านวัฒนธรรมและศาสนา กับเด็ก 9) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็ก 10) ด้านการปกป้องคุ้มครองเด็กที่ต้องการการคุ้มครองเป็นพิเศษ และ 11) ด้านกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ควรมีการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุผลในทางปฏิบัติ เนื่องจากต้องดำเนินการต่อเด็กทุกกลุ่มที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ

4. คุณลักษณะเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์

พระ ราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดคุณลักษณะเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ ซึ่งถือเป็นวิสัยทัศน์ที่ประเทศต้องการเกิดขึ้นกับให้เด็กและเยาวชนไว้ดังนี้

1) ให้เด็กและเยาวชนมีความผูกพันต่อครอบครัว ภาควิชาใจในความเป็นไทย มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย และรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งกฎเกณฑ์และกติกาในสังคม

2) ให้มีสุขภาพและพลานามัยแข็งแรง รู้จักป้องกันตนเองจากโรคและสิ่งเสพติด

3) ให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ตามสมควรแก่วัย จริยธรรม และคุณธรรม

4) ให้มีทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจใน

การทำงานสุจริต

5) ให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

6) ให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกในการให้และการอาสาสมัคร รวมทั้งมีส่วนร่วมในการ พัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

7) ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองต่อผู้อื่นและต่อส่วนรวมตามสมควรแก่วัย

5. ความต้องการของเด็กและเยาวชน

จากการจัดสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชน (2552) เด็กและเยาวชนได้นำเสนอ ความต้องการการพัฒนาเด็กและเยาวชน ต่อนายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ดังนี้

- 1) ต้องการความปลอดภัยและมีความสุข โดยได้รับการเอาใจใส่ดูแลจาก ภาครัฐในพื้นที่เป็นหลัก นอกเหนือจากครอบครัวแล้ว ซึ่งจะทำให้เกิดความสมานฉันท์ ตามมา
- 2) ต้องการความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และการ สาธารณสุข โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดาร
- 3) ต้องการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับครอบครัว เพื่อสนับสนุน ความสัมพันธ์ และการพูดจาสื่อภาษาที่ดีต่อกันภายในครอบครัว
- 4) ต้องการรับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม
- 5) ต้องการให้มีศูนย์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมั่นคงตลอดชีวิต สนับสนุนกลไกให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงการค้นหาและขยายโอกาสทาง การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส
- 6) ต้องการให้ผู้ทำงานกับเด็กและเยาวชน เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องใจเด็กและเยาวชน
- 7) ต้องการโอกาสให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมตลอดทุกกระบวนการใน การจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน
- 8) ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง กำหนดเรื่องการพัฒนา เด็กและเยาวชนในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ สถานที่ และทรัพยากร ที่จำเป็น จัดสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็กและเยาวชน และควรจัดกิจกรรม สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพ
- 9) ต้องการให้สื่อมวลชนนำเสนอการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของเด็กและ เยาวชนให้ สังคมได้รับรู้มากกว่านี้ เพื่อเป็นภาพลักษณ์และต้นแบบที่ดีงามอย่างสร้างสรรค์สำหรับเด็ก เยาวชน และสังคม
- 10) ต้องการให้รัฐสนับสนุนองค์กรดูแลเด็ก ที่ยืดหยุ่น อิสระ มีเสรีภาพ และมีกองทุนด้านเด็กและเยาวชน

โดยสรุป ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2521 ความหมายของ เยาวชน คือ เป็นบุคคลที่อายุไม่เกิน 25 ปี นอกจากนี้เยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์และวิธีการดำรงชีวิตที่เต็มตามศักยภาพ และสอดคล้องกับการพัฒนาการของ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ประเด็นด้านสถานการณ์และแนวความคิดด้านเด็กและเยาวชน

ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีประเด็นดังนี้ โครงสร้างประชากร โครงสร้างครอบครัวไทยและสภาพแวดล้อมเด็ก การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การเลียนแบบพฤติกรรมของซีกโลกตะวันตก การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วผ่านทางโลกเสมือนจริง คนไทยเริ่มหวนคำนึงถึงความสงบสุขแบบในอดีต การเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคสู่ภาค การรวมกลุ่มภายใต้กรอบความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคโดยเฉพาะการเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 สถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีประเด็นดังนี้ ด้านความมั่นคงของเด็กและเยาวชนไทย ที่ประกอบด้วย ความอยู่รอดปลอดภัยในสังคม บทบาทหน้าที่ของครอบครัวมีผลต่อความมั่นคงของเด็กและเยาวชน และการมีงานทำ ด้านความแข็งแรงทางร่างกายและจิตใจ ประกอบด้วย สุขภาพกาย ด้านการมีชีวิต สุขภาพจิต และพัฒนาการทางสติปัญญา และสภาวะการณ์ขาดสารไอโอดีน ด้านจริยธรรม คุณธรรม และความเป็นพลเมือง ด้านความสุขของเด็กและเยาวชนไทย ด้านศักยภาพในการสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนไทย กฎหมาย นโยบาย และแผนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีดังนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553 อนุสัญญา ฉบับที่ 182 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ปัจจุบันการมีส่วนร่วมเป็นคำกล่าวที่แพร่หลายมากในงานพัฒนา แต่ความหมายของ การมีส่วนร่วม มักถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือโครงการที่เจ้าหน้าที่กำหนดไว้มากกว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายที่แท้จริง

2.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

Erwin William (1976:138) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันกับประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไข ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

Lisk Franklyn (1985 : 16) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความสัมพันธ์กับแนวคิดของการเชื่อใจและการยอมรับตนเอง เพื่อที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากระดับความพึงพอใจ ระดับความไว้วางใจและต้องครอบคลุมทัศนคติ ความคาดหวังและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน

ในทฤษฎีของ Turtton Andrew (1987 : 10) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการรวมความสนใจของแต่ละคน ซึ่งมีความเกี่ยวพันกันทางด้านความรู้สึกในกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะของความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมกำลัง จนกระทั่งเกิดการรวมกันเป็นกลุ่มขึ้น

นอกจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นแล้ว ภูมิธรรม เวชยชัย (2527 : 34) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงว่าหมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง จัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคมและได้พัฒนา การรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจกำหนดชะตาชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง และได้นำเสนอแนวทางปฏิบัติเพื่อจะให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2531 : 6-10) ได้ให้คำนิยามของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา หมายถึง การที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดและร่วมมือในการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยเริ่มตั้งแต่ การรู้ถึงสภาพปัญหา ความต้องการ เสนอแนวทางการแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาของชุมชนในส่วนที่สามารถกระทำได้

ทนงศักดิ์ คุ่มไชนะ (2534 : 76) มีความเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในลักษณะการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล เป็นกระบวนการที่กลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาส และใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดแก้ไขปัญหาความต้องการของตนโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

2.2.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ในทฤษฎีของ Bagnall (1989 : 23-28) การมีส่วนร่วมมีลักษณะที่แตกต่างกัน 3 ประการคือ

1) การปรากฏตัว (Presence) หมายถึงการเข้าร่วมในโครงการที่องค์การสถาบันหรือหน่วยงานจัดให้ การมีส่วนร่วมจึงมีความหมายเพียงการปรากฏตัวหรือเข้าร่วมในโครงการนั้นๆ ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและองค์ประกอบทางสังคมและอื่นๆ

2) การเกี่ยวข้อง (Involvement) หมายถึงการมีส่วนร่วมในโครงการอย่างแท้จริงของผู้เข้าร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เหมาะสมกับตนและการนำไปใช้ โดยเน้นที่ตัวผู้เข้าร่วม ไม่เน้นสถาบัน องค์การ

3) การควบคุม (Control) หมายถึงการที่บุคคลหรือกลุ่มผู้เข้าร่วมเป็นผู้กำหนด หรือควบคุมกระบวนการการศึกษาเอง เช่น ควบคุมองค์ประกอบ (เนื้อหา เป้าหมาย ผลที่ต้องการ) และควบคุมกระบวนการเรียนรู้ (จะเรียนอย่างไร)

อาภรณ์พันธ์ จันทรัสว่าง (2525 : 13) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการต่างๆ ไว้ดังนี้คือการมีส่วนร่วมประชุม การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ การมีส่วนร่วมเป็น ผู้ริเริ่มการมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค การมีส่วนร่วมออกเงิน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 128) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

- 1) การที่มีส่วนร่วมโดยตรงโดยผ่านองค์กรที่จัดตั้งโดยประชาชนเช่น การรวมกลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชนต่างๆ
- 2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน
- 3) การที่ประชาชนมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา

2.2.3 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม เป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้การพัฒนา ก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้มากที่สุดเพราะการมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องทำให้การติดต่อสื่อสารมีประสิทธิภาพผลที่ตามมาจึงเป็นสิ่งที่น่าพอใจ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (Russell & Rus , 1991 : 17) ได้มีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

บัณฑิต อ่อนคำ (อ้างอิงในวันเพ็ญ วอกลาง, 2534 : 35) ได้สรุปประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้ความสำคัญแก่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพ
- 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ได้รับรู้ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากประชาชนในระดับท้องถิ่นโดยตรงซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนา

สำหรับ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในแง่ของการพัฒนา ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531 : 24 - 30) ได้ให้ทรรศนะดังนี้

- 1) จะช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน
- 2) ประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น
- 3) การดำเนินโครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น

4) โครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น และมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนามากขึ้น

5) จะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น

นอกจากนั้น ยงยุทธ บุราสิทธิ์ (2533 : 71) ยังได้แสดงทรรศนะเพิ่มเติมว่า การมีส่วนร่วมจะช่วยให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านดีขึ้น และเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านให้แน่นยิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อไรที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง ย่อมส่งผลต่อความเจริญของหมู่บ้านและประเทศโดยรวม

จากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดังกล่าว สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ดำเนินการภายในชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่ การรู้ถึงสภาพปัญหา สถานการณ์ปัญหา การร่วมคิดวิเคราะห์ ร่วมวางแผนการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหา ร่วมปฏิบัติการแก้ปัญหาของชุมชน ร่วมรับผลที่เกิดจากการดำเนินงานและร่วมติดตามประเมินผลของการทำงาน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดังกล่าว สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่คนในชุมชนหรือประชาชนได้เข้ามามีส่วนในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่ดำเนินการภายในชุมชน เริ่มตั้งแต่การคิดปัญหาหรือประเด็นในการดำเนินการ การวางแผนในการดำเนินการ การร่วมดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ การรับผลจากการดำเนินการรวมถึง การประเมินการผลที่เกิดขึ้นแล้วคิดหาประเด็นในการพัฒนาร่วมกันต่อไปประเด็นอื่น ๆ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม (Social Capital)

สำหรับการศึกษาทำความเข้าใจเรื่องทุนทางสังคมในสังคมไทย นิธิ เอียวศรีวงศ์(2541) เสนอว่า ถ้าจะให้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริงต้องเริ่มจากสมมติฐานที่ว่า สังคมไทยได้รับสิ่งเหล่านี้จากภาครัฐไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านที่อยู่ในชนบทหรือผู้ที่อยู่ในชุมชนแออัด ซึ่งมักเป็นกลุ่มคนที่อยู่นอกเหนือระบบความมั่นคงทางสังคม (Social Security) ของภาครัฐทั้งสิ้นทุนทางสังคมมีอยู่มากเพียงแต่ไม่ได้พัฒนาปรับเปลี่ยนให้ก้าวหน้าตาม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้นการศึกษาเรื่องทุนทางสังคมนั้นต้องเริ่มจากการมองหาทุนที่มีอยู่แล้ว และหาทางพัฒนาให้เข้มแข็งขึ้น นิธิ กล่าวถึง ทุนทางสังคมที่มีความสำคัญมากและไม่ควรมองข้ามของสังคมไทย คือ ความสัมพันธ์ในครอบครัวและเครือข่ายซึ่งมีบทบาทอย่างชัดเจนในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจที่ผ่านมา บทบาทดังกล่าวได้แก่ การเป็นตาข่ายรองรับคนตกงานได้ระดับหนึ่ง (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2541:6) การมองทุนทางสังคมในมิติข้างต้นเป็นการมองในแง่บวกที่จะนำไปสู่ทางออกของปัญหาในปัจจุบัน

2.3.1 ความหมายของทุนทางสังคม

สำหรับความหมายของทุนทางสังคมนั้น แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่กว้างและเป็นนามธรรมแต่มีหลายฝ่ายพยายามให้คำจำกัดความไว้ว่า ดังนี้

อมรา พงศาพิชญ์ (1969 : 2) ได้กล่าวทุนทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งในแนวราบและแนวตั้งระหว่างบุคคล สถาบันและหรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งในรูปปัจเจกกลุ่มและเครือข่าย รวมทั้งนี้ค่านิยม บรรทัดฐานที่สังคมยึดถือ ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตและวิถีการผลิตในระดับครอบครัว ชุมชน และประชาสังคม นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงทุนสังคมโดยเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ในระดับอุปถัมภ์ที่มีค่านิยมในการตอบแทนบุญคุณ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนแบบไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งการมีเครือข่ายการตอบแทนและใช้ประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนการนำแนวคิดเรื่องทุนทางสังคมไปขยายใช้งานพัฒนาในปัจจุบัน

นอกจากนี้ในด้านงานพัฒนา อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2541 : 11) ได้ให้ความหมายทุนทางสังคมว่า หมายถึง ความเข้มแข็งของชุมชน อันประกอบด้วย การรวมกลุ่มเป็นองค์กรหรือการจัดตั้งเป็นเครือข่ายต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกรรมผสมผสานเครือข่ายโรงสีชุมชน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นกลไกที่ทำให้ชุมชนมีความสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้

2.3.2 ทุนทางสังคมในความหมายเชิงสถาบัน

นับจากปี ค.ศ.1980 เป็นต้นมา ธนาคารโลกได้ให้การสนับสนุนการรวมตัวของประชาชน โดยให้ร่วมกันทำกิจกรรมภายใต้ความเชื่อพื้นฐานที่ว่าการทำงานกัน จะก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “ทุนทางสังคม” กล่าวได้ว่าศักยภาพอันเกิดจากการรวมตัวกันนี้ สามารถทำให้เกิดความร่วมมือและเป็นการระดมความคิดในระดับชุมชนเพื่อกระทำกิจกรรมสาธารณะอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้นและมองว่ากิจกรรมหลายอย่างต้องการความชำนาญพิเศษที่หาไม่ได้ในบุคลากรของรัฐ(จามะรี เขียนทอง, 2543 : 11)

เช่นเดียวกันในทัศนะของ Hadenius และ Uggle (อ้างถึงใน จามะรี เขียนทอง, 2543 : 25) ได้กล่าวถึงเรื่องทุนทางสังคมว่าอาจหมายความว่า สถาบันทางสังคมที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นสถาบันที่มีการร่วมมือของเอกชน สถาบันเหล่านี้เมื่อใช้ในถูกต้องสามารถนำไปสู่รูปแบบใหม่ของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และนอกจากนี้เขายังเห็นว่าองค์กรประชาชนที่มีอยู่เดิมหลายองค์กรเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของชุมชน และไม่ควรถูกละเลยดังเช่นที่ผ่านมาในอดีต ตรงกันข้ามควรได้รับการสนับสนุนให้มีบทบาทมากขึ้น และเป็นบทบาทที่เน้นการมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่การเป็นประชาสังคมที่แท้จริงได้

ลักษณะของสถาบันดั้งเดิมที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจน และถือได้ว่าเป็นทุนทางสังคมในความหมายดังกล่าว ได้แก่ สถาบันครอบครัวหรือวัดในสังคมไทย ซึ่งมีบทบาทต่อสมาชิกในสังคมหลายด้าน และนับว่าเป็นทุนสังคมในความหมายนี้เช่นกัน

แนวความคิดดังกล่าวได้ส่งผลของการเกิดขึ้นและการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคมที่ใช้หลักการส่งเสริมองค์กรชุมชนในการปฏิบัติงานรวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกัน โดยมีความเชื่อเป็นพื้นฐานถึงการพัฒนาไปสู่การเพิ่มทุนทางสังคมในอดีต

2.3.3 ประเด็นพิจารณาทุนทางสังคม

อนันท์ กาญจนพันธุ์ (2541 : 4-6) ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมในสังคมไทยว่าอยู่ภายใต้หลักการที่สำคัญ 2 ประการ คือ หลักการตอบแทนกัน (reciprocity) และหลักการใช้ประโยชน์ร่วมกัน (communality) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) หลักการตอบแทนกัน ถือว่าเป็นหลักการสร้างพันธะทางสังคมในการตอบแทนกันเป็นกลไกการสร้างความร่วมมือ เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น การแลกเปลี่ยนแรงงานแบบลงแขก การปลัดกันช่วยกันสร้างบ้านให้สมาชิกในชุมชน เป็นหลักการที่เน้นความเท่าเทียมเป็นบรรทัดฐานที่ถูกผลิตซ้ำเรื่อยมา จนกลายเป็นสถาบันสำคัญในชุมชน ถือเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงอีกทางหนึ่งของชีวิต

2) หลักการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ถือเป็นทุนทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะหมายถึงการใช้พื้นที่ที่ส่วนร่วมของชุมชนในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ นอกจากจะเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้แล้ว ยังแฝงนัยของการจัดการร่วมกันของชุมชนโดยกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อควบคุมการใช้พื้นที่อันถือเป็นของสมาชิกในชุมชน

เช่นเดียวกับงานศึกษาของ Putnam (1993) ได้กล่าวถึงทุนทางสังคม โดยให้ความสำคัญกับการร่วมมือทำกิจกรรมโดยสมัครใจของสมาชิกในชุมชน ซึ่งเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อชุมชนมีค่านิยมร่วมกันในเรื่องความไว้วางใจ การช่วยเหลือกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการรวมกลุ่ม

นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น ทุนทางสังคมได้ถูกนำไปใช้เป็นกรอบและเป็นเป้าหมายในการดำเนินโครงการพัฒนาภายใต้การสนับสนุนจากภาครัฐบาลโดยมองว่าในภาวะที่ประเทศประสบกับภาวะวิกฤติเช่นนี้การลงทุนเพื่อสร้างหรือสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการขยายทุนทางสังคมจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งความหมายของทุนทางสังคมภายใต้โครงการ Social Investment Fund (SIF) ซึ่งจะนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งนี้ประกอบด้วย (สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน, 2541 : 47)

1) ฐานทรัพยากรธรรมชาติ และฐานวัฒนธรรม โดยมองว่าเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตการทำมาหากินร่วมกันของคนทั้งชุมชนและถือว่าเป็นสายใยผูกพันในชุมชนที่ดำรงอยู่ร่วมกัน

2) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ครอบคลุมความหมายของการแบ่งปันและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันผ่านกิจกรรมที่เสนอขึ้นมา อาจจะเฉพาะระหว่างชาวบ้านในชุมชนทั้งชุมชนรวมถึงการแผ่ขยายไปยังชุมชนใกล้เคียงตลอดทั้งขยายความเอื้ออาทรไปสู่ผู้ยากลำบากทั้งหลายในชุมชน เช่น คนยากจน ผู้สูงอายุ เด็ก ผู้หญิง ผู้ด้อยโอกาสซึ่งได้รับผลกระทบจากผู้ด้อยโอกาส และแรงงานกึ่งถิ่นในชุมชน เป็นต้น

3) การหลอมใจหลอมความคิด และผนึกกำลังความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ตลอดทั้งเชื่อมโยงกับหน่วยราชการและหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการระดมทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ต่อเนื่องรวมถึงกิจกรรมที่มีความยั่งยืนในระยะยาว

4) ทักษะการจัดการร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเพิ่มทักษะความสามารถ ความชำนาญในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มองค์กร เครือข่าย โดยร่วมมือกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา

5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการเผชิญกับปัญหาความทุกข์ยากต่าง ๆ เพื่อแสวงหาทางออกแก้ไขปัญหาโดยร่วมมือกันในกลุ่มสมาชิก ขยายสู่ชาวบ้านในชุมชนใกล้เคียง

โดยสรุป ความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งในแนวราบและแนวตั้งระหว่างบุคคลจนก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งในรูปปัจเจกกลุ่มและเครือข่าย รวมทั้งนี้ค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐานที่สังคมหรือชุมชนยึดถือปฏิบัติ ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตและวิถีการผลิต โดยประเด็นที่ใช้พิจารณาทุนทางสังคมประกอบด้วย ฐานทรัพยากรธรรมชาติ และฐานวัฒนธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การหลอมใจหลอมความคิด ทักษะการจัดการร่วมกัน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการเผชิญกับปัญหาความทุกข์ยากต่าง ๆ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณรงค์ หมั่นอกัย (2552) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดของเยาวชนในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน พบว่า สภาพครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง จะมีฐานะพอกินพอใช้ บิดา มารดา จบการศึกษาระดับ ป.4 มีการดักเตือนเยาวชนอยู่เสมอถึงโทษของการใช้สารเสพติด ให้ความรักความอบอุ่น แก่เยาวชนอย่างดี ทำให้เยาวชนมีความพึงพอใจต่อครอบครัวของตนเองอย่างมาก ในส่วนของการเลี้ยงดูนั้น ส่วนใหญ่จะเลี้ยงแบบสบายตามใจทุกอย่าง จากการศึกษาภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่บิดา มารดายังมีชีวิตอยู่ และอยู่ร่วมกัน และเยาวชนส่วนใหญ่ก็อาศัยอยู่กับบิดา มารดาของตนเองโดยสรุปถึงแม้ว่า เยาวชนจะมีความพึงพอใจต่อครอบครัวแต่ก็ยังตัดสินใจใช้ สารเสพติด แสดงว่า ครอบครัวนั้นไม่มีผลต่อการตัดสินใจใช้สารเสพติดของเยาวชนแต่อย่างใด

สภาพความผูกพันกับเพื่อนของกลุ่มของกลุ่มตัวอย่าง จะมีความรักและผูกพันกับเพื่อนอย่างมาก มีการพบปะสังสรรค์กันบ่อยครั้ง มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในกลุ่มเพื่อนเดียวกันจะชอบเที่ยวกลางคืน สูบบุหรี่ ดื่มสุราและชักชวนกันใช้สารเสพติด ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้เยาวชนมีการใช้สารเสพติดเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

สภาพทัศนคติเกี่ยวกับสารเสพติด กลุ่มตัวอย่าง ทราบถึงโทษของการใช้สารเสพติดเป็นอย่างดี แต่ เยาวชนก็ยังตัดสินใจใช้สารเสพติดทั้งนี้เพราะอยากลองและกลุ่มเพื่อนชักชวนให้ทดลองการศึกษาประเภท ของสารเสพติดที่เยาวชนนิยมใช้ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าสารเสพติดที่เยาวชนนิยมใช้มากที่สุดได้แก่ ยาบ้า

การศึกษาแนวทางการลดการใช้สารเสพติดตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการรณรงค์เกี่ยวกับการลดการใช้สารเสพติดในปัจจุบันนี้เหมาะสมแล้ว แต่ควรจะมีให้มากขึ้น ๑ รูปแบบมากขึ้น และควรให้ผู้ที่เคยใช้สารเสพติดมาก่อนมีส่วนร่วม เช่น ให้ตัวเยาวชนเองเป็นตัวอย่างให้กับ เยาวชนที่คิดจะใช้สารเสพติดหรือยังไม่เคยคิดที่จะใช้เสพติดได้ทราบถึงผลร้ายที่จะตามมาภายหลังการใช้ สารเสพติด เป็นต้น

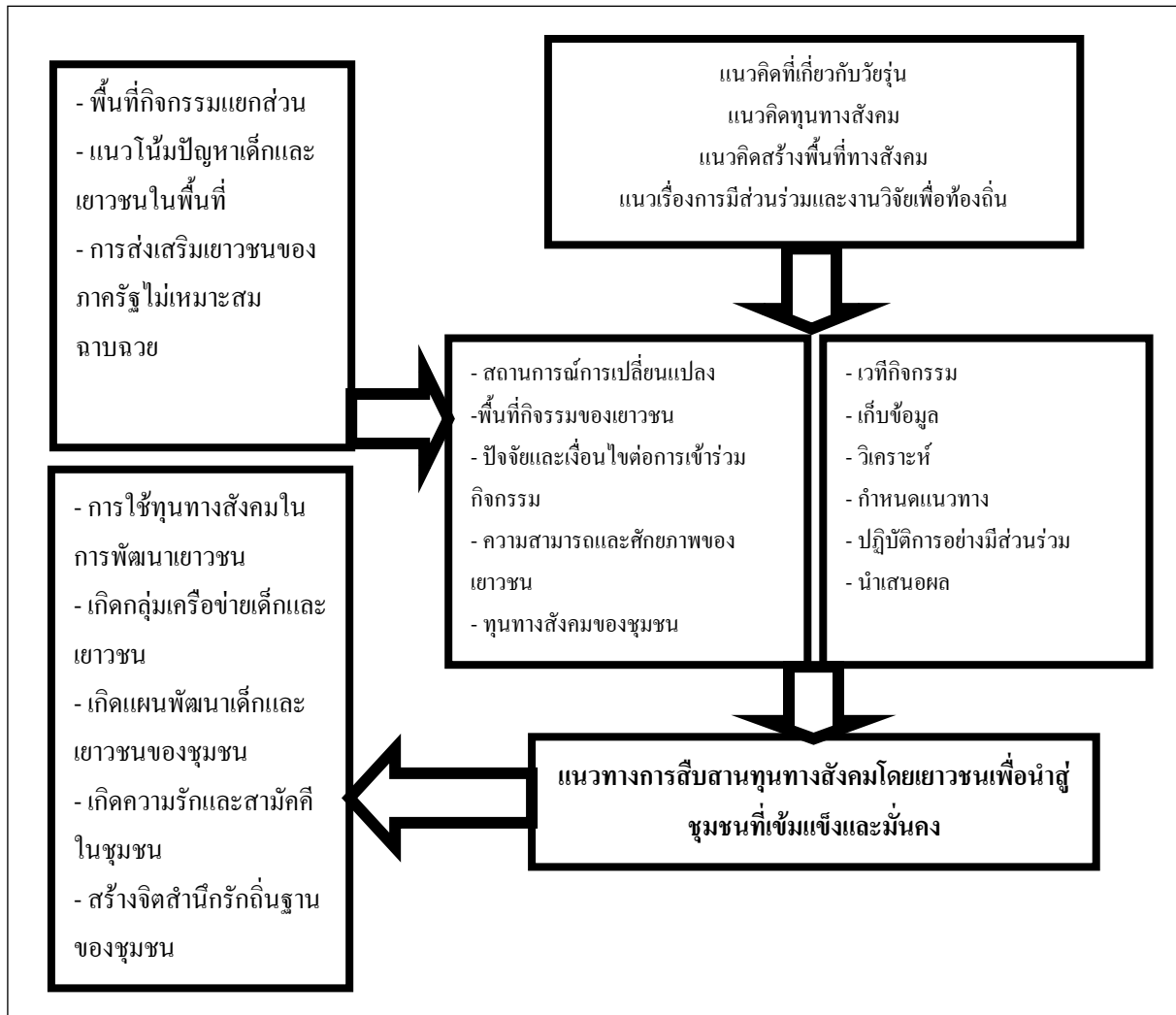
สิริพันธุ์ อมรพันธุ์บุติกุล (2544) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนของเยาวชน กรณีศึกษา กลุ่มเยาวชนฮักแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรวมตัวของเยาวชน ในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน เกิดจากอิทธิพลของปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากองค์กร หน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีอยู่ภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ซึ่งจะทำให้การสนับสนุนทั้ง ในด้านงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม การให้หรือเปิดโอกาสของเวทีกิจกรรมเยาวชน การเสริมสร้าง การเรียนรู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเป็นแบบอย่างการดำเนินกิจกรรมแก่เยาวชน โดยมีปัจจัยใน การเชื่อมโยงติดต่อระหว่างเยาวชนด้วยกัน และกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การร่วมกิจกรรม การพบปะ พูดคุย ในขณะที่ ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมและปัจจัยด้านครอบครัวจะเป็นกลไกสำคัญ ในการสร้าง จิตสำนึกและความตระหนักในการดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม จากความสัมพันธ์ การสนับสนุนและ ความร่วมมือ ส่วนปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนไม่ได้เป็นประเด็นหลักของการรวมตัวของเยาวชน แต่เป็น ประเด็นหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการสร้างกิจกรรมกลุ่มของเยาวชน จากการเรียนรู้และกระแสรองการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในจังหวัดน่าน

สำหรับกระบวนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของเยาวชน ได้นำกระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้ในการ จัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการค้นหาปัญหาและสาเหตุ กระบวนการวางแผนดำเนินการ เพื่อวางกรอบการทำงานของกลุ่ม อันนำไปสู่การลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ แลติดตาม ประเมินผลการทำงาน โดยมีรูปแบบการดำเนินงานจากการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การร่วมดำเนินกิจกรรม กับองค์กรต่าง ๆ และการเป็นอาสาสมัครเยาวชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน

ฐานิการ์ รวดเร็ว (2545) โครงการพัฒนาเยาวชนศูนย์ฝึกอาชีพนักเรียนเก่าโรงเรียนตำรวจตระเวน ชายแดนกับการแก้ไขปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดน จากการศึกษาพบว่า เยาวชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น โดยการที่มีอาชีพหลักและอาชีพเสริมจากความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม ทำให้มีรายได้จากการประกอบอาชีพ ในหมู่บ้าน ไม่ต้องออกไปทำงานนอกภูมิลำเนา นอกจากนี้เยาวชนยังมีความรู้จากการทำงาน ฝึกอบรม ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน ทำให้ได้รับการยอมรับจากชุมชน

สำหรับประเด็น การสนับสนุนงานของตำรวจตระเวนชายแดนนั้น เยาวชนเห็นความสำคัญต่อการ มีส่วนร่วมกับชุมชนและข้าราชการโดยเฉพาะตำรวจตระเวนชายแดน ในการแก้ไขปัญหาแนวชายแดน ซึ่ง ประกอบด้วยปัญหาชายแดนติด ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาความยากจน ปัญหาสุขภาพ และปัญหาการทำให้ไร้เดียงสา นอกจากนี้เยาวชนยังระบุว่ามีความพึงพอใจต่อการปกครองในระบบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ดังนั้นจึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า โครงการพัฒนา เยาวชนศูนย์ฝึกอาชีพนักเรียนเก่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนกับการแก้ไขปัญหาความมั่นคงตามแนว ชายแดนได้

2.5 กรอบแนวคิด



บรรยายกรอบแนวคิด

บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี เป็นพื้นที่ที่ทางชุมชนมองเห็นถึงสถานการณ์ปัญหาในด้านต่างๆ ของเยาวชน และมีแนวคิดที่จะใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นตัวช่วยในการแก้ไขปัญหา จึงเป็นที่มาของการศึกษาโดยมีประเด็นที่จะศึกษาดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเยาวชนบ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี
2. พื้นที่กิจกรรมเยาวชน การดำเนินกิจกรรม เนื้อหาและกระบวนการการดำเนินกิจกรรมของเยาวชน
3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนกับทางชุมชนบ้านคำกลาง
4. ความสามารถและศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง

การศึกษาตามประเด็นดังกล่าวจะทำให้ทางชุมชนรับรู้ถึงข้อมูลพื้นฐาน และทางชุมชนจะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาหาแนวทางในการจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินกิจกรรมในระยะที่ผ่านมาของโครงการวิจัยการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง ทีมวิจัยได้ร่วมกันดำเนินการตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ขอบเขตการวิจัย

3.1.1 ขอบเขตพื้นที่เป้าหมาย คือ ชุมชนบ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี

3.1.2 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มเยาวชนที่อยู่ในระบบการศึกษาจำนวน 20 คน กลุ่มเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาจำนวน 20 คน ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ(ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. อสม.)ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ(ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางจิตวิญญาณ)

3.2 การศึกษารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีการศึกษา รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาในด้านต่างๆของเยาวชนและมีแนวคิดที่จะใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นตัวช่วยในการแก้ไขปัญหาจึงเป็นที่มาของการศึกษาโดยมีประเด็นที่จะศึกษา ได้แก่ ศึกษาสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเยาวชนบ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี ศึกษาพื้นที่กิจกรรมเยาวชน การดำเนินกิจกรรม เนื้อหาและกระบวนการการดำเนินกิจกรรมของเยาวชนบ้านคำกลาง ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนกับทางชุมชนบ้านคำกลาง ศึกษาความสามารถและศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง การศึกษาตามประเด็นดังกล่าว ทีมวิจัยเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ขั้นตอนการพัฒนาโจทย์วิจัย จนมาถึงการประชุมทีมวิจัย ชี้แจงโครงการ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ออกแบบทดลองปฏิบัติการ ทดลองปฏิบัติการ สรุปผลการทดลองและสรุปผลการวิจัย ทั้งนี้การเก็บข้อมูลจะใช้เครื่องมือและวิธีการที่ทีมวิจัยได้กำหนดร่วมกัน เช่น กรอบคำถามในการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การสนทนา ระดมความคิด เปิดเวทีประชาคมหมู่บ้าน เป็นต้น ส่วนขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนนี้จะมีการทำอย่างต่อเนื่องในช่วงการเก็บข้อมูล คือ เมื่อเก็บข้อมูลเสร็จแล้ว ทีมวิจัยจะต้องนำข้อมูลที่ได้อาจจัดหมวดหมู่ ตามประเด็นและตรวจสอบความถูกต้องความครบถ้วนของข้อมูล

3.3 เครื่องมือที่ใช้สำหรับการศึกษา

3.3.1 ประเด็นและกรอบคำถามในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง

3.3.2 แบบสำรวจข้อมูล

3.3.3 สนทนากลุ่มย่อย

3.3.4 จัดเวทีชุมชน

3.3.5 การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม

3.3.6 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

3.4 ประเด็น กรอบคำถามในการวิจัยและแบบสำรวจในการเก็บข้อมูล

ประเด็นที่จะศึกษา

1. สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเยาวชนบ้านคำกลาง
2. พื้นที่กิจกรรมเยาวชน การดำเนินกิจกรรม เนื้อหาและกระบวนการการดำเนิน
ของเยาวชนบ้านคำกลาง
3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนกับทางชุมชนบ้านคำกลาง
4. ความสามารถและศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง

กรอบคำถามในการวิจัย

1. สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเยาวชนบ้านคำกลางเป็นอย่างไร การ
เปลี่ยนแปลงนั้น มีสาเหตุมาจากอะไรและส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไร
2. พื้นที่กิจกรรมของเยาวชนบ้านคำกลางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร มี
การดำเนินกิจกรรมอะไรบ้าง เนื้อหาและกระบวนการเป็นอย่างไร
3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนกับทางชุมชน
4. เยาวชนบ้านคำกลางมีความสามารถและศักยภาพในด้านใดบ้าง

3.5 รายชื่อทีมวิจัย

รายชื่อทีมวิจัยบ้านคำกลาง มีทั้งหมด 33 คน ดังนี้

1. นายพิริวัฒน์ แก้วเนตร
2. นายจิรายุทธ กัปปัญญ
3. นายอุทิศ ไชบุญญา
4. นายพานรินทร์ คุณพาที
5. นายอภิชาติ พรหมรักษา
6. นายสมัย หล้าบุคดา
7. นายคำดี สุพรรณนนท์
8. นายเอกชัย คุณพาที
9. นายมานพ ไชโยธา
10. นายพรเทพ สีทอง
11. นายสวัสดิ์ ไชโยธา
12. นายธีรชานนท์ ชัยดวงคำ
13. นายสุวัต เคนบุปผา
14. นางสาวสุกัญญา จิตะโพธิ์
15. นางสาวจิตราพร คำคาน
16. นางสาวนุหงา คำคาน

17. นางสาวทัศนีย์ เคนบุปผา
18. นางสาวพิสมัย มณีวงศ์
19. นายโกศล หล้าบุคดา
20. นายวรรค์ ไชโยธา
21. นายอนวัช พรหมรักษา
22. นายไกรสอน หล้าบุคดา
23. นายก้องนภา คุณภาที
24. นายจงศิลป์ อินทร์น้อย
25. นางสาวยุวธิดา สมงาม
26. นางสาวณิษฐา ไชโยธา
27. นายสุรียา เหล่ามา
28. นางสาวอรรวรรณ รัญจวน
29. นางสาวปราวินา ไชโยธา
30. นางพัชรินทร์ มหาวงค์
31. นายสงกา เหล่ามา
32. นายณรงค์ คุณพาที
33. นายสราวุธ สมงาม

3.6 วิธีการศึกษา/กระบวนการดำเนินโครงการวิจัย

วิธีการดำเนินโครงการวิจัยนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนหลักๆ คือ ขั้นตอนการชี้แจงทำความเข้าใจในการทำงานโครงการให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ค้นข้อมูลสู่ชุมชน ขั้นตอนการทดลองปฏิบัติการและสรุปผลการวิจัย เป็นต้น ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดการดำเนินงานและผลที่เกิดจากการดำเนินงาน ดังนี้

3.6.1 กิจกรรมชี้แจงทำความเข้าใจการทำรายงานกิจกรรม เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2554 สถานที่ ศาลากลางบ้านบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 35 คน ประกอบด้วยทีมวิจัย วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ทีมวิจัยได้ทราบวิธีการทำรายงานการวิจัย เพื่อให้ทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมอาสาสมัครได้รู้หน้าที่การปฏิบัติงาน และเพื่อให้ทีมวิจัยรู้รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการวิธีการดำเนินงาน วิธีการดำเนินงาน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดประชุม รายละเอียดของโครงการวิจัย ทำความเข้าใจถึงการทำงานวิจัย วิธีการดำเนินงาน ตลอดจนเป้าหมายการดำเนินงานวิจัย เปิดเวทีแลกเปลี่ยนและเสนอข้อคิดเห็น ผลการดำเนินการ ทีมวิจัยได้ทราบรายละเอียดของการดำเนินโครงการ การทำรายงาน ทราบวัตถุประสงค์ ทีมวิจัยได้ทำการซักถามปัญหาที่สงสัยหรือไม่เข้าใจ ผู้เข้าประชุมได้รู้ และเข้าใจในวิธีการทำรายงานโครงการวิจัย

3.6.2 กิจกรรมประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจต่อชุมชนและเลือกทีมอาสาสมัคร เมื่อวันที่ 19

มิถุนายน 2554 สถานที่ ศาลากลางบ้านบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไพร จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 110 คน ประกอบด้วยทีมวิจัย และสมาชิกในชุมชน วัตถุประสงค์การดำเนินกิจกรรม เพื่อทำความเข้าใจความเป็นมาวัตถุประสงค์และรายละเอียดโครงการวิจัย และเพื่อค้นหาและคัดเลือกอาสาสมัครเพื่อร่วมทำงานวิจัย ขั้นตอนการดำเนินงาน ประชุมชาวบ้านและนักวิจัยชุมชน ชี้แจงโครงการต่อประชาคมชาวบ้านและคัดเลือกอาสาสมัครโดยความสมัครใจ ผลการดำเนินการ ทำให้คนในชุมชนได้รับทราบรายละเอียดและเข้าใจโครงการวิจัย ได้ทราบวัตถุประสงค์การดำเนินงาน ขั้นตอนการดำเนินงาน คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ของงานวิจัย กรอบแนวคิด กลุ่มเป้าหมายหลัก กลุ่มเป้าหมายรอง วิธีการดำเนินงาน ผลที่คาดว่าจะได้รับ มิติเชิงวิจัย มิติเชิงพัฒนาและได้ทีมอาสาสมัครเพื่อร่วมทำงานกับทีมวิจัยหลักและได้มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานวิจัยร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและอาสาสมัคร โดยได้ฝ่ายต่างๆ ดังนี้ ฝ่ายจดบันทึกและจัดการเอกสาร ฝ่ายการเงินและจัดการรายจ่าย ฝ่ายประสานงานและจัดสถานที่ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายบันทึกภาพกิจกรรม ฝ่ายจดบันทึกและจัดการเอกสาร ฝ่ายการเงินและจัดการรายจ่าย ฝ่ายประสานงานและจัดสถานที่ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายบันทึกภาพกิจกรรม

3.6.3 กิจกรรมอบรมการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลงานวิจัยและวางแผนการเก็บข้อมูล ครั้งที่ 1

เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2554 สถานที่ ศาลากลางหมู่บ้าน บ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไพร จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 27 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย อาสาสมัคร และวิทยากรจากโครงการวิจัย การบูรณาการจัดการน้ำของชุมชนบ้านวังนอง ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ทีมวิจัยได้รับความรู้และปรับฐานคิดวิธีการดำเนินงานวิจัย เพื่อให้ทีมวิจัย ได้รับความรู้เรื่องเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล วิธีการดำเนินงาน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประชุม แล้วให้ทีมวิจัยที่เลี้ยงและวิทยากร ทำการแนะนำตัว พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดเรื่องที่จะประชุมเพื่อให้ที่ประชุมทราบโดยทั่วกัน ดำเนินการแยกโจทย์ในหัวข้อที่จะศึกษาในที่ประชุม โดยมีหัวข้อคือ การสร้างเครื่องมือและการเก็บข้อมูล ทางวิทยากรได้ให้ทีมวิจัยที่เป็นเยาวชนได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่จะใช้ในการสร้างเครื่องมือและถือเป็นการแสดงความเป็นส่วนร่วมในการวิจัย สรุปการประชุมและนัดหมายกิจกรรมต่อไป ผลการดำเนินงาน ทีมวิจัยและอาสาสมัครได้รับความรู้และปรับฐานคิดวิธีการดำเนินงานวิจัย ได้รับความรู้เรื่องเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล

3.6.4 กิจกรรมอบรมการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลงานวิจัยและวางแผนการเก็บข้อมูล ครั้งที่ 2

เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2554 สถานที่ ศาลากลางบ้านบ้านคำกลางตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไพร จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 46 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยและอาสาสมัคร วัตถุประสงค์การนำกิจกรรม เพื่อให้ทีมวิจัยได้รับความรู้ปรับฐานคิดวิธีการ ดำเนินการวิจัย เพื่อให้ทีมวิจัยได้รับรู้เรื่องเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล วิธีการดำเนินงาน ประชุมหารือวิธีการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลและวิธีการหาข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล ผลการดำเนินงาน ทีมวิจัยและอาสาสมัครได้รับรู้รายละเอียดการสร้างเครื่องมือการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล มีแบบสอบถาม มีแบบการสังเกต มี

แบบกรอกข้อมูลที่มีข้อให้เลือก มีการซักถามเสนอแนะในการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล และทุกคนในทีมวิจัยได้ลงความเห็น ให้ใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

3.6.5 กิจกรรมเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนสิงหาคม 2554 – เดือนสิงหาคม 2555 สถานที่ ชุมชนบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 32 คนประกอบด้วย ทีมวิจัยและอาสาสมัคร วัตถุประสงค์การดำเนินงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามประเด็นดังนี้

- สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเยาวชน
- ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
- ความสามารถและศักยภาพของเยาวชน
- ทูทางสังคมของชุมชนบ้านคำกลาง

วิธีการดำเนินงาน ประชุมทีมวิจัยเพื่อแบ่งบทบาทและหน้าที่ ประเด็นตามความถนัดและสมัครใจแล้วลงมือปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามที่ได้ร่วมกันสร้างขึ้น

3.6.6 กิจกรรมวิเคราะห์และประมวลข้อมูลที่เก็บมาได้ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2555 สถานที่ ศาลากลางบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 33 คนประกอบด้วย ทีมวิจัยและอาสาสมัคร วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน เพื่อบรรณาการข้อมูลที่เก็บมาได้ เพื่อนำข้อมูลมาสรุป และประมวลผล วิธีการดำเนินงาน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เรียบเรียงข้อมูลตามประเด็นที่ได้ และประมวลผลและวิเคราะห์ผลข้อมูล ผลของการดำเนินงาน ทีมวิจัยได้เรียนรู้วิธีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถาม ในการสรุปวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน และการให้ข้อมูลเรื่องสถานการณ์เกี่ยวกับเยาวชนเพิ่มเติม ทีมวิจัยและอาสาสมัครได้รับรู้ถึงข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่ได้จากการรวบรวม เช่น ข้อมูลทั่วไปของชุมชน สถานการณ์เยาวชนของชุมชนบ้านคำกลาง ความสามารถและศักยภาพของเยาวชน ภูมิปัญญาและทุนทางสังคม

3.6.7 กิจกรรมประชุมชาวบ้านเพื่อเก็บข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม วันที่ 25 สิงหาคม 2555 สถานที่ ศาลากลางบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 110 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย อาสาสมัครและสมาชิกชุมชน วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน เพื่อให้ชุมชนได้รับทราบข้อมูลทั้งหมด เพื่อให้ชุมชนได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล มีการเติมข้อมูลให้ครบถ้วน และเพื่อให้ชุมชนเกิดความตระหนักในปัญหาร่วมกัน วิธีการดำเนินงาน จัดเวทีนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้ กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วม นำเสนอรายละเอียดของข้อมูลจากการสรุปวิเคราะห์ เปิดเวทีเสนอแนะและแลกเปลี่ยน ผลการดำเนินการ คนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลสถานการณ์เยาวชนในพื้นที่ และทิศทางในการดำเนินการทดลองปฏิบัติการในระยะต่อไป นักวิจัยและอาสาสมัครได้เรียนรู้เรื่องการจัดเตรียมข้อมูลในการนำเสนอ การนำเสนอข้อมูลสู่สาธารณะและจากการเรียนรู้ดังกล่าวจะเป็นฐานการปฏิบัติงานในการดำเนินงานในระยะต่อไปของโครงการ

3.6.8 กิจกรรมทีมวิจัยหลัก อาสาสมัครและที่ปรึกษาไปศึกษาดูงาน เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2555 สถานที่ ชุมชนบ้านท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีผู้เข้าร่วม จำนวน 35 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยหลัก อาสาสมัครและที่ปรึกษา วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานมา

ประยุกต์ใช้ในชุมชน วิธีการดำเนินงาน เลือกพื้นที่ศึกษาตามประเด็นเกี่ยวข้องกับงานวิจัย กำหนดประเด็น การศึกษาดูงาน ได้แก่ การทำกิจกรรมของเยาวชนบ้านท่าม่วง การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมของ เยาวชน ความสามารถของเยาวชนและศักยภาพของเยาวชนบ้านท่าม่วง ข้อมูลด้านงานวิจัย การมีส่วนร่วม ด้านงานวิจัยของเยาวชน จากการดำเนินงานมีผลเกิดกับชุมชนอย่างไร มีวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมของ เยาวชนอย่างไร ขั้นตอนในการดำเนินงานประกอบด้วย มีการแบ่งบทบาทความรับผิดชอบและหน้าที่ของการ ได้รับมอบหมาย มีดังนี้ ฝ่ายบันทึกข้อมูล ฝ่ายบันทึกภาพ ฝ่ายสอบถามข้อมูล ผลการดำเนินงาน ทีมวิจัย อาสาสมัครและที่ปรึกษาได้เรียนรู้การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมของเยาวชน ความสามารถของเยาวชนและศักยภาพของเยาวชนบ้านท่าม่วง ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และได้สรุป ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาดูงาน

3.6.9 กิจกรรมประชุมทีมวิจัย ชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แลกเปลี่ยนแนวความคิดเรื่อง การแก้ปัญหาเกี่ยวกับเยาวชน เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2555 สถานที่ ศาลากลางบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอ โพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 100 คน ประกอบด้วยทีมวิจัย อาสาสมัคร ที่ปรึกษา คนใน ชุมชนและหน่วยงาน วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ทีมวิจัย คนในชุมชนและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการปฏิบัติการทดลองของงานวิจัย วิธีการดำเนินงาน ทีมวิจัย นำเสนอข้อมูลงานวิจัยและข้อมูลจากการศึกษาดูงานต่อชุมชน และเปิดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยน และรับฟัง ข้อเสนอแนะในการหาแนวทางการทดลองปฏิบัติการเรื่องการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของ ชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง ผลการดำเนินงาน คนในชุมชนได้รับทราบข้อมูล โครงการวิจัย พร้อมทั้งได้ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนร่วมกัน และได้แนวทางการทดลอง ปฏิบัติการการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง

3.6.10 กิจกรรมประชุมทีมวิจัยวางแผนดำเนินการทดลอง เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2555 สถานที่ ศาลากลางบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 35 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยหลัก อาสาสมัครและที่ปรึกษา วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อสร้างแผนการ ทดลองการดำเนินงาน วิธีการดำเนินงาน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประชุม นำเสนอข้อมูลที่ได้จากงานวิจัย และสรุปเป็นแนวทางการปฏิบัติการทดลอง ผลการดำเนินงาน ทีมวิจัย อาสาสมัครและที่ปรึกษาได้แผนการ ดำเนินงานทดลองปฏิบัติการดังนี้ กิจกรรมทดลองดำเนินงานพื้นที่กิจกรรมเพื่อการพัฒนาตนเอง กิจกรรม ทดลองดำเนินงานพื้นที่กิจกรรมในสังคม

3.6.11 กิจกรรมทดลองดำเนินงานตามแผนที่วางไว้

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อทดลองตามแนวทางที่ได้ เพื่อสรุปข้อมูลจาก การทดลองและเพื่อวิเคราะห์และปรับแผนการทดลองเป็นระยะให้เหมาะสมกับพื้นที่ วิธีการดำเนินงาน ทีม วิจัยดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลเป็นระยะ โดยจัดกิจกรรม ดังนี้

1. พื้นที่กิจกรรมเพื่อการพัฒนาตนเอง มีการดำเนินการเพื่อให้เกิดพื้นที่กิจกรรม อย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการดำเนินงานคือ 1) การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2) จัดค่ายอบรมเด็ก

และเยาวชน 3) กิจกรรมในการศึกษาดูงาน เพื่อศึกษาบทเรียนการดำเนินงานเยาวชนในพื้นที่ชุมชนอื่น และนำเอาแนวคิดและรายละเอียดการดำเนินงานมาพัฒนาและปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่บ้านคำกลาง

2. พื้นที่กิจกรรมในสังคม เพื่อให้เกิดการเชื่อมประสานระหว่างวัยผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง คนในชุมชน และเด็กเยาวชนในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ทั้งนี้จากข้อมูลที่ค้นพบ คือ คนในชุมชนเริ่มถูกแบ่งพื้นที่สำหรับผู้ใหญ่ทำงานและพื้นที่สำหรับเยาวชน พื้นที่ทางสังคมในเรื่องต่างๆ ของเยาวชนที่รวมกลุ่มกันอย่างหลวมๆ จากผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ส่งผลให้ที่ผ่านมาเกิดช่องว่างระหว่างวัย ดังนั้นจึงได้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการดำเนินการคือ 1) “ร้อยพวงห้อยความคิด” 2) จัดแข่งขันกีฬาชุมชน และ 3) กิจกรรมประกวดร้องเพลง 3 วัย

3.6.12 กิจกรรมสรุปผลและประเมินผลการทดลอง เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2555 สถานที่ ศาลากลางบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 35 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย อาสาสมัครและที่ปรึกษา วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อสรุปผลการทดลองปฏิบัติการ และเตรียมนำเสนอผลการดำเนินงานวิจัยให้กับคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ วิธีการดำเนินงาน ชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดประชุม ทบทวนกิจกรรมที่ทำผ่านมา รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานและสรุปวิเคราะห์ผลการทำงาน ว่าทำแล้วได้ผลอย่างไรบ้าง เจอปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง มีการแก้ไขอย่างไร เหมาะสมกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลางหรือไม่ และเตรียมกิจกรรมนำเสนอผลการวิจัยให้กับคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ โดยการวางแผนการดำเนินกิจกรรมว่าต้องมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง แต่ละคนต้องเตรียมงานอย่างไร และสรุปผลการประชุม ผลการดำเนินงาน ทีมวิจัยได้สรุปผลการทดลองปฏิบัติการและได้เตรียมการดำเนินกิจกรรมนำเสนอผลงานวิจัย

3.6.13 กิจกรรมนำเสนอผลงานวิจัยให้กับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2555 สถานที่ ศาลากลางบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 100 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย อาสาสมัคร ที่ปรึกษา ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้คนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลที่ได้จากการทำงานวิจัย และเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น วิธีการดำเนินงาน ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม นำเสนอผลการดำเนินงานวิจัยทั้งกระบวนการ เนื้อหา ปัญหาอุปสรรคที่พบให้กับคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ เปิดเวทีแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และสรุปผลการดำเนินกิจกรรม ผลการดำเนินงาน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบผลการดำเนินงานวิจัยและได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นรวมทั้งข้อเสนอแนะ

3.6.14 กิจกรรมสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงานวิจัย เมื่อวันที่ 22 – 23 ธันวาคม 2555 สถานที่ ศาลากลางบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 35 คน ประกอบด้วยทีมวิจัย อาสาสมัครและที่ปรึกษา วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อสรุปผลการดำเนินงานวิจัยและทำรายงานฉบับสมบูรณ์ วิธีการดำเนินงาน ทีมวิจัยทบทวนโครงการวิจัย ความเป็นมา

วัตถุประสงค์โครงการ วิธีการดำเนินงานและผลที่คาดว่าจะได้รับ ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา เรียบเรียงข้อมูล และที่เพิ่มเติมที่ได้จากเวทีนำเสนอผลงานวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ร่วมกันวิเคราะห์ผล สรุปผล และเขียนเป็นเอกสารรายงานฉบับสมบูรณ์ ผลการดำเนินงาน ได้สรุปผลการดำเนินโครงการวิจัยและได้ร่าง รายงานฉบับสมบูรณ์

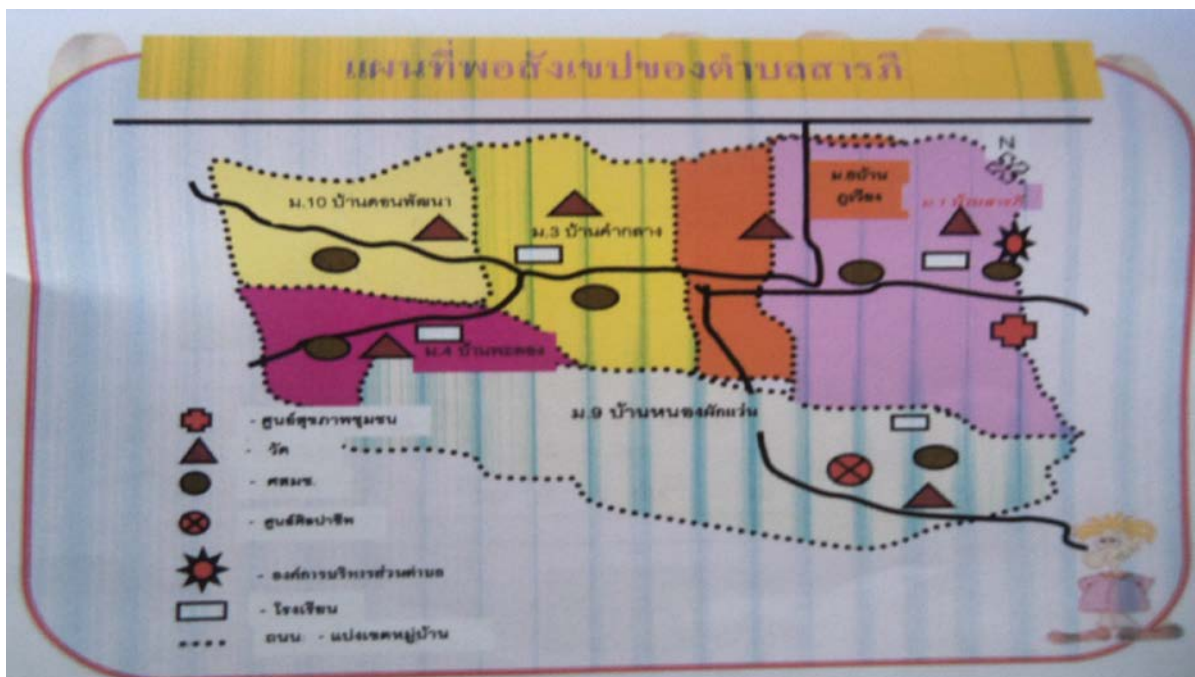
บทที่ 4

ผลของการดำเนินงาน

โครงการวิจัยการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ได้ผลในการดำเนินงานดังนี้

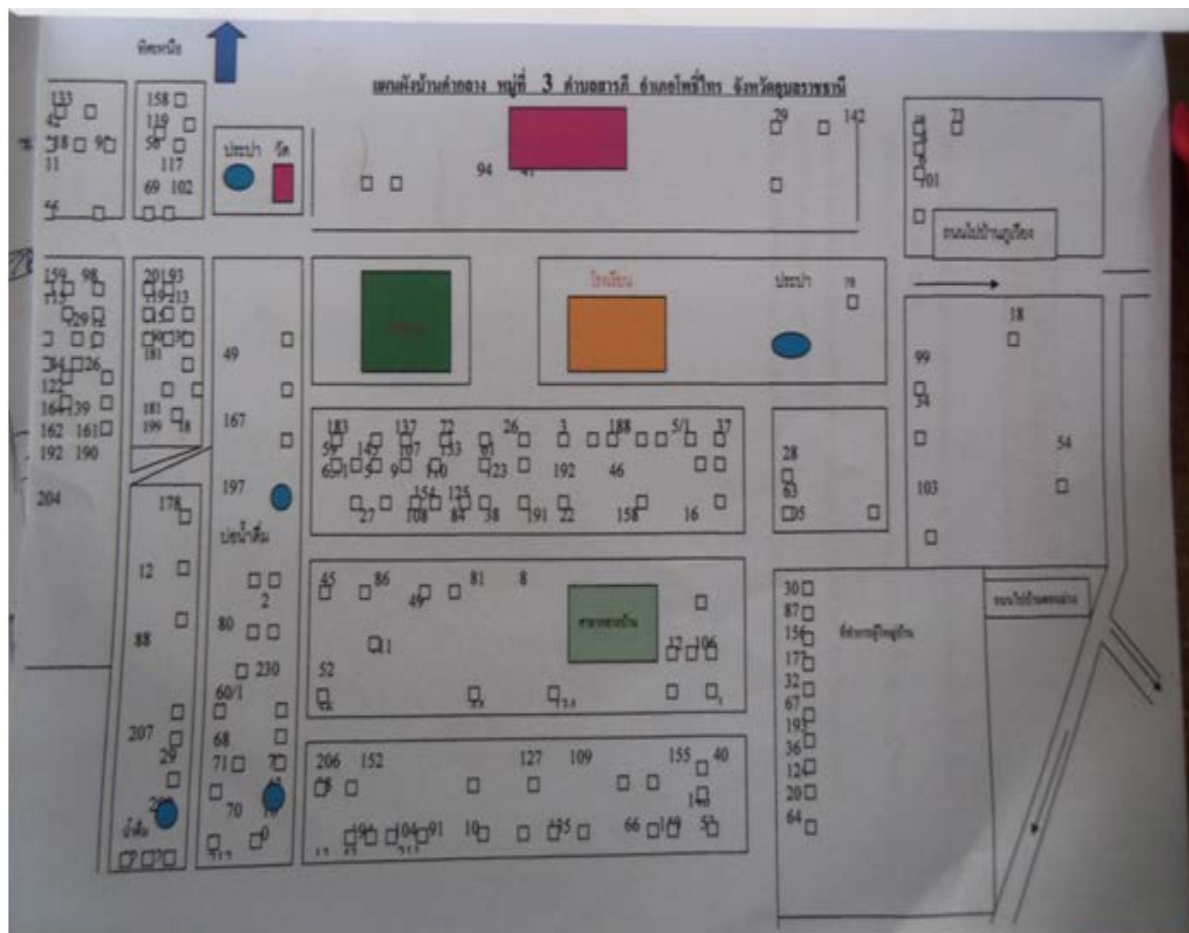
4.1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

บ้านคำกลางตั้งอยู่บนหลังเขา สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นลาดเชิงเขา เป็นสภาพต่างๆ สูงๆ จากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านคำกลาง ซึ่งแต่ก่อนที่แห่งนี้เรียกว่า บ้านดอนน้ำเที่ยงเป็นบ่อน้ำที่ไม่เคยเหือดแห้ง โดยประมาณ 100 ปีมาแล้ว (พ.ศ 2453) มีญาติที่น้องชานบ้านพะไล ได้อพยพเข้ามาอยู่เพราะสภาพพื้นที่ที่ตั่งหมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำ มีพื้นที่การเกษตร เหมาะแก่การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ และบุคคลที่เข้ามาอยู่ครั้งแรก คือ นายทิพสอน สุพรรณนันท นายสีไฟ จันทาทอง นายชน และนายอ่อนแต่ อาชีพครั้งแรกของคนในหมู่บ้านคือ การเลี้ยงวัว ทำนา ต่อมาในปี 2454 เริ่มมีผู้คนอพยพเข้ามามากขึ้น ซึ่งมาจากบ้านเลาะ บ้าน บ้านโพธิ์ไทร ในช่วงนั้นชาวบ้านบ่อน้ำเที่ยง พวกกันเปลี่ยนชื่อบ้านของตนใหม่โดยเรียกว่า บ้านสร้างเที่ยง ซึ่งได้นามจาก บ่อน้ำเที่ยง เมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2460 มีการเลือกผู้นำชุมชนขึ้น จึงมีการตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่อีกครั้ง เป็นชื่อ บ้านคำกลาง เพราะอยู่ระหว่างกลางของหมู่บ้านภูเวียง และบ้านพะลอง จากนั้นก็มีผู้คนมาอาศัยมากขึ้นกระทั่งปี พ.ศ.2480 ประชากรในหมู่บ้านเริ่มเพิ่มขึ้นและเล็งเห็นว่าการศึกษเป็นเรื่องสำคัญของชุมชนในอนาคตชาวบ้านจึงได้ร่วมกันก่อสร้างโรงเรียนขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ.2498 ชาวบ้านคำกลางได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัดเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ในช่วงเดียวกันทางรัฐบาลได้สร้างสถานีตำรวจขึ้น



รูปภาพที่ 1 แสดงพื้นที่ของตำบลสารภี

สภาพโดยทั่วไปของชุมชนค้ำกลางมีพื้นที่ทั้งหมด 5,495 ไร่ ทิศตะวันออกติดกับบ้านภูเวียง ทิศเหนือติดกับบ้านเลาะ และบ้านแดง ทิศตะวันตกติดกับบ้านพัฒนาซึ่งแยกตัวออกจากบ้านค้ำกลาง ทิศใต้ติดกับบ้านดงเจริญ อำเภอดงเจริญ ปัจจุบันมีประชากรในหมู่บ้าน จำนวน 901 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 22,500 บาท



รูปภาพที่ 2 แสดงแผนผังของชุมชนบ้านค้ำกลาง

ด้านทรัพยากร

ที่ดิน พื้นที่ดินทั้งหมดของหมู่บ้านค้ำกลาง มีอยู่ 5,435 ไร่ แยกออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ที่ป่าชุมชน 70 ไร่
2. ที่สาธารณะในหมู่บ้าน 30 ไร่
3. ที่อยู่อาศัยที่ตั้งหมู่บ้าน 150 ไร่
4. ที่ทำการเกษตร 5,185 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าว 2,600 ไร่ ปลูกมันสำปะหลัง 1,000 ไร่ ปลูกอ้อย 320 ไร่ ปลูกยางพารา 1,200 ไร่ ปลูกอ้อย 65 ไร่

ทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติมีอยู่ 3 แหล่งซึ่ง บ่อน้ำซึมเป็นน้ำดื่มของหมู่บ้าน ประกอบด้วยบ่อที่ 1 กว้าง 1.50 เมตร ลึก 7 เมตร บ่อที่ 2 กว้าง 2 เมตร ลึก 1 เมตร บ่อที่ 3 ลำห้วยตื้น กว้าง 10 เมตร ยาว 1,500 เมตร ลึก 3 เมตร สำหรับบ่อที่ 3 เป็นลำห้วยที่ยังไม่ได้รื้อน้ำมาใช้เพราะยังไม่มีทุนทรัพย์ที่จะนำมาใช้ได้เพราะอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3,200 เมตร ช่วงน้ำมาก เดือน มิถุนายน – ธันวาคม ของทุกปี ช่วงน้ำน้อย เดือน กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม ของทุกปีและเป็นช่วงที่คนในชุมชนที่จะทำการเกษตรคือ การปลูกผักในช่วงที่เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จไม่มีน้ำใช้ในการปลูกผักสวนครัว ทรัพยากรที่พบ ได้แก่ กุ้ง หอย ปู ปลา นก แมงดา จิ้งหรีด กิ้งก่า จักจั่น แมงจีซอน ผักแว่น ผักแขยง ผักอีฮิน ผักเม็ก ไม้ยาง ไม้แดง ไม้กระโดน

แหล่งน้ำที่เกิดจากการพัฒนา มี 3 แหล่ง ได้แก่ บ่อประปา 2 บ่อ และสระน้ำ จำนวน 1 บ่อ ดังนี้ บ่อประปา บ่อที่ 1 ตั้งอยู่บริเวณวัดบ้านคำกลาง บ่อประปา บ่อที่ 2 ตั้งอยู่บริเวณโรงเรียนบ้านคำกลาง สระน้ำ ตั้งอยู่บนบริเวณกลางทุ่งนาทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน การใช้ประโยชน์ ใช้อุปโภค บริโภค จากบ่อน้ำประปาจำนวน 76 ครัวเรือน และใช้บ่อน้ำสาธารณะเนื่องจากน้ำประปายังไม่ทั่วถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือปัญหาที่พบ ปัญหาหลักของหมู่บ้านในปัจจุบัน คือน้ำไม่พอใช้ เพราะว่ามีชุมชนมีการขยายมากขึ้น คนเยอะขึ้นเพราะว่าช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ถึง มิถุนายน ของทุกปี น้ำจะน้อยมาก ปัญหาอีกอย่างทางชาวบ้านอยากให้ทางการเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องทุนที่จะนำน้ำมาใช้ในการหมู่บ้านและปัญหาอีกอย่าง บ่อน้ำประปามีเท่าเดิม – ไม่มีบ่อใหม่ที่จะมาเพิ่มอีก

ป่าชุมชน ลักษณะป่าของหมู่บ้านคำกลางเป็นแบบป่าไม้เต็งรังเพราะป่าไม้อยู่บนหลังเขาที่ตั้งของป่าของหมู่บ้านอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1 กิโลเมตร และมีขนาดพื้นที่ป่าชุมชนประมาณ 70 ไร่ ทรัพยากรที่พบ มีต้นไม้อยู่หลายพันธุ์ เช่น ไม้กุง ไม้แดง ไม้จิก ไม้กระบก กอไฟ ไม้มะค่า การใช้ประโยชน์ของป่าชุมชน นำไม้มาทำฟืน หาเห็ด ไม้ผดแดง กิ้งก่า จักจั่น หาหน่อไม้ และอื่น ๆ



รูปภาพที่ 3 แผนที่ทรัพยากรบ้านคำกลาง

อาชีพหลัก ชาวบ้านส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดประกอบอาชีพ เกษตรกรรม เช่น ทำนาข้าว ทำไร่ มันสำปะหลัง ปลูกยางพารา **อาชีพรอง** ค้าขาย ปลูกผักสวนครัว รับจ้างทั่วไป หาของป่าขายตามฤดูกาล **รายได้เฉลี่ย** รายได้ภาคการเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 60,000 บาทต่อปี รายได้ภาคนอกการเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 30,000 บาทต่อปี รายจ่ายในภาคการเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 15,000 บาทต่อปี รายจ่ายนอกภาคการเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 25,000 บาทต่อเดือน หนี้สินภาคการเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 10,000 บาทต่อปี หนี้สินนอกภาคการเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 25,000 บาทต่อปี

4.2 สถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2521 ความหมายของเยาวชน คือ เป็นบุคคลที่อายุไม่เกิน 25 ปี ซึ่งสอดคล้องกับคำว่าเยาวชนของชุมชนบ้านคำกลาง จากการดำเนินการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นด้านสถานการณ์ของเยาวชนในชุมชน จากคำบอกเล่าของผู้ใหญ่บ้าน คำกลางอายุ 54 ปี (2554) กล่าวว่า สภาพชุมชนของบ้านคำกลางในอดีต คนในชุมชน ทั้งเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ มีความรักใคร่และสามัคคีกันเป็นอย่างมาก ดังเห็นได้จากการร่วมแรงร่วมใจผลักดันและร่วมสร้างให้มีทั้งโรงเรียนและวัดเกิดขึ้นในพื้นที่ของชุมชน ซึ่งความร่วมมือร่วมใจนี้นับว่าเป็นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนและสืบทอดต่อกันมา และนำไปสู่การร่วมกันปฏิบัติการในด้านประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งช่วยหล่อหลอมจิตใจเชื่อมสัมพันธ์กับคนระหว่างวัยเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่หรือกลุ่มเยาวชน ที่เข้ามาร่วมทั้งงานพัฒนาในหมู่บ้าน งานบุญประเพณีอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ชุมชนยังมีทุนด้านภูมิปัญญา ที่เป็นทั้งพึ่งพิงของคนในชุมชนและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อีกทั้งยังมีแรงหนุนจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาจัดกิจกรรม สอดส่องดูแลให้ความรู้กับกลุ่มเยาวชนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาจัดค่ายลูกเสือให้เยาวชนในเขตพื้นที่ทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอ ได้อยู่ร่วมกันของเยาวชนต่างหมู่บ้าน ต่างตำบล ซึ่งจากสภาพการดังกล่าวทำให้เกิดความรู้จักมักคุ้นกันเป็นอย่างดี ทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องการทะเลาะวิวาทในช่วงเวลาดังกล่าว การเข้ามาส่งเสริมอาชีพของพัฒนาการก่อให้เกิดให้กลุ่มเยาวชนรวมกลุ่มการปลูกเห็ดเป็นอาชีพเสริม การเข้ามาให้ความรู้เรื่องยาเสพติดของตำรวจในอำเภอ เป็นต้น

ภาพการณ์ปัจจุบัน ภาพเก่าในเรื่องของความสัมพันธ์เริ่มจางหาย จากการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดีของกลุ่มคนในชุมชนเริ่มถูกแบ่งพื้นที่ เป็นพื้นที่สำหรับผู้ใหญ่วัยทำงาน พื้นที่สำหรับเด็กเยาวชน กล่าวคือ พื้นที่ของผู้ใหญ่วัยทำงานที่มุ่งเน้นสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้ครอบครัวเป็นหลัก พื้นที่ทางบุญประเพณี พื้นที่ทางสังคมในเรื่องต่างๆ พื้นที่ของกลุ่มเยาวชนที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างหลวมๆ ภายใต้อำนาจที่ไม่เป็นทางการ ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันทั้งการพบปะสังสรรค์แสดงความสามารถและศักยภาพ ด้านกีฬา (ฟุตบอล ตะกร้อ เป็นต้น) การเล่นดนตรีประกอบจังหวะตามชุดต่างๆ ของชุมชน ทั้งที่เป็นสาธารณะ รวมกลุ่มกันร้องรำทำเพลงและเป็นที่ส่วนบุคคล ความสามารถในการดำเนินชีวิต การทำไร่ ทำนา เป็นต้น

จากเหตุผลเบื้องต้นที่กล่าวมานั้นทำให้คนสองวัยถูกแบ่งออกจากกันภาพที่เคยเห็นในการร่วมแรงร่วมใจกันของคนทุกเพศทุกวัยในชุมชน เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเหลือเฉพาะกลุ่มวัยกลางคนเป็นทั้งหัวใจและเป็นทั้งแรงงานในการจัดกิจกรรม ทั้งงานด้านการพัฒนาและงานบุญประเพณีในชุมชน ซึ่งสถานการณ์

ตรงจุดนี้อาจมีสาเหตุมาจากขาดการเชื่อมประสานสู่กลุ่มเยาวชน และมุมมองที่แตกต่างกันของคนสองกลุ่ม การขาดจุดการเชื่อมต่อระหว่างวัยที่เหมาะสมหรือใช้ข้อกลางในการเชื่อมร้อยกลุ่มเยาวชนให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน พร้อมทั้งฝ่ายผู้ใหญ่เองก็ยังติดภาพในมุมมองของเยาวชนด้านการสร้างปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ การสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเที่ยวสถานบันเทิง เล่นการพนัน ใช้จ่ายเสพติด ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มีเพศสัมพันธ์ และทะเลาะวิวาท ปัญหาต่างๆ เหล่านี้มีผลกระทบต่อสภาพทางจิตใจ การเรียน โดยผลการสำรวจยังพบว่าคนที่มีความเสี่ยงจะมีคะแนนผลการเรียนต่ำมากกว่าคนที่ไม่มีปัญหา นอกจากนี้ยังพบอีกว่าพฤติกรรมปัญหาต่าง ๆ มีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันสูงขึ้นเรื่อย ๆ กล่าวคือ ในแต่ละคนที่มีปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งมักจะมีปัญหาอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น คนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มักจะมีอาการเที่ยวสถานบันเทิง มีเพศสัมพันธ์ ทะเลาะวิวาท ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และเล่นการพนัน

โดยเฉพาะในเรื่องของการทะเลาะวิวาทจากการสอบถามผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางในชุมชน พบว่า เมื่อมีงานบุญประเพณีของหมู่บ้านจะมีการชกต่อยและใช้อาวุธ (มีด ไม้ เสียม จอบ) เสมอ ๆ ตามถนนทางเข้าหมู่บ้าน หน้าเวทีการแสดง และลานมหรสพ การทะเลาะวิวาทเป็นปัญหามาอย่างต่อเนื่อง โดยครั้งใหญ่ที่สุดนั้นเกิดขึ้นเมื่อปี 2551 มีการแห่ต๋นเงินในชุมชนทำกองบุญ ในชุมชนบ้านคำกลางเกิดการทะเลาะเบาะแว้งอย่างรุนแรงของกลุ่มเยาวชนถึงข้างละประมาณ 30 คน และผลจากการทะเลาะเบาะแว้งในครั้งนั้นมีผู้ได้รับบาดเจ็บประมาณ 15-20 คน และเหตุการณ์ในครั้งนั้นยังส่งผลให้เสียชื่อเสียงให้กับชุมชนจนถึงทุกวันนี้ โดยสาเหตุของเรื่องเพียงแต่ความห่มั่นไส้และขำขันน้ำแข็งใส่กัน นอกจากนี้ยังมีการใช้สารเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน กัญชา ยาบ้า สุราและบุหรี่ที่เยาวชนชายในชุมชนกว่า 80 % ตกเป็นทาส การก่ออาชญากรรมหลังจากได้รับฤทธิ์ของสารเสพติด เช่น ทุบแก้วทุบขวด และยังขับรถจักรยานยนต์เสียงดังรบกวนชุมชน มีการขโมยข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้านตนเองและเพื่อนบ้าน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวของชุมชนเคยมีการแก้ไขปัญหายาวชนอย่างต่อเนื่องเห็นได้จากทางองค์การบริหารส่วนตำบลสารภี ได้เข้ามาช่วยแก้ไขเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างเยาวชน โดยการจัดการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด แต่การแข่งขันดังกล่าวกับเป็นการแข่งขันกีฬาสร้างยาเสพติดๆ นี่เอง โดยจากคำบอกเล่าของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านคำกลาง การแข่งขันกีฬาดังกล่าวจะมีการดื่มสุรากันอย่างมากมายตั้งแต่คณะกรรมการจัดการแข่งขัน ผู้เข้าร่วมแข่งขัน และกองเชียร์ ดื่มตั้งแต่เริ่มจัดสนามแข่งขันจนแข่งเสร็จที่ซ้ำร้ายไปกว่านั้นหากเกิดการห่มั่นไส้ระหว่างการดำเนินการแข่งขันก็จะเกิดการทะเลาะเบาะแว้งของกลุ่มแข่งขันและกองเชียร์ในแต่ละด้านทันที

สถานการณ์เปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านคำกลางที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนบ้านคำกลางโดยการเก็บข้อมูลแบบประจักษ์กลุ่มย่อยและสัมภาษณ์เจาะลึก พบว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านอาชีพนั้น ชุมชนบ้านคำกลางจากอดีตจนถึงปัจจุบันยังมีการประกอบอาชีพเกษตรเป็นหลัก เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน ทั้งนี้อาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน การทำไร่ก็จะเป็นอาชีพรองลงมาจากการทำนา คนในชุมชนแต่ก่อนจะทำไร่มั่นเป็นอาชีพเสริมหลังจากการทำนา คนในชุมชนแต่ก่อนมีรายได้จากการทำไร่มั่นและรับจ้างขุดมัน รับจ้างเก็บฝ้าย เก็บปอเป็นรายได้เลี้ยงครอบครัว การทำสวนของชุมชนบ้านคำกลาง

จะทำแบบเศรษฐกิจพอเพียงปลูกผักเพื่อกินในครอบครัวและถ้ามีการซื้อขายส่วนมากก็คนในชุมชนเป็นคนซื้อจะเป็นการซื้อไปทำกับข้าว ไม่ใช่เชิงธุรกิจและการใส่ปุ๋ยก็จะใส่ ปุ๋ยจี้วัว จี้ควาย จี้ไก่ เป็นผักปลอดสารเคมี การทอผ้างานทอผ้าของคนในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นงานทอผ้าที่เก็บไว้ใช้เอง เช่นทอผ้าห่ม ทอผ้าขาวม้า ทำเป็นหมอน งานทอผ้าส่วนใหญ่จะทำเวลาว่างจากทำนาและจะทอเก็บไว้เผื่อมีญาติพี่น้องเดินทางมาเยี่ยมก็จะมอบเป็นของขวัญกลับไป การเลี้ยงม่อนเลี้ยงไหมการเลี้ยงม่อนในชุมชน จะเลี้ยงเพื่อนำมาทอเป็นผ้าไหมไว้ตัดเป็นผ้าถุงเป็นเสื้อไหมไว้ใส่เวลามีงานบุญหรืองานประเพณีในหมู่บ้าน หรือถ้าใครเลี้ยงมากก็จะทำเก็บไว้ขาย เพื่อนำเงินมาเป็นรายได้ของครอบครัว ทั้งนี้ในการทำนานั้นเมื่อก่อนการทำนาของคนในชุมชนจะเป็นการขอแรงงานจากคนในชุมชน มากกว่าจะเป็นค่าจ้างแรงงาน จะเริ่มขอแรงงานเพื่อช่วยในการปักดำโดยที่ผู้เป็นเจ้าของนาจะเป็นคนหาอาหารมาเลี้ยงคนงานที่มาช่วยงาน พอถึงเวลาเก็บเกี่ยวก็จะขอแรงงานจากทางชุมชนอีกครั้งในการเก็บเกี่ยวก็จะทำเช่นเดียวกันกับการปักดำ พอเก็บเกี่ยวเสร็จผู้ที่เจ้าของนาก็จะนำข้าวขึ้นลาน หน้าที่ของวัยรุ่นหรือเยาวชนในชุมชน ซึ่งผู้เป็นเจ้าของนาจะเป็นคนไปขอแรงวัยรุ่นในหมู่บ้านมาช่วยกันดีข้าว ผู้ที่เป็นเจ้าของนาจะเตรียมหาอาหาร เป็ด ไก่ มีเหล้าบ้างเล็กน้อยเพื่อเป็นการตอบแทนวัยรุ่นที่มาช่วยดีข้าว พอดีข้าวเสร็จก็จะนำข้าวขึ้นเล้าก็จะเป็นการขอแรงงานคนในชุมชนอีกครั้ง หลังจากที้นำข้าวขึ้นเล้าเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะเป็นการกินอาหารร่วมกันสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน แต่ปัจจุบันในการทำนา ทำไร่ของคนในชุมชนบ้านคำกลางส่วนมากจะเป็นการจ้างแรงงานมากกว่าและใช้เครื่องจักรมากกว่า ทั้งแรงงานในชุมชนในส่วนที่เป็นเยาวชนจะออกไปทำงานที่กรุงเทพเป็นส่วนใหญ่ ที่เหลือก็จะเรียนหนังสือจะช่วยแรงพ่อแม่หน่อยลง ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเยาวชนในชุมชนนั้นจะเริ่มมีการเสพติดเรื่องเครื่องมือสื่อสาร การเสพสื่อสาธารณะ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ได้รับ

ด้านประเพณีวัฒนธรรม เมื่อ 20 ปีที่ผ่านมา วัยรุ่นสมัยนั้นยังให้ความสำคัญและเคารพนับถือผู้ที่อาวุโสกว่าอยู่มาก มีการเข้าร่วมกิจกรรมหลายๆ กิจกรรมที่มีในหมู่บ้าน การเข้าร่วมงานบุญประเพณีกับคนในชุมชน เช่น บุญมหาชาติ เยาวชน ก็จะเข้าไปร่วมกิจกรรมเตรียมความพร้อมโดยไม่ได้ออกกล่าวในปัจจุบันที่ยังเหลืออยู่และถือปฏิบัติ การเลี้ยงปู่ตา บุญพระเวสสันดร เข้าพรรษา ออกพรรษา ประเพณียังอยู่แต่การมีส่วนร่วมของเยาวชนไม่เหมือนแต่ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากจะมีผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่จะเป็นคนดำเนินงานเยาวชนแทบจะไม่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเลย กรณีประเพณีลอยกระทงงานประเพณีลอยกระทงจะจัดขึ้นกันภายในหมู่บ้านจะมีการประกวดกระทงสวยงามของคนในชุมชน จะมีการประกวดร้องเพลงของวัยรุ่นหนุ่มสาว พอตกเย็นคนในชุมชนก็จะไปร่วมงานและจะทำการประกวดกระทงพอเสร็จจากการประกวดก็จะมีพิธีลอยกระทงเสร็จจากลอยกระทงก็จะมี การประกวดร้องเพลงกันอย่างสนุกสนานและจะไม่มีการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นในชุมชน มีแต่ความสนุกสนาน

ด้านสังคมคนในชุมชน อาจจะมองเยาวชนในชุมชนเป็นตัวปัญหาและจะให้ความสำคัญกับเยาวชนน้อยเกินไป เวลาที่มีกิจกรรมในชุมชนจะไม่ให้ความสำคัญกับความคิดที่เยาวชนเสนอซึ่งทำให้เยาวชนไม่อยากเข้าร่วมในการประชุมของทางชุมชน

ด้านพฤติกรรมของเยาวชนบ้านคำกลาง เยาวชนเป็นวัยที่อ่อนไหวง่าย ชอบตามเพื่อน ชอบเลียนแบบจาก สื่อ จากละครทีวี ภาพยนตร์ และการลอกเลียนแบบจากการไปทำงานที่กรุงเทพมหานครในชุมชน เช่น การดื่มสุรา ยาเสพติด และการใช้ความรุนแรง ในการตัดสินปัญหา และจะมีปัญหาเรื่องผู้หญิง การแข่งขันมอเตอร์ไซด์ และมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยควร

4.3 พื้นที่กิจกรรมเยาวชนของเยาวชนบ้านคำกลาง

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนก็มีการดำรงอยู่ต่อเนื่องเรื่อยมา ทั้งนี้จากการจัดเก็บข้อมูลกับกลุ่มเยาวชนเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ในชุมชนของกลุ่มเยาวชนบ้านคำกลางในปัจจุบัน พบว่า บทบาทหน้าที่ประจำของชุมชน คือ เรื่องของการเป็นนักกีฬาของชุมชน เช่น ตะกร้อ ฟุตบอล วอลเลย์บอล โดยในการแข่งขันกีฬาในแต่ละครั้งก่อน เมื่อเยาวชนได้รับข่าวคราวเรื่องการแข่งขันกีฬาก็จะดำเนินการในการฝึกซ้อมเพื่อพัฒนาระบบของการเล่น และระบบร่างกาย โดยการฝึกซ้อมนั้นทางเยาวชนจะใช้สนามกีฬาที่โรงเรียนในชุมชนเป็นพื้นที่ในการฝึกซ้อมและคัดเลือกผู้เล่นที่จะดำเนินการแข่งขัน ในส่วนของเวลาที่ใช้ในการฝึกซ้อมโดยมากจะใช้หลังเวลาเลิกเรียนในการฝึกซ้อม

ในเรื่องการรับรู้กิจกรรมชุมชนของกลุ่มเยาวชนในช่วงเดือนมกราคม – ธันวาคมของแต่ละปี พบว่า กลุ่มเยาวชนบ้านคำกลางรู้ถึงกิจกรรมที่ดำเนินในชุมชน ดังนี้ ฟ้าป่า เข้าพรรษา ออกพรรษา สงกรานต์ บุญข้าวจี บุญข้าวประดับดิน แห่เผหวด ลอยกระทง วันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมเวียนเทียน รดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ ในการดำเนินกิจกรรมที่กล่าวมานั้นโดยมากกลุ่มเยาวชนจะดำเนินการในการจัดสถานที่

ในเรื่องของการรับรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมหรืองานพัฒนาในช่วงเดือนมกราคม – ธันวาคมของแต่ละปี ทางชุมชนหรือหน่วยงานในท้องถิ่น(อบต. เทศบาล โรงเรียน จังหวัด หรือหน่วยงานอื่น ๆ) พบว่า กลุ่มเยาวชนบ้านคำกลางรู้ถึงกิจกรรมที่ดำเนินการ ดังนี้ กีฬา อบต. การแข่งขันกีฬาระหว่างหมู่บ้านในตำบลเพื่อสร้างความสามัคคีของแต่ละหมู่บ้าน โรงเรียนงานกิจกรรมต่างๆ เช่น วันครู วันเด็ก กีฬาสี การพัฒนาหมู่บ้าน

และจากการรับรู้กิจกรรมทั้งสองส่วนที่กล่าวมานั้นพบว่า กลุ่มเยาวชนบ้านคำกลางได้เข้าไปมีส่วนร่วมทั้งกับกิจกรรมที่ทางชุมชนและหน่วยงานจัดขึ้น เช่น การเข้าร่วมงานบุญต่างๆ เช่น สงกรานต์ ออกพรรษา แห่เผหวด ทำบุญตักบาตร เล่นกีฬา การพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น โดยมีบทบาทในด้านการช่วยเหลือการทำงานจัดกิจกรรมต่างๆ งานบุญต่างๆ ก็จะเข้าไปช่วยงานครัว ด้านการพัฒนาหมู่บ้าน ช่วยคุณพ่อ คุณแม่ผู้ใหญ่วัยบ้านทำความสะอาดบ้าน การเป็นนักกีฬาประจำหมู่บ้าน เป็นกองเชียร์ ซึ่งแรงบัลดาลใจ แรงจูงใจหรือสิ่งคล้อยใจในการเข้าร่วมกิจกรรม คือ การเข้าไปร่วมพร้อมกับเครือข่ายของตน(พ่อ แม่ พี่น้อง เป็นต้น) ทั้งการร่วมในสิ่งที่ตนเองถนัดและชอบ เช่น กิจกรรมเล่นกีฬาซึ่งการทำในสิ่งที่เราชอบและได้ช่วยเหลือหมู่บ้านและเป็นการพัฒนาตนเองไปในตัว และมีเยาวชนบางส่วนที่เข้าร่วมในกิจกรรมทางชุมชนโดยเฉพาะกิจกรรมประเพณีที่จัดขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะประเพณีที่บรรพบุรุษได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อจะได้เป็นสิริมงคลต่อชีวิตและความสงบในบุคคลหรือชุมชน เพราะได้มีส่วนร่วมในการทำกับเพื่อนต่างวัยและวัย

เดียวกันและสามารถพูดคุยกันและทำงานร่วมกันได้ การที่ทุกคนร่วมมือร่วมใจกัน เพื่อทำงานจะได้ออกมาอย่างสมบูรณ์

กิจกรรมอื่น ๆ ที่ทางชุมชน หรือหน่วยงานจัดขึ้น ที่ไม่ได้เข้าร่วม เช่น โดยส่วนมากบุญข้าวจี เนื่องจากส่วนมากจะมีแค่คนเฒ่าแก่ผู้ใหญ่แล้วก็เด็กๆ เยาวชนก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก กิจกรรมช่วยพัฒนาหมู่บ้าน เนื่องจากเยาวชนส่วนใหญ่จะมั่วสุมในการเล่นพนัน กินเหล้า งานกินเลี้ยง เช่น งานกินหมู เป็นต้น เพราะไม่มีการบอกต่อเนื่อง ไม่ค่อยมีเพราะส่วนมากเยาวชนในหมู่บ้านไม่ได้มีกิจกรรมร่วมกัน ต่างคนต่างอยู่จะรู้จักมักคุ้นเฉพาะคนที่อยู่ในซอยเดียวกันหรือบ้านติดกัน การทำบุญบ้าน อาจจะติดเรื่องเรียนหนังสือ

จากที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่าพื้นที่ในการแสดงออกของเยาวชนบ้านคำกลางนั้นประกอบด้วยพื้นที่ด้านการกีฬา พื้นที่ในงานประเพณี วาระสำคัญ หรือวันสำคัญในรอบปี พื้นที่ด้านการพัฒนา ทั้งในเรื่องของเข้าร่วมอบรม หรือร่วมกิจกรรมตามวาระต่าง ๆ ที่ทางหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ได้จัดขึ้น พื้นที่ด้านการประกอบอาชีพตามลักษณะอาชีพของแต่ละคน

4.4 ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนกับทางชุมชนบ้านคำกลาง

ข้อมูลที่ได้กล่าวมาในข้อก่อนหน้านี้นั้น จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนคือ จุดเด่น ความสามารถ ศักยภาพของเยาวชน ที่มีเกือบทุกด้าน เช่น ด้านการเล่นกีฬา ด้านการแสดง เรื่องดนตรี ทางด้านกีฬา เพราะเยาวชนส่วนมากจะชอบเล่นกีฬา เล่นดนตรีรวมไปถึงการทำงานให้กับครอบครัว ทำงานเร็ว อีกปัจจัยคือสถาบันครอบครัว ต้องเริ่มต้นจากที่ครอบครัวให้คำแนะนำแก่ลูก หางานอดิเรกให้ทำ ต่อมาคือสถาบันหรือโครงสร้างทางสังคมในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดหากิจกรรมที่ทำให้วัยรุ่นมารวมกันทำกิจกรรม เช่น การฝึกวิชาชีพ การทำกิจกรรมเป็นรายกลุ่ม การเล่นกีฬาเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จะได้ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งไม่ดี

การให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้าน กลุ่ม องค์กร หน่วยงาน เช่น องค์กรพัฒนาชุมชน ศูนย์ส่งเสริมอาชีพ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ทำความเข้าใจ สนับสนุนวิธีการ จัดหางานให้ทำ ให้ความรู้กับเยาวชน จัดฝึกอบรม เพราะจะทำให้เยาวชน มีความตื่นตัว ในเรื่องของการทำงานเป็นหมู่คณะ เช่น การอบรม หมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เรื่องยาเสพติด เรื่องฝึกอาชีพ จัดหางานให้เยาวชนทำ จัดการแข่งขันกีฬา จะได้ช่วยปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชน หันมารักการออกกำลังกาย และสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน

ด้านการดำเนินกิจกรรมในชุมชน เช่น บุญมหาชาติ ผ้าป่า บุญมหาชาติ บุญแหวด ทำบุญข้าวจี การเลี้ยงอาหารชุมชน บุญเข้าพรรษา ออกพรรษา บุญกฐิน วันขึ้นปีใหม่ แข่งขันกีฬากับหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งกิจกรรมที่กล่าวมานั้นทางกลุ่มผู้ใหญ่มีความเชื่อว่าจะช่วยในการปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชน และสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน การแข่งขันกีฬาเยาวชนด้านยาเสพติด พัฒนาดน การพัฒนาหมู่บ้าน การแข่งขันกีฬาที่ทางเทศบาลจัดขึ้นเพื่อสร้างความสามัคคีภายในหมู่บ้านและแต่ละชุมชน งานปีใหม่ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น มีการเข้าไปร่วมสนับสนุนและเล่นกีฬาร่วมกับเยาวชน ช่วยเหลืออื่นๆ

เช่น จัดโต๊ะ พัฒนาหมู่บ้าน เข้าร่วมทำบุญ เข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน แรงบัลดาลใจ แรงจูงใจหรือสิ่งคลไคลที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ คือ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างของสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติ จิตสำนึกที่จะต้องเข้าร่วมกิจกรรม อยากมีส่วนร่วมในงานนั้นๆ ต้องการอยากดูผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งเพื่อที่จะได้พัฒนาหมู่บ้านให้น่าอยู่ โดยทุกอย่างจะต้องร่วมมือร่วมใจกันจึงจะเสร็จสมบูรณ์และอยากทำงานแต่ละงานให้ประสบผลสำเร็จ

4.5 ความสามารถและศักยภาพของเยาวชน

พื้นที่ในการแสดงออกเชื่อมโยงไปถึงข้อมูลที่เป็นปัจจัยและเงื่อนไขในการเข้าร่วมดังกล่าวแล้ว อีกภาพหนึ่งที่ชัดเจนก็จะเป็นในเรื่องของความสามารถและศักยภาพของกลุ่มเยาวชน ทั้งในส่วนตัว ในระดับกลุ่ม และชุมชน

จากการจัดเก็บข้อมูลในหมู่บ้านคำกลางกับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีต่อเยาวชนในชุมชนด้วยกันเอง พบว่า ศักยภาพและความสามารถของกลุ่มเยาวชนบ้านคำกลาง ประกอบด้วย ความสามารถในการเล่นกีฬา เช่น ฟุตบอล ตะกร้อ เปตอง แบดมินตัน วอลเลย์บอล ความสามารถด้านการประกอบอาชีพ หาดอาหาร (หาปลา ล่ากิ้งก่า และอื่นๆ) ซ่อมรถจักรยาน ทำไร่(ไร่มัน ขางพารา) ทำนา ความสามารถในการทำกิจกรรมในครอบครัว ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านต่างๆ การค้าขาย ความสามารถในการศึกษา อ่านร้อยกรอง แต่งกลอนสด การฝึกวิชาชีพในการสอนนักเรียน การอภิปรายรายงานต่างๆการวางแผนระบบ ความสนใจพิเศษ การพัฒนาอาชีพในเรื่องของการซ่อมรถจักรยาน การพัฒนาทักษะด้านการกีฬาประเภทต่างๆ เช่น ฟุตบอล ตะกร้อ การแนะแนวทางในการดำเนินอาชีพในอนาคต เช่น มีเยาวชนหลายคนใฝ่ฝันถึงเรื่องการได้มีอาชีพเป็นครู งานอดิเรก ด้านความบันเทิง ดูทีวี ดูหนัง ฟังเพลง ด้านการกีฬา เช่น ตะกร้อ ฟุตบอล ด้านการศึกษารับหนังสือ ดูทีวีเกี่ยวกับวรรณคดี ด้านการเสริมสร้างทักษะในชีวิตปลูกต้นไม้ ทำงานประดิษฐ์

ข้อมูลส่วนที่สองเป็นการสอบถามข้อมูลจากการสอบถามคนในชุมชน(กลุ่มผู้ใหญ่)โดยใช้แบบเก็บข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายกัน ทั้งนี้จากการเรียบเรียงข้อมูลดังกล่าวเพื่อเป็นการเปรียบเทียบและถามความเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ของกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านโดยจากการรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูล พบว่า ความสามารถพิเศษของคนกลุ่มนี้ ได้แก่ ความสามารถทางด้านการกีฬา ด้านการประกอบอาชีพทำไร่ เช่น ทำนา รับเหมาก่อสร้าง ขับรถ ปักเสื่อนักเรียน ช่างไม้ ไฟฟ้า เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีความสนใจพิเศษเรื่องของการศึกษาต่อในระดับต่างๆ การปกครอง การทำการเกษตร ทักษะในการขับรถไถ เดินสายไฟในบ้าน และคอมพิวเตอร์ ทางด้านงานอดิเรกจากการเรียบเรียงข้อมูลดังนี้ ดัดเย็บ เสื้อผ้า ฟังเพลง ดูทีวี ตกปลา ดูข่าวสาร และซ่อมแซมบ้านเรือน บทบาทและหน้าที่ในชุมชน การเป็นอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกกลุ่ม ธกส. อปพร. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกกลุ่มปฎิชีวินภาพ สมาชิกกลุ่มกลองยาว การเข้าร่วมทำบุญกับชุมชน การเข้าประชุมหมู่บ้านทุกครั้ง ถ้าไม่มีความจำเป็นทางด้านอื่นๆ เช่น เดินทางไกล ไปทำงาน

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกชุมชนนั้น ปัจจัยและเงื่อนไขในการเข้าร่วมกิจกรรม อีกอันที่เด่นชัดน่าจะต้องเป็นด้านความสามารถและศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน

4.6 องค์ความรู้และภูมิปัญญา

การดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อสืบค้นหาองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ที่พบในชุมชน ตลอดจนรายละเอียดเกี่ยวกับงานบุญของทางชุมชน โดยข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ภูมิปัญญาชาวบ้านคำกลาง มีผู้รู้ในเรื่องต่างๆที่สามารถนำมาถ่ายทอดให้แก่เยาวชนได้ เช่น

ภูมิปัญญาด้าน	ลำดับ	ชื่อ-สกุล		ความถนัด
ด้านการทำมาหากิน	1	นายปี	ปาวชาติ	การจักรสาน ลอบไซ ต้มโต้ง เครื่องดักปลาตามธรรมชาติ
	2	นายไสว	โทนผุย	สานแห
	3	นายสวัสดิ์	ไชโยธา	ทำเบ็ดตกปลา ไม้ใช้และขาย
ด้านการเกษตร	4	นางลำไย	มงคลเลิศ	ปลูกผักสวนครัว กินเองและขายตามหมู่บ้าน
	5	นายพั่งา	พรมรักษา	การปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง 20 ไร่
	6	นายนอ	ศิริพัฒน์	ปลูกข้าว ทั้งขายและเก็บไว้กินเอง
	7	นางไสว	สังขวรรณ	ปลูกยางพารา
ด้านสุขภาพ	8	นางคม	ภาระเวช	นวดจับเส้น
	9	นางอุคร	กุลโชติ	นวดจับเส้น
	10	นางอ้ว	ภาระเวช	นวดจับเส้น
	11	นางประมวล	แสนศรี	หมอยาพื้นบ้าน มีความรู้ด้านการหายสมุนไพร รักษาโรค เช่น แก้ท้องอืด แก้ตกขาว
	12	นายสมศรี	จันทร์สด	หมอยาพื้นบ้าน
	13	นายวิเศษศักดิ์	แสงชมพู	หมอยาพื้นบ้าน
	14	นายภา	กุลโชติ	หมอยาพื้นบ้าน
	15	นายอุทัย	พรมโพธิ์ชิน	หมอยาพื้นบ้าน
	16	นายทอน	ภาระเวช	หมอยาพื้นบ้าน
	17	นายสุระเชษฐ์	เคนบุปผา	แกะสลัก
ด้านงานช่าง	18	นายสุระศักดิ์	ยืนยง	งานไม้และงานปูน
	19	นายประสิทธิ์	ไชโยธา	งานช่าง
	20	นายจันทรี	สุพรรณนันท	งานช่าง

	21	นายดำรงค์	อินทร์น้อย	งานช่าง
ด้านดนตรี	22	นางนารี	แสงกล้า	ขับร้อง
	23	นายสุพล	จิตะโพธิ์	ขับร้อง
	24	นายมีชัย	ไชยโยธา	ขับร้อง
	25	นายจักรี	ไชยบุญญา	ขับร้อง
	26	นายคำดี	สุพรรณนันท	ดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ การตีพิณ
	27	นายบุญยง	แก้วเนตร	ดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ การเป่าแคน
	28	นายกรณ์	พุดศิริณ	ดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ การตีกลองยาว
	29	นายไสว	โทนผุย	ดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ การเล่นโหวด
	30	นายไตรเทพ	เคนบุปผา	ดนตรีสากล ได้แก่ กีตาร์ เบส
ด้านกีฬา	31	นายดำรงค์	อินทร์น้อย	กีฬาพื้นบ้าน ได้แก่ วังกระสอบ
	32	นายสงกา	เหล้ามา	กีฬาพื้นบ้าน ได้แก่ วังกระสอบ
	33	นายวิระศักดิ์	โทนผุย	กีฬาสากล ได้แก่ ฟุตบอล
	34	นายยง	ศรีเคนา	กีฬาสากล ได้แก่ วอลเลย์บอล
	35	นายไตรเทพ	เคนบุปผา	กีฬาสากล ได้แก่ ตระกร้อ
	36	นายจงศิลป์	อินทร์น้อย	กีฬาสากล ได้แก่ มวยไทย
ด้านไสยศาสตร์	37	นายพูล	โคตรภา	หมอสูตร
	38	นายประมวล	แสนศรี	หมอธรรม
	39	นายจันทร์	สุพรรณนันท	หมอธรรม

2) ประเพณีและวัฒนธรรม บ้านคำกลางมีวัฒนธรรมที่สืบทอดติดต่อกันมาของคนเฒ่าคนแก่จนถึงปัจจุบัน เป็นพื้นที่ที่เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชน

การเลี้ยงปู่ตา เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ที่เริ่มเข้ามาก่อตั้งชุมชนบ้านคำกลาง การเลี้ยงปู่ตาจะจัดประชุมชาวบ้านเพื่อจะเก็บเงินจากชาวบ้านว่าปีนี้เราจะมี การเลี้ยงปู่ตา เราจะเก็บกันคร่าวเรือนกี่บาทและพร้อมจะเลี้ยงวันไหนเมื่อตกลงกันได้แล้วก็เตรียมการจะแต่งตั้งคนไปหาซื้อไก่ และเหล้ามาเป็นเครื่องเซ่นปู่ตา การเลี้ยงปู่ตาจะทำกันก่อนลงนา เพื่อทำนายฟ้าฝน ว่าปีนี้ฝนจะตกต้องตามฤดูกาลหรือไม่ น้ำท่าจะอุดมสมบูรณ์หรือไม่ ทำนาทำไร่จะได้ผลผลิตเต็มดีหรือไม่เช่นเดียวกันกับพิธีแรกนาขวัญ พอได้เครื่องเซ่นที่ต้องการครบแล้ว ทางผู้นำพิธีก็จะนำเครื่องเซ่นไปถวายเจ้าปู่ พอเสร็จพิธีผู้ทำพิธีก็จะนำไปมาทำนายว่าฝน ฟ้า จะตกต้องตามฤดูหรือไม่ น้ำจะแล้งหรือน้ำจะท่วมผลผลิตจะได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยหรือไม่ พอเสร็จจากการทำนายชุมชนก็จะร่วมกันกินข้าว หลังจากกินข้าว ชาวบ้านก็จะทำคั้นเงินแห่รอบหมู่บ้านเพื่อแผ่เงินเข้าวัดตามแต่ศรัทธาของแต่ละบ้านจะใส่ขันกี่บาท พอเสร็จก็จะนำเงินไปถวายปู่เพื่อใช้จ่ายในวัด

บุญพระเวสสันดร เป็นวัฒนธรรมและประเพณีที่ชุมชนบ้านคำกลางได้สืบทอดมายาวนานหลายสิบปี ทางชุมชนจะจัดงานบุญพระเวสสันดรให้ตรงกับช่วงวันสงกรานต์เกือบทุกปี เพราะลูกหลานที่เดินทางไปทำงานก็จะได้กลับมาช่วยบุญในครั้งนี้ ทางคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. จะเรียกประชุมชาวบ้านเพื่อจะจัดงานบุญจะแต่งตั้งคณะกรรมการและวางแผนในการ ดำเนินงาน ในวันงานจะตั้งขบวนพระเวสห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1-2 กิโลเมตร พระจะทำพิธีทางศาสนาพอเสร็จจากพิธีทางศาสนา ก็จะเริ่มแห่ขบวนพระเวสสันดรกลับเข้าวัดชาวบ้านก็จะร่วมขบวนแห่รอบหมู่บ้าน โดยมีกองยาวบรรเลงคนในชุมชน ร้อง เล่น เต้น ลำ อย่างสนุกสนาน มีพระภิกษุอยู่บนรถคอยรดน้ำมนต์ให้ชาวบ้าน วันต่อมาก็จะมีการแห่กันหลอน ชาวบ้านก็จะทำกันหลอนหรือทำต๋นเงินไว้แห่รอบหมู่บ้านเพื่อขอแผ่เงินจากชาวบ้านเพื่อนำเงินที่ได้เข้าวัดเป็นเงินกองกลางเพื่อเก็บไว้สร้างประโยชน์ภายในวัด วันต่อมาก็จะเป็นพิธีแห่กันหลอน ชาวบ้านก็จะทำกันหลอนขึ้นมาเพื่อจะนำไปแห่ในนอกหมู่บ้าน จะไปหมู่บ้านไหนไม่ได้กำหนดแล้วแต่จะลำไหนแล้วค่อยกลับ จะขอแผ่เงินเหมือนกับแห่กันหลอนเงินที่ได้ก็จะนำไปสมทบกับเงินแห่พระเวสและแห่กันหลอนเพื่อเก็บไว้ทำประโยชน์ต่อไป

การเลี้ยงไก่ ประเพณีการเลี้ยงไก่ในชุมชนบ้านคำกลางทำกันมาเป็นประจำทุกปี แต่ก่อนไม่มีหมอรักษาเวลาเจ็บป่วย ใช้เป็นอะไรจะมีแต่ไปปรึกษากับหมอไก่ การรักษาของหมอไก่แต่ก่อนจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับไสยศาสตร์ เรื่องเกี่ยวกับผีในการรักษาของหมอไก่จะเป็นเหมือนลักษณะเข้าทรงคนในชุมชนแต่ก่อนจะอยู่กับไก่ จึงเป็นที่มาของการเลี้ยงไก่ของคนในชุมชน ในการเลี้ยงไก่หมอไก่อจะเป็นผู้กำหนดขึ้นมาพอถึงวันเลี้ยงไก่คนป่วยที่เคยไปปรึกษากับหมอไก่อก็จะนำเหล้า อาหาร มาเป็นเครื่องเลี้ยงไก่ พอได้เวลาหมอไก่อก็จะอันเชิญเจ้าไก่เข้ามาในร่างทรงมากินอาหารที่ถูกให้นามเลี้ยง กินเหล้า พออิ่มได้ที่ก็จะมีการลำไ้ให้กับลูกไก่และชาวบ้านที่มาดูการเลี้ยงไก่ พอสนุกสนานเต็มที่แล้วเจ้าไก่อก็จะกลับขึ้นไปพักผ่อน ในการเลี้ยงไก่ จะเลี้ยงกัน 3 วัน

งานประเพณีเข้าพรรษา งานบุญประเพณีเข้าพรรษาของคนในชุมชน จะไม่มีกิจกรรมอะไรมากตอนกลางวันชาวบ้านและวัยรุ่นในชุมชนก็จะช่วยกันพัฒนาหมู่บ้าน วัด ถนน คัดหญ้า ทำความสะอาดวัดพอดกคำชาวบ้านและเยาวชนก็จะร่วมกันเวียนเทียน

งานประเพณีออกพรรษา พอใกล้จะถึงวันออกพรรษา ชุมชนบ้านคำกลางจะมีการประชุมกันในหมู่บ้านเพื่อขอมติในที่ประชุม งานออกพรรษาปีนี้ทางชุมชนจะทำอะไร แต่ก่อนชุมชนบ้านคำกลางพอใกล้จะถึงวันออกพรรษาทางผู้นำในชุมชน จะขอแผ่เงินจากทางชุมชนทุกครัวเรือนเพื่อนำไปซื้ออุปกรณ์มาทำบั้งไฟจุดในวันออกพรรษา ผู้เฒ่าจะลงวัดเพื่อมาทำบั้งไฟและเยาวชนก็จะเข้าไปช่วยกันดำบั้งไฟ พอถึงวันออกพรรษาวงศ์บ้านก็จะเข้าวัดเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ผู้เฒ่าก็จะนำบั้งไฟที่ทำไว้มาเตรียมไว้รอให้พระทำพิธีทางศาสนาและเวียนเทียนเสร็จแล้วค่อยจุดบั้งไฟ พ่อ แม่ พาวัยรุ่นเข้าวัด เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา พอเสร็จพิธีก็จะเริ่มจุดบั้งไฟเป็นอันเสร็จงาน

จากที่กล่าวมาทั้งในเรื่องพื้นที่ในการแสดงออก ปัจจัยเงื่อนไขที่เข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกชุมชนนั้น รวมถึงความสามารถและศักยภาพของตัวเยาวชนทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับชุมชน

4.7 สถานการณ์ด้านเยาวชนที่เกิดขึ้นและรูปแบบการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชน

สภาพการณ์ของชุมชนบ้านคำกลางในปัจจุบันแตกต่างจากแต่ก่อนมาก ด้านอาชีพก็จะประกอบอาชีพ เกษตร ทำไร่ ทำนา ทำสวน เหมือนเดิม จะแตกต่างตรงที่เยาวชนในชุมชนจะช่วยงานพ่อแม่ไม่ค่อยลงส่วนมากเยาวชนที่ได้เรียนหนังสือก็จะไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร ส่วนเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือก็จะไม่ค่อยช่วยพ่อแม่ทำงาน ดังนั้นในภาระการทำนา ทำไร่ ก็จะมีแต่การจ้างแรงงาน ไม่มีขอแรง เหมือนแต่ก่อน ความเจริญก้าวหน้า ทางเทคโนโลยี ข่าวสาร ทำให้คนในชุมชนค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ รวมทั้งเยาวชนในชุมชน บางครั้งก็ลอกเลียนแบบพฤติกรรมในตัวละครในข่าวสารบ้านเมือง ทะเลาะวิวาท ดื่มสุรา เสพยา และไม่ให้ความร่วมมือในงานของชุมชนเหมือนแต่ก่อน เวลาจัดงานประเพณีก็จะไม่ค่อยเข้าร่วมจะดั่งวงกินเหล้า และหาเรื่องทะเลาะวิวาทกันเป็นส่วนใหญ่และถ้าหาเรื่องคนนอกพื้นที่ไม่ได้ ก็จะหาเรื่องกันเองในชุมชนความเจริญของสังคมมีส่วนทำให้คนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปมาก และส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชน

และในด้านประเพณี วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชนก็ลดน้อยถอยลง ไม่เหมือนแต่ก่อน เช่น งานออกพรรษา งานบุญพระเวสสันดร งานบุญเดือนหก งานลอยกระทง และอื่นๆ เยาวชนก็จะไม่ค่อยให้ความร่วมมือ จะไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรม มีแต่ดั่งวงกินเหล้า และจับจิ้มมือเต๋อไรซ์รับกวคนในชุมชน เปิดเพลงเสียงดังรับกวคนในชุมชน

ด้านพฤติกรรมก็จะมีอาการก้าวร้าว ไม่ฟังผู้ใหญ่ในชุมชนดักเตือนพอมีงานบุญตามหมู่บ้าน จะรวมตัวกันเป็นกลุ่มกินเหล้า กินยา หาเรื่องทะเลาะวิวาท ชกต่อยกัน ความเจริญทางเทคโนโลยีก็มีส่วนมากในด้านพฤติกรรมของเยาวชนในชุมชน เช่น เลียนแบบในละคร ยาเสพติด การแข่งรถและการไปทำงานของเยาวชนในกรุงเทพฯ ได้นำพฤติกรรมที่ผิดๆมาใช้ในชุมชน

ด้านการใช้แรงงานในการประกอบอาชีพ จากข้อมูลพบว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นมีข้อมูลดังนี้เมื่อก่อนการทำนาของคนในชุมชนจะเป็นการขอแรงงานจากคนในชุมชน มากกว่าจะเป็นค่าจ้างแรงงาน จะเริ่มขอแรงงานเพื่อช่วยในการปักดำโดยที่ผู้เป็นเจ้าของนาจะเป็นคนหาอาหารมาเลี้ยงคนงานที่มาช่วยงาน พอถึงเวลาเก็บเกี่ยวก็จะขอแรงงานจากทางชุมชนอีกครั้งในการเก็บเกี่ยวก็จะทำเช่นเดียวกันกับการปักดำ พอเก็บเกี่ยวเสร็จผู้ที่เป็นเจ้าของนาก็จะนำข้าวขึ้นลาน หน้าที่ของวัยรุ่นหรือเยาวชนในชุมชนซึ่งผู้เป็นเจ้าของนาจะเป็นคนไปขอแรงวัยรุ่นในหมู่บ้านมาช่วยกันตีข้าว ผู้ที่เป็นเจ้าของนาจะเตรียมหาอาหาร เป็ด ไก่ มีเหล้าบ้างเล็กน้อยเพื่อเป็นการตอบแทนวัยรุ่นที่มาช่วยตีข้าว พอตีข้าวเสร็จก็จะนำข้าวขึ้นเล้าก็จะเป็นการขอแรงงานคนในชุมชนอีกครั้ง หลังจากที้นำข้าวขึ้นเล้าเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะเป็นการกินอาหารร่วมกัน สร้างความสามัคคีของคนในชุมชน แต่ปัจจุบันในการทำนา ทำไร่ของคนในชุมชนบ้านคำกลางส่วนมากจะเป็นการจ้างแรงงานมากกว่าและใช้เครื่องจักรมากกว่า ทั้งแรงงานในชุมชนในส่วนที่เป็นเยาวชนจะออกไปทำงานที่กรุงเทพเป็นส่วนใหญ่ ที่เหลือก็จะเรียนหนังสือจะช่วยแรงพ่อแม่ไม่ค่อยลง ทั้งนี้

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเยาวชนในชุมชนนั้นจะเริ่มมีการเสพติดเรื่องเครื่องมือสื่อสาร การเสพสื่อ
สาธารณะ เช่น โทรศัพท์ ภาพยนตร์ และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ได้รับ

ดังนั้น โครงการวิจัยจึงได้ร่วมกันกำหนดรูปแบบการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง มีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่กิจกรรมเพื่อการพัฒนาตนเอง มีการดำเนินการเพื่อให้เกิดพื้นที่กิจกรรมอย่างมีส่วน
ร่วมของคนในชุมชน ทั้งนี้การเสริมศักยภาพรายละเอียด ดังนี้

1) การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นหนึ่งใน
รูปแบบการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง
ทั้งนี้ในการดำเนินงานวิจัยดังกล่าวเยาวชนเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อน จากการดำเนินงานวิจัยส่งผล
ให้เยาวชนมีพื้นที่ในการคิดแสดงความคิดเห็น วางแผนการทำงาน เริ่มตั้งแต่การเตรียมการ การเก็บข้อมูล
การบริหารจัดการโครงการให้ประสบความสำเร็จ ส่งผลให้เยาวชนมีความรับผิดชอบ ได้รับรู้ปัญหาของ
เยาวชนในภาพรวม พร้อมทั้งจะเป็นแกนนำในการแก้ไขปัญหา ขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อให้เกิดการสร้างพื้นที่
กิจกรรมของเด็กและเยาวชนบ้านคำกลางให้ประสบความสำเร็จ



2) จัดค่ายอบรมเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีพื้นที่ในการแสดง
ความคิดเห็นอย่างเต็มที่ มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมคิดร่วมทำด้วยกัน กระบวนการดำเนินการแบ่ง
ออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนการเตรียมการ และขั้นตอนการอบรม ขั้นตอนการเตรียมการมีดังนี้ เด็กเยาวชนร่วมกัน
ตั้งแต่การวางแผน ออกแบบกระบวนการในการจัดค่าย พร้อมทั้งได้มีการจัดเตรียมสถานที่ เตรียมผู้เข้าร่วม
จัดเตรียมอุปกรณ์ วัสดุ ประสานคณะทำงาน และประสานวิทยากร ขั้นตอนการอบรม เริ่มตั้งแต่การแนะนำ

ตัว ละลายพฤติกรรม กิจกรรมธารน้ำใส แบ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อระดมสมอง วาดภาพฝันของชุมชนตนเอง ว่าอยากให้ชุมชนเป็นอย่างไร รวมทั้งมีการระดมปัญหาของชุมชน พร้อมทั้งหาวิธีการแก้ไข และแต่ละกิจกรรมให้ตัวแทนกลุ่มเด็กและเยาวชนแต่ละกลุ่มได้นำเสนอให้กับกลุ่มอื่นได้รับรู้ร่วมด้วย และมีการคัดเลือกประธานกลุ่มเยาวชนเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนต่อไป ผลการดำเนินงานส่งผลให้เด็กและเยาวชนได้ทำกิจกรรมเป็นทีม มีความสามัคคีเข้าใจระหว่างเด็กและเยาวชน ได้รับรู้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน และได้ร่วมกันคิดหาทางแก้ไขปัญหาของเยาวชนร่วมกัน เกิดความสามัคคีปรองดองในชุมชน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และได้เรียนรู้เข้าใจในการจัดกิจกรรม รวมทั้งได้ประธานกลุ่มเยาวชนบ้านคำกลางใหม่ ที่พร้อมจะทำงานอย่างเต็มที่

3) กิจกรรมในการศึกษาดูงาน เพื่อศึกษาบทเรียนการดำเนินงานเยาวชนในพื้นที่ชุมชนอื่น และนำเอาแนวคิดและรายละเอียดการดำเนินงานมาพัฒนาและปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่บ้านคำกลาง การดำเนินงานกิจกรรมมีรายละเอียดคือ ด้านผู้เข้าร่วมในการดำเนินการประกอบด้วย ผู้นำชุมชน อันได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เยาวชนในพื้นที่บ้านคำกลาง กลุ่มวิทยากรที่มาให้ข้อมูล โดยก่อนการดำเนินกิจกรรม ทางทีมวิจัยได้ร่วมกันเตรียมประเด็นในการศึกษาดูงาน โดยมีการตั้งประเด็นในการศึกษาดูงาน คือ การทำกิจกรรมของเยาวชนบ้านท่าม่วง การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมของเยาวชน ความสามารถของเยาวชนและศักยภาพของเยาวชนบ้านท่าม่วง ข้อมูลด้านงานวิจัย การมีส่วนร่วมด้านงานวิจัยของเยาวชนจากการดำเนินงานมีผลเกิดกับชุมชนอย่างไร มีวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนอย่างไร หลังจากนั้นทางทีมได้ดำเนินการมอบหมายหน้าที่ในระหว่างการศึกษาดูงานในครั้งนี้ประกอบด้วย ฝ่ายบันทึกข้อมูล ฝ่ายบันทึกภาพ ฝ่ายสอบถามข้อมูล รวมถึงการออกแบบกระบวนการในการดำเนินการเดินทางศึกษาดูงาน หัวหน้าโครงการ กล่าวทักทาย ชี้แจงวัตถุประสงค์ การศึกษาดูงาน สรุปย่อโครงการ มีรายละเอียด คือ ชื่อโครงการ วัตถุประสงค์ ผลที่ได้ รูปแบบและแนวทางของโครงการ ผู้นำโครงการบ้านท่าม่วงนำเสนอข้อมูลของบ้านท่าม่วง การซักถาม แลกเปลี่ยนความคิด สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรม หัวหน้าโครงการกล่าวลา และขอบคุณเดินทางกลับบ้าน

และผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในครั้งนี้ คือการนำเอาความรู้หรือแนวคิดจากการศึกษาดูงานไปปรับใช้ในพื้นที่ ผู้เข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมมีความคิดเห็นดังนี้

กาญจนา หล้าบุตตา จะนำไปพัฒนาชุมชน จะทำให้ชุมชนมีความร่วมมือ ชักชวนคนในชุมชนมาพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อคนในชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อจะนำไปเป็นความรู้ในชุมชนและนำเอาไปปรับใช้ในชุมชน

ไกรสอน หล้าบุตตา จะได้นำวิธีต่างๆ กลับไปพัฒนาชุมชนของตนเอง เช่น ในเรื่องของการจัดกิจกรรมในชุมชน การทำให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคี การพัฒนาตนเอง คือ ได้เรียน ได้รู้ ได้เข้าใจในสิ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน กล้าแสดงออกในการจัดกิจกรรมของชุมชน



จันทร์จิรา อ่างศิลป์ แนะนำเยาวชนให้สามัคคีกัน จะชวนคนในชุมชนพัฒนาหมู่บ้าน ส่งเสริมการเล่นกีฬามากขึ้น ไปปรับให้หมู่บ้านสะอาดน่าอยู่มากขึ้น

จิตราพร คำคาน จะทำให้ชุมชนของเรามีความร่วมมือ ชักชวนคนในชุมชนมาพัฒนาหมู่บ้าน การเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วม ปรับปรุงในชุมชนให้มีความพัฒนามากขึ้น เพื่อให้ชุมชนเราก็จะมีความน่าอยู่และมีความสุขสบายมากขึ้น

นางสาวทัศนีย์ เคนบุปผา ช่วยกันปรับปรุงหมู่บ้าน เช่น ในเรื่องของการส่งเสริมการเล่นกีฬามากขึ้น การช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านโดยการไปปรับปรุงหมู่บ้านให้มีความสะอาดน่าอยู่ การจัดกิจกรรมต่างๆ และให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

นางลัดขันธ์ คุณภาที ได้ความรู้และแนวคิดจากการศึกษาเรื่องการให้เยาวชนเป็นคนนำกลุ่มของเขาเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน การให้เยาวชนเป็นคนคิด วางแผน ในการทำงานทุกอย่างในชุมชนเอง ทำให้เกิดความกระตือรือร้น และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับเยาวชน

นายอนวัช พรหมรักษา แนะนำเยาวชนช่วยและร่วมมือกัน จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วม เช่น ปรับปรุงหมู่บ้านให้มีความสะอาดชุมชนเราก็จะมีความน่าอยู่ ชักชวนให้เยาวชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ช่วยกันพัฒนาหมู่บ้าน ส่งเสริมการกีฬามากขึ้น

นายอภิสิทธิ์ จูตะโพธิ์ การให้กลุ่มวิชัยเป็นตัวประสานกับเยาวชน การพัฒนาเยาวชน การเล่นกีฬา เพื่อให้เยาวชนมีบทบาทสังคม เพื่อสร้างเยาวชนเป็นคนดี

นายพิริวัฒน์ แก้วเนตร วิธีการและกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รายละเอียดการ เช่น การดำเนินการ วิธีการสร้างกิจกรรม แนวทางการดำเนินการ การมีส่วนร่วมโดย องค์กรภายนอก การ แสดงออกทางความคิด

นายสุริยา เหล่ามา แนะนำเพื่อนให้มาร่วมกิจกรรมต่างๆ นำไปส่งเสริมให้กลุ่มเยาวชนเล่น กีฬา เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมให้กลุ่มเยาวชนลดการใช้ความรุนแรง แนะนำความรู้ เกี่ยวกับวัฒนธรรม

2. พื้นที่กิจกรรมในสังคม เพื่อให้เกิดการเชื่อมประสานระหว่างวัยผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง คนใน ชุมชน และเด็กเยาวชนในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ทั้งนี้จากข้อมูลที่ค้นพบ คือ คนในชุมชนเริ่มถูกแบ่ง พื้นที่สำหรับผู้ใหญ่วัยทำงานและพื้นที่สำหรับเด็ก พื้นที่ทางสังคมในเรื่องต่างๆ ของเยาวชนที่รวมกลุ่ม กันอย่างหลวมๆ จากผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ส่งผลให้ที่ผ่านมาเกิดช่องว่างระหว่างวัย ดังนั้นจึงได้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) “ร้อยพวงหลอมความคิด” เป็นการจัดกิจกรรมประชุมระดมสมองระหว่าง ผู้ใหญ่ในชุมชน (ผู้นำ กรรมการ และปราชญ์ชาวบ้าน) กับเยาวชนในชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็น และ คำแนะนำจากคนในชุมชน และเพื่อให้ตัวแทนเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นในการหาทางในการจัดกิจกรรม ร่วมกัน กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการ กลุ่มเยาวชนในชุมชนบ้านคำกลาง กลุ่มผู้ใหญ่ของชุมชนบ้านคำ กลาง ผลจากการดำเนินกิจกรรม เด็กเยาวชน และผู้ใหญ่ได้รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้ใหญ่ได้รู้ ปัญหาและความต้องการของเยาวชนจากตัวแทนเยาวชน ได้แนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างพื้นที่ กิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชนอย่างมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่ในชุมชน และเด็กเยาวชนเอง

2) จัดแข่งขันกีฬาชุมชน เป็นกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่เด็ก และเยาวชนในชุมชน ทั้งนี้นอกจากเป็นการสร้างความสัมพันธ์แล้ว ยังส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนได้ แสดงออกซึ่งศักยภาพที่มีอยู่ ทั้งนี้จากข้อมูลค้นพบว่า เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งมีปัญหาเรื่องการติดยาเสพติด แต่ในขณะเดียวกัน เยาวชนในชุมชนก็มีศักยภาพในหลายๆ ด้าน รวมทั้งด้านกีฬา ทั้งที่เป็นกีฬาสากล และกีฬาพื้นบ้าน ซึ่งในการจัดการแข่งขันกีฬา เด็กและเยาวชนในชุมชนเป็นคนรับผิดชอบเรื่องการเตรียม งานเป็นหลัก และถ้าเรื่องใดจำเป็นต้องให้ผู้นำ หรือผู้ใหญ่ในชุมชนช่วย ก็มีการประสานขอความร่วมมือ จากผู้นำหรือผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นเรื่อยๆ ไป ผลการจัดแข่งขันกีฬาในชุมชน เด็กและเยาวชนได้มีความ รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความกระตือรือร้นที่จะทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ประสบผลสำเร็จ เด็กและ เยาวชนมีพื้นที่ในการคุยกันผ่านงานที่ได้รับมอบหมาย ส่งผลให้เยาวชนมีความสามัคคีกันมากขึ้น มีความ รับผิดชอบร่วมกัน

3) กิจกรรมประกวดร้องเพลง 3 วัย วัดอุประสงค์ เพื่อให้ชุมชนทั้ง ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ใหญ่เยาวชน ได้แสดงความสามารถในการแสดงออกและความคิด เพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างวัยของคนใน ชุมชน การดำเนินการ จัดการหาสถานที่การประกวด การรับสมัครนักร้อง ทั้ง 3 วัย แบบบอกต่อ และ ประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้าน การจัดหารางวัล จัดกิจกรรม ผลการดำเนินงาน เยาวชนได้เห็นถึงศักยภาพ

ของตนเอง และคนในชุมชน ทั้งในด้านการจัดงาน การเตรียมงาน และด้านการร้องเพลง ผู้ใหญ่ได้เห็นศักยภาพของเยาวชน เยาวชนและคนในชุมชนผู้ใหญ่ ผู้ปกครองมีความเข้าใจกันมากขึ้น เยาวชนมีการพูดคุยปรึกษาหารือ เข้าหาผู้ใหญ่ในชุมชนมากขึ้น เห็นได้ตั้งแต่การเตรียมงาน การจัดงาน เยาวชนมีการขอความร่วมมือจากผู้ใหญ่ในชุมชนมากขึ้น ผู้ใหญ่ยอมรับในศักยภาพ ความตั้งใจ ของเด็กและเยาวชนมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้เด็กเยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน ได้มีพื้นที่ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนซักถาม ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้เด็กเยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชนมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น มีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

4.8 ผลการดำเนินการทดลองปฏิบัติการ

ในชุมชนบ้านคำกลางโดยปกติจะมีการจัดกิจกรรมของชุมชนขึ้นแล้วแต่โอกาสและความเหมาะสม เช่น กิจกรรมกีฬา การจัดประชุมหมู่บ้าน กิจกรรม อสม.หรือ กิจกรรมตามวันสำคัญทางสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ที่ผ่านมาจะมีแต่ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านทำเป็นหลัก แต่หลังจากที่ได้มีการดำเนินงานวิจัยแล้ว ส่งผลให้ผู้ใหญ่เห็นศักยภาพของเยาวชน พร้อมกับเด็กและเยาวชนเอง ก็มองเห็นศักยภาพ และคุณค่าของตนเองที่มีต่อชุมชน ทำให้ผู้ใหญ่เปิดโอกาสให้เด็กเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เด็กมีความสนใจ และสมัครใจเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรม เริ่มตั้งแต่การ ประชุมวางแผนการทำงานร่วมกันกับผู้ใหญ่ มีการจัดเตรียมสถานที่ การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น โรงเรียน หรือในบางกิจกรรมเยาวชนจะเป็นคนขับเคลื่อนเป็นหลัก ที่เห็นชัดเจนหลังจากการดำเนินงานวิจัยคือ กิจกรรมวันพ่อ วันแม่ ซึ่งมีการปลูกต้นไม้ ทำความสะอาดหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรม อสม. เยาวชนก็เข้ามาเป็นแกนนำในการดำเนินการ เช่น การพ่นควันไล่ยุงลาย เป็นต้น



ทางวัฒนธรรมประเพณี ชุมชนบ้านคำกลางจะมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีที่มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ที่เรียกว่า ฮิตสิบสอง คลองสิบสี่ เช่น บุญมหาชาติ ผ้าป่า บุญเหวด ทำบุญข้าวจี

การเลี้ยงอาหารชุมชน บุญเข้าพรรษา ออกพรรษา บุญจุน วันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น โดยปกติที่ผ่านมามีแต่ผู้ใหญ่พอ แม่ผู้ปกครองทำเป็นหลัก แต่ผู้ใหญ่ในชุมชนจะเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน บางงานให้เยาวชนดำเนินงานเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมงาน การจัดเตรียมสถานที่ การต้อนรับแขก การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

นอกจากเกิดพื้นที่ดังที่กล่าวมาแล้ว ยังเกิดกลไกการขับเคลื่อนการทำงานของเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ โดยปกติบ้านคำกลางนั้นจะมีกลุ่มเด็กและเยาวชนอยู่แล้ว แต่ไม่มีการทำงานอย่างจริงจัง ดังนั้นเมื่อเยาวชนได้มาคิดวิเคราะห์ร่วมกันถึงการแก้ไขปัญหาเยาวชน และการจะขับเคลื่อนงานเยาวชนไปได้อย่างต่อเนื่องก็จำเป็นต้องมีโครงสร้างการทำงานอย่างจริงจัง ดังนั้นเยาวชนจึงได้วิเคราะห์โครงสร้างเดิมก็พบว่า ยังไม่เกิดการทำงานอย่างจริงจัง เนื่องจากประธานคนเดิมที่เป็นอยู่มีภารกิจส่วนตัวไม่สะดวกในการเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง จึงได้มีการหารือและตกลงกันในการเลือกประธานเยาวชน และคณะกรรมการใหม่ ตามความเหมาะสม อันเป็นกลไกการขับเคลื่อนการทำงานของเด็กและเยาวชนบ้านคำกลางต่อไป ทั้งนี้กลไกดังกล่าวในช่วงระหว่างการทำงานวิจัย และหลังจากทำงานวิจัยที่ผ่านมามีการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง ประธานเยาวชน และคณะทำงานมีการประสานเพื่อทำกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุปจากการดำเนินงานวิจัยของชุมชนที่ผ่านมานั้น การสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านการทดลองปฏิบัติการส่งผลกระทบต่อศักยภาพของเยาวชน ตัวอย่างเช่น ในการดำเนินการจัดกิจกรรมในช่วงแรกนั้น จะมีการเข้ามาก่อตัวของกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมในการดำเนินโครงการเท่าที่ควรอันเนื่องมาจากความกังวลในส่วนของหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินงานนั้นจะเข้ามาตรวจสอบและติดตามพฤติกรรมของกลุ่มเยาวชน จึงได้แต่สังเกตการณ์อยู่ภายนอก แต่ต่อเมื่อเวลาเริ่มผ่านพ้นไปการดำเนินกิจกรรมอยู่ในช่วงครึ่งทางของการดำเนินงานวิจัย ก็มีผู้เข้าร่วมเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการเล่าขานถึงการดำเนินงานวิจัยเป็นการทำข้อมูลเพื่อหาทิศทางพัฒนาของกลุ่มเยาวชนในชุมชน

ช่วงเริ่มหาแนวทางในการทดลองและการทดลอง มีสมาชิกในการขับเคลื่อนการดำเนินงานมากขึ้น เนื่องจากมีการระดมกิจกรรมในการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมถึงการสร้างควมไว้นับถือใจผ่านการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานวิจัยในชุมชน ทั้งระดับเยาวชน ระดับแกนนำโครงการ (ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แกนนำเยาวชนในพื้นที่) ซึ่งมีการผลักดันการดำเนินงานร่วมกันจนสามารถดำเนินโครงการได้แล้วเสร็จตามเป้าหมายของโครงการ

ลักษณะในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้งก็ต้องดำเนินการแบบกึ่งทางการ กล่าวคือ ลักษณะในการดำเนินงานที่สามารถสร้างความสนใจให้กับการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งนั้น คือ ต้องดำเนินการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมออกเป็นกลุ่ม ให้แสดงความคิดเห็น มีการแทรกกิจกรรมสนทนากลุ่มในระหว่างการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความน่าตื่นเต้นและความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน การสร้างแรงสูงใจ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการ คือ ตัวแกนนำในการดำเนินโครงการ ที่เป็นกลุ่มผู้นำวัยกลางคนที่เห็นความสำคัญในการพัฒนาเยาวชน ซึ่งถือเป็นกำลังหลักในการดำเนินการในหมู่บ้าน

ต่อไป หลังจากนั้นก็ดึงเอาลูกหลานหรือญาติที่เป็นเยาวชนเข้าร่วมในการดำเนินงาน แล้วตัวหลานหรือญาติ ก็จะเป็นคนประสานกลุ่มเยาวชนที่เป็นพ่อหรือเป็นเพื่อนในกลุ่มเดียวกันเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งการประสานงานนั้นจะต้องดำเนินการในลักษณะดังกล่าวจึงจะสามารถเริ่มในการดำเนินกิจกรรมได้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการ ของโครงการวิจัยการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนา ศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ผลในการดำเนินงานดังนี้

5.1 ผลการวิจัย

บ้านคำกลางตั้งอยู่บนหลังเขา สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นลาดเชิงเขา เป็นสภาพต่ำๆสูงๆจากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านคำกลาง ซึ่งแต่ก่อนที่แห่งนี้เรียกว่า บ้านคอนน้ำเที่ยงเป็นบ่อน้ำที่ไม่เคยเหือดแห้ง โดยประมาณ 100 ปีมาแล้ว (พ.ศ 2453) มีญาติพี่น้องชาวบ้านพะไล ได้อพยพเข้ามาอยู่เพราะสภาพพื้นที่ที่ดึงดูดหมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำ มีพื้นที่การเกษตร เหมาะแก่การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ และบุคคลที่เข้ามาอยู่ครั้งแรก คือ นายทิพสอน สุพรรณนันท นายสีไพ จันทาทอง นายชน และนายอ่อนแต่ อาชีพครั้งแรกของคนในหมู่บ้านคือ การเลี้ยงวัว ทำนา ต่อมาในปี 2454 เริ่มมีผู้คนอพยพเข้ามามากขึ้น ซึ่งมาจากบ้านเลาะ บ้าน บ้านโพธิ์ไทร ในช่วงนั้นชาวบ้านบ่อน้ำเที่ยง พวกกันเปลี่ยนชื่อบ้านของตนใหม่โดยเรียกว่า บ้านสร้างเที่ยง ซึ่งได้นามจาก บ่อน้ำเที่ยง เมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2460 มีการเลือกผู้นำชุมชนขึ้น จึงมีการตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่อีกครั้ง เป็นชื่อ บ้านคำกลาง เพราะอยู่ระหว่างกลางของหมู่บ้านภูเวียง และบ้านพะลอง จากนั้นก็มีผู้คนมาอาศัยมากขึ้นกระทั่งปี พ.ศ.2480 ประชากรในหมู่บ้านเริ่มเพิ่มขึ้นและเล็งเห็นว่าการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญของชุมชนในอนาคตชาวบ้านจึงได้ร่วมกันก่อสร้างโรงเรียนขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ.2498 ชาวบ้านคำกลาง ได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัดเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ในช่วงเดียวกันทางรัฐบาลได้สร้างสถานีตำรวจขึ้น

สภาพโดยทั่วไปของชุมชนคำกลางมีพื้นที่ทั้งหมด 5,495 ไร่ ทิศตะวันออกติดกับบ้านภูเวียง ทิศเหนือติดกับบ้านเลาะ และบ้านแดง ทิศตะวันตกติดกับบ้านพัฒนาซึ่งแยกตัวออกจากบ้านคำกลาง ทิศใต้ติดกับบ้านดงเจริญ อำเภอตระการพืชผล ปัจจุบันมีประชากรในหมู่บ้าน จำนวน 901 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 22,500 บาท ด้านทรัพยากร พื้นที่ดินทั้งหมดของหมู่บ้านคำกลาง มีอยู่ 5,435 ไร่ แยกออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ 1. ที่ป่าชุมชน 2. ที่สาธารณะในหมู่บ้าน 3. ที่อยู่อาศัยที่ตั้งหมู่บ้าน 4. ที่ทำการเกษตร แหล่งน้ำธรรมชาติมีอยู่ 3 แหล่งซึ่ง บ่อน้ำซึมเป็นน้ำดื่มของหมู่บ้าน ประกอบด้วยบ่อที่ 1 กว้าง 1.50 เมตร ลึก 7 เมตร บ่อที่ 2 กว้าง 2 เมตร ลึก 1 เมตร บ่อที่ 3 ลำห้วยตุม กว้าง 10 เมตร ยาว 1,500 เมตร ลึก 3 เมตร สำหรับบ่อที่ 3 เป็นลำห้วยที่ยังไม่ได้รื้อน้ำมาใช้เพราะยังไม่มีทุนทรัพย์ที่จะนำมาใช้ได้เพราะอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3,200 เมตร ช่วงน้ำมากเดือน มิถุนายน – ธันวาคม ของทุกปี ช่วงน้ำน้อย เดือน กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม ของทุกปีและเป็นช่วงที่คนในชุมชนที่จะทำการเกษตรคือการปลูกผักในช่วงที่เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จไม่มีน้ำใช้ในการปลูกผักสวนครัว ทรัพยากรที่พบ ได้แก่ กุ้ง หอย ปู ปลา นก แมงดา จิ้งหรีด กิ้งก่า จักจั่น แมงจิซอน ผักแว่น ผักแขยง ผักอีฮิน ผักเม็ก ไม้ยาง ไม้แดง ไม้จิก ไม้กระโน แหล่งน้ำที่เกิดจากการพัฒนา มี 3 แหล่ง ได้แก่ บ่อ

ประปา 2 บ่อ และสระน้ำ จำนวน 1 บ่อ ลักษณะป่าของหมู่บ้านคำกลางเป็นแบบป่าไม้เต็งรังเพราะป่าไม้อยู่บนหลังเขาที่ตั้งของป่าของหมู่บ้านอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1 กิโลเมตร และมีขนาดพื้นที่ป่าชุมชนประมาณ 70 ไร่ ทรัพยากรที่พบ มีต้นไม้หลายพันธุ์ เช่น ไม้กุง ไม้แดง ไม้จิก ไม้กระบก กอไฟ ไม้มะค่า ฯลฯ การใช้ประโยชน์ของป่าชุมชน นำไม้มาทำฟืน หาเห็ด ไม้ผดแดง กิ่งก่า จักจั่น หาหน่อไม้ และอื่น ๆ อาชีพหลัก ชาวบ้านส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดประกอบอาชีพ เกษตรกรรม เช่น ทำนาข้าว ทำไร่มันสำปะหลัง ปลูกยางพารา อาชีพรอง ค้าขาย ปลูกผักสวนครัว รับจ้างทั่วไป หาของป่า ขายตามฤดูกาล รายได้เฉลี่ย รายได้ภาคการเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 60,000 บาทต่อปี รายได้ภาคนอก การเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 30,000 บาทต่อปี รายจ่ายในภาคการเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 15,000 บาทต่อปี รายจ่ายนอกภาคการเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 25,000 บาทต่อเดือน หนี้สินภาคการเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 10,000 บาทต่อปี หนี้สินนอกภาคการเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 25,000 บาทต่อปี ด้านประเพณี และวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่สืบทอดติดต่อกันมาของคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนบ้านคำกลาง คือการเลี้ยงปู่ตา บุญพระเวสสันดร การเลี้ยงไก่ งานประเพณีเข้าพรรษา งานประเพณีออกพรรษา

สภาพการณ์ของชุมชนบ้านคำกลางในปัจจุบันแตกต่างจากแต่ก่อนมาก ด้านอาชีพก็จะประกอบอาชีพ เกษตร ทำไร่ ทำนา ทำสวน เหมือนเดิม จะแตกต่างตรงที่เยาวชนในชุมชนจะช่วยงานพ่อแม่ น้อยลง ส่วนมากเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือก็จะไปทำงานที่กรุงเทพฯ ส่วนเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือก็จะไม่ค่อยช่วยพ่อแม่ทำงาน ดังนั้นในภาระการทำนา ทำไร่ ก็จะมีแต่การจ้างแรงงาน ไม่มีขอแรง เหมือนแต่ก่อน ความเจริญก้าวหน้า ทางเทคโนโลยี ข่าวสาร ทำให้คนในชุมชนค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ รวมทั้งเยาวชนในชุมชน บางครั้งก็ลอกเลียนแบบพฤติกรรมในตัวละครในข่าวสารบ้านเมือง ทะเลาะวิวาท ดื่มสุรา เสพยา และไม่ให้ความร่วมมือในงานของชุมชนเหมือนแต่ก่อน เวลาจัดงานประเพณีก็จะไม่ค่อยเข้าร่วมจะตั้งวงกินเหล้า และหาเรื่องทะเลาะวิวาทกันเป็นส่วนใหญ่และถ้าหาเรื่องคนนอกพื้นที่ไม่ได้ ก็จะหาเรื่องกันเองในชุมชน ความเจริญของสังคมมีส่วนทำให้คนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปมาก และส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพของคนในชุมชน

และในด้านประเพณี วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชนก็ลดน้อยถอยลง ไม่เหมือนแต่ก่อน เช่น งานออกพรรษา งานบุญพระเวสสันดร งานบุญเดือนหก งานลอยกระทง และอื่นๆ เยาวชนก็จะไม่ค่อยให้ความร่วมมือ จะไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรม มีแต่ตั้งวงกินเหล้า และขับจี้มอเตอร์ไซค์รบกวนคนในชุมชน เปิดเพลงเสียงดังรบกวนคนในชุมชน

ด้านพฤติกรรมก็จะมีอาการก้าวร้าว ไม่ฟังผู้ใหญ่ในชุมชนดักเตือนพอมีงานบุญตามหมู่บ้าน จะรวมตัวกันเป็นกลุ่มกินเหล้า กินยา หาเรื่องทะเลาะวิวาท ชกต่อยกัน ความเจริญทางเทคโนโลยีก็มีส่วนมากในด้านพฤติกรรมของเยาวชนในชุมชน เช่น เลียนแบบในละคร ยาเสพติด การแข่งรถและการไปทำงานของเยาวชนในกรุงเทพฯ ได้นำพฤติกรรมที่ผิดๆมาใช้ในชุมชน

ด้านการใช้แรงงานในการประกอบอาชีพ จากข้อมูลพบว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นมีข้อมูลดังนี้ เมื่อก่อนการทำนาของคนในชุมชนจะเป็นการขอแรงงานจากคนในชุมชน มากกว่าจะเป็นค่าจ้างแรงงาน จะเริ่มขอแรงงานเพื่อช่วยในการปักดำโดยที่ผู้เป็นเจ้าของนาจะเป็นคนหาอาหารมาเลี้ยงคนงานที่มาช่วยงาน

พอถึงเวลาเก็บเกี่ยวก็จะขอแรงงานจากทางชุมชนอีกครั้งในการเก็บเกี่ยวก็จะทำเช่นเดียวกันกับการปักดำ พอเก็บเกี่ยวเสร็จผู้ที่ป็นเจ้าของนาจะนำข้าวขึ้นลาน หน้าทีของวัยรุ่นหรือเยาวชนในชุมชน ซึ่งผู้ป็นเจ้าของนาจะเป็นคนไปขอแรงวัยรุ่นในหมู่บ้านมาช่วยกันตีข้าว ผู้ทีป็นเจ้าของนาจะเตรียมหาอาหาร เป็ด ไก่ มีเหล้าบ้างเล็กน้อยเพือเพือเป็นการตอบแทนวัยรุ่นทีมาช่วยตีข้าว พอตีข้าวเสร็จก็จะนำข้าวขึ้นเล้าทีจะเป็นการขอแรงงานคนในชุมชนอีกครั้ง หลังจากทีนำข้าวขึ้นเล้าเสร็จเรียบร้อยแล้วทีจะเป็นการกินอาหารร่วมกัน สร้างความสามัคคีของคนในชุมชน แต่ปัจจุบันในการทำนา ทำไร่ของคนในชุมชนบ้านคำกลางส่วนมากจะเป็นการจ้างแรงงานมากกว่าและใช้เครื่องจักรมากกว่า ทั้งแรงงานในชุมชนในส่วทีป็นเยาวชนจะออกไปทำงานทีกรุงเทพเป็นส่วใหญ่ ทีเหลือทีจะเรียนหนังสือจะช่วยแรงพ่อแม่หน่อยลง ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทีเกิดขึ้นของเยาวชนในชุมชนนันจะเริ่มมีการเสพติดเรื่องเครื่องมือสื่อสาร การเสพสื่อสาธารณะ เช่น โทรศัพท์ ภาพยนตร์ และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมทีได้รับ

การจัดลำดับปัญหาของชุมชนบ้านคำกลาง

1. มุมมองทีแตกต่างกันระหว่างผู้ใหญ่และเยาวชน
2. ยาเสพติด
3. ขาดความสามัคคี
4. ขาดอุปกรณ์กีฬา ขาดแรงสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาจัดกิจกรรม
5. การดื่มสุรา การมีอคติต่อบุคคล
6. การไม่มีกิจกรรมร่วมกันไปทำงานต่างจังหวัด ไม่ได้อยู่สถานศึกษาเดียวกัน
7. เรียกร้องความสนใจ
8. การเลียนแบบ
9. วัยรุ่นมีเวลาว่างมากเกินไป ชอบรวมกลุ่มมั่วสุม ไม่เชื่อฟังคำตักเตือนจากผู้ใหญ่
10. ขาดการประสานระหว่างวัยเด็กกับผู้ใหญ่ในชุมชน
11. การมีส่วนร่วมของเยาวชนต่อชุมชนมีลดน้อยลง
12. การเสพติด เครื่องมือสื่อสาร

มุมมองการแก้ไขปัญหา การแก้ไขปัญหของเยาวชนนันต้องขึ้นอยู่กัสถาบันครอบครัว ต้องเริ่มต้นจากทีครอบครัว ให้คำแนะนำแก่ลูกในด้านต่าง ๆ หางานอดิเรกให้ทำ ต่อมาคือ สถาบันหรือโครงสร้างทางสังคมในชุมชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดหากิจกรรมทีทำให้วัยรุ่นมารวมกันทำกิจกรรม เช่น การฝึกวิชาชีพ การทำกิจกรรมเป็นรายกลุ่ม การเล่นกีฬา เพราะถ้าทุกคนหันมาเล่นกีฬา ทีจะใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จะได้ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งไม่ดี และอยากใหเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้าน และจากแนวทางในการแก้ไขปัญหานัน จะต้องมิกลุ่ม องค์กร หน่วยงาน และอื่นเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือต้องทำความเข้าใจ และหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนวิธีการ จัดหางานให้ทำ ควรมีหน่วยงานทีมีคุณภาพ เช่น องค์กรพัฒนาชุมชน ศูนย์ส่งเสริมอาชีพ กรมพัฒนาฝีมือแรงงานเข้ามาแนะแนวและนำพาเยาวชน ไปดูจุดด้อยของงานและแนะนำจุดเด่นของงานให้เยาวชน เข้ามามีการพัฒนาให้ความรู้กับเยาวชน หรือด้านการจัดฝึกอบรม เพราะจะทำให้เยาวชน มีความตื่นตัว ในเรื่องของการทำงานเป็นหมู่คณะ เช่น การ

อบรม หมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เรื่องยาเสพติด เรื่องฝิ่นอาชัพ จัดหางานให้เยาวชนทำ จัดการแข่งขันกีฬา จะได้ช่วยปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชน หันมารักการออกกำลังกาย และสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน

การจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาในชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการหางานให้ทำเวลาว่าง เช่น การเล่นกีฬา เล่นดนตรี เพราะถ้าเยาวชนทุกคนหันมาเล่นกีฬาหรือซ้อมดนตรี ก็จะช่วยให้เยาวชนทุกคนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ วิธีการดำเนินงานโดยการเริ่มต้นสร้างเครือข่ายขึ้น และกำหนดจุดประสงค์ กิจกรรม และวางเป้าหมาย เพื่อที่จะให้เยาวชนมีการปรับตัวและเกิดผลดีต่อไป และการดำเนินนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนใหญ่หรือหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเด็กและเยาวชน เช่น พ่อแม่ ครอบครัว ผู้ใหญ่บ้าน อบต. เทศบาล หรือหน่วยงานที่สำคัญ เช่น โรงเรียนประจำหมู่บ้าน ในการสนับสนุนทั้งในเรื่องงบประมาณ สถานที่ในการทำกิจกรรม และกลยุทธ์ในการวางแผนในการจัดตั้งอย่างมีความรอบคอบและพัฒนางานต่อไป

รูปแบบการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนชุมชนบ้านคำกลาง มีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่กิจกรรมเพื่อการพัฒนาตนเอง มีการดำเนินการเพื่อให้เกิดพื้นที่กิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้งนี้การเสริมศักยภาพรายละเอียด ดังนี้

1) การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นหนึ่งในรูปแบบการสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนบ้านคำกลาง ทั้งนี้ในการดำเนินงานวิจัยดังกล่าวเยาวชนเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อน จากการดำเนินงานวิจัยส่งผลให้เยาวชนมีพื้นที่ในการคิดแสดงความคิดเห็น วางแผนการทำงาน เริ่มตั้งแต่การเตรียมการ การเก็บข้อมูล การบริหารจัดการโครงการให้ประสบผลสำเร็จ ส่งผลให้เยาวชนมีความรับผิดชอบ ได้รับรู้ปัญหาของเยาวชนในภาพรวม พร้อมทั้งเป็นแกนนำในการแก้ไขปัญหา ขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อให้เกิดการสร้างพื้นที่กิจกรรมของเด็กและเยาวชนบ้านคำกลางให้ประสบผลสำเร็จ

2) จัดค่ายอบรมเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมคิดร่วมทำด้วยกัน กระบวนการดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนเตรียมการ และขั้นตอนการอบรม ขั้นตอนเตรียมการมีดังนี้ เด็กเยาวชนร่วมกันตั้งแต่การวางแผน ออกแบบกระบวนการในการจัดค่าย พร้อมทั้งได้มีการจัดเตรียมสถานที่ เตรียมผู้เข้าร่วม จัดเตรียมอุปกรณ์ วัสดุ ประสานคณะทำงาน และประสานวิทยากร ขั้นตอนการอบรม เริ่มตั้งแต่การแนะนำตัว ละลายพฤติกรรม กิจกรรมธารน้ำใจ แบ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อระดมสมอง วาดภาพฝันของชุมชนตนเอง ว่าอยากให้ชุมชนเป็นอย่างไร รวมทั้งมีการระดมปัญหาของชุมชน พร้อมทั้งหาวิธีการแก้ไข และแต่ละกิจกรรมให้ตัวแทนกลุ่มเด็กและเยาวชนแต่ละกลุ่มได้นำเสนอให้กับกลุ่มอื่นได้รับรู้ร่วมด้วย และมีการคัดเลือกประธานกลุ่มเยาวชนเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนต่อไป ผลการดำเนินงานส่งผลให้เด็กและเยาวชนได้ทำกิจกรรมเป็นทีม มีความสามัคคีเข้าใจระหว่างเด็กและเยาวชน ได้รับรู้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน และได้ร่วมกันคิดหาทางแก้ไขปัญหาของเยาวชนร่วมกัน เกิดความสามัคคีปรองดองใน

ชุมชน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และได้เรียนรู้เข้าใจในการจัดกิจกรรม รวมทั้งได้ประสานกลุ่มเยาวชนบ้านคำกลางใหม่ ที่พร้อมจะทำงานอย่างเต็มที่

3) **กิจกรรมในการศึกษาดูงาน** เพื่อศึกษาบทเรียนการดำเนินงานเยาวชนในพื้นที่ชุมชนอื่น และนำเอาแนวคิดและรายละเอียดการดำเนินงานมาพัฒนาและปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่บ้านคำกลาง การดำเนินงานกิจกรรมมีรายละเอียดคือ ด้านผู้เข้าร่วมในการดำเนินการประกอบด้วย ผู้นำชุมชน อันได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เยาวชนในพื้นที่บ้านคำกลาง กลุ่มวิทยากรที่มาให้ข้อมูล โดยก่อนการดำเนินกิจกรรม ทางทีมวิจัยได้ร่วมกันเตรียมประเด็นในการศึกษาดูงาน โดยมีการตั้งประเด็นในการศึกษาดูงาน คือ การทำกิจกรรมของเยาวชนบ้านท่าม่วง การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมของเยาวชน ความสามารถของเยาวชนและศักยภาพของเยาวชนบ้านท่าม่วง ข้อมูลด้านงานวิจัย การมีส่วนร่วมด้านงานวิจัยของเยาวชนจากการดำเนินงานมีผลเกิดกับชุมชนอย่างไร มีวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนอย่างไร หลังจากนั้นทางทีมได้ดำเนินการมอบหมายหน้าที่ในระหว่างการศึกษาดูงานในครั้งนี้ประกอบด้วย ฝ่ายบันทึกข้อมูล ฝ่ายบันทึกภาพ ฝ่ายสอบถามข้อมูล รวมถึงการออกแบบกระบวนการในการดำเนินการเดินทางศึกษาดูงาน หัวหน้าโครงการ กล่าวทักทาย ชี้แจงวัตถุประสงค์ การศึกษาดูงาน สรุปย่อโครงการ มีรายละเอียด คือ ชื่อโครงการ วัตถุประสงค์ ผลที่ได้ รูปแบบและแนวทางของโครงการ ผู้นำโครงการบ้านท่าม่วงนำเสนอข้อมูลของบ้านท่าม่วง การซักถาม แลกเปลี่ยนความคิด สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรม หัวหน้าโครงการกล่าวลา และขอบคุณเดินทางกลับบ้าน และผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในครั้งนี้ คือการนำเอาความรู้หรือแนวคิดจากการศึกษาดูงานไปปรับใช้ในพื้นที่

2. **พื้นที่กิจกรรมในสังคม** เพื่อให้เกิดการเชื่อมประสานระหว่างวัยผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง คนในชุมชน และเด็กเยาวชนในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ทั้งนี้จากข้อมูลที่ค้นพบ คือ คนในชุมชนเริ่มถูกแบ่งพื้นที่สำหรับผู้ใหญ่วัยทำงานและพื้นที่สำหรับเยาวชน พื้นที่ทางสังคมในเรื่องต่างๆ ของเยาวชนที่รวมกลุ่มกันอย่างหลวมๆ จากผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ส่งผลให้ที่ผ่านมาเกิดช่องว่างระหว่างวัย ดังนั้นจึงได้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) **“ร้อยพวงหลอมความคิด”** เป็นการจัดกิจกรรมประชุมระดมสมองระหว่างผู้ใหญ่ในชุมชน (ผู้นำ กรรมการ และปราชญ์ชาวบ้าน) กับเยาวชนในชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็น และคำแนะนำจากคนในชุมชน และเพื่อให้ตัวแทนเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นในการหาทางในการจัดกิจกรรมร่วมกัน กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการ กลุ่มเยาวชนในชุมชนบ้านคำกลาง กลุ่มผู้ใหญ่ของชุมชนบ้านคำกลาง ผลจากการดำเนินกิจกรรม เด็กเยาวชน และผู้ใหญ่ได้รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้ใหญ่ได้รู้ปัญหาและความต้องการของเยาวชนจากตัวแทนเยาวชน ได้แนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างพื้นที่กิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชนอย่างมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่ในชุมชน และเด็กเยาวชนเอง

2) **จัดแข่งขันกีฬาชุมชน** เป็นกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่เด็ก และเยาวชนในชุมชน ทั้งนี้นอกจากเป็นการสร้างความสัมพันธ์แล้ว ยังส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนได้แสดงออกซึ่งศักยภาพที่มีอยู่ ทั้งนี้จากข้อมูลค้นพบว่า เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งมีปัญหาเรื่องการติดยาเสพติด

คิด แต่ในขณะที่เดียวกัน เยาวชนในชุมชนก็มีศักยภาพในหลายๆ ด้าน รวมทั้งด้านกีฬา ทั้งที่เป็นกีฬาสากล และกีฬาพื้นบ้าน ซึ่งในการจัดการแข่งขันกีฬา เด็กและเยาวชนในชุมชนเป็นคนรับผิดชอบเรื่องการเตรียมงานเป็นหลัก และถ้าเรื่องใดจำเป็นต้องให้ผู้นำ หรือผู้ใหญ่ในชุมชนช่วย ก็มีการประสานขอความร่วมมือจากผู้นำหรือผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นเรื่อยๆ ไป ผลการจัดแข่งขันกีฬาในชุมชน เด็กและเยาวชนได้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความกระตือรือร้นที่จะทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ เด็กและเยาวชนมีพื้นที่ในการคุยกันผ่านงานที่ได้รับมอบหมาย ส่งผลให้เยาวชนมีความสามัคคีกันมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกัน

3) กิจกรรมประกวดร้องเพลง 3 วัย วัตถุประสงค์ เพื่อให้ชุมชนทั้ง ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ใหญ่เยาวชน ได้แสดงความสามารถในการแสดงออกและความคิด เพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างวัยของคนในชุมชน การดำเนินการ จัดการหาสถานที่การประกวด การรับสมัครนักร้อง ทั้ง 3 วัย แบบบอกต่อ และประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้าน การจัดการรางวัล จัดกิจกรรม ผลการดำเนินงาน เยาวชนได้เห็นถึงศักยภาพของตนเอง และคนในชุมชน ทั้งในด้านการจัดงาน การเตรียมงาน และด้านการร้องเพลง ผู้ใหญ่ได้เห็นศักยภาพของเยาวชน เยาวชนและคนในชุมชนผู้ใหญ่ ผู้ปกครองมีความเข้าใจกันมากขึ้น เยาวชนมีการพูดคุยปรึกษาหารือ เข้าหาผู้ใหญ่ในชุมชนมากขึ้น เห็นได้ตั้งแต่การเตรียมงาน การจัดงาน เยาวชนมีการขอความร่วมมือจากผู้ใหญ่ในชุมชนมากขึ้น ผู้ใหญ่ยอมรับในศักยภาพ ความตั้งใจ ของเด็กและเยาวชนมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้เด็กเยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชนได้มีพื้นที่ในการพูดคุย แลกเปลี่ยนซักถาม ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้เด็กเยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชนมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น มีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ผลการดำเนินการทดลองปฏิบัติการ ในชุมชนบ้านคำกลางโดยปกติจะมีการจัดกิจกรรมของชุมชนขึ้นแล้วแต่โอกาสและความเหมาะสม เช่น กิจกรรมกีฬา การจัดประชุมหมู่บ้าน กิจกรรม อสม.หรือ กิจกรรมตามวันสำคัญทางสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ที่ผ่านมามีแต่ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านทำเป็นหลัก แต่หลังจากที่ได้มีการดำเนินงานวิจัยแล้ว ส่งผลให้ผู้ใหญ่เห็นศักยภาพของเยาวชน พร้อมกับเด็กและเยาวชนเอง ก็มองเห็นศักยภาพ และคุณค่าของตนเองที่มีต่อชุมชน ทำให้ผู้ใหญ่เปิดโอกาสให้เด็กเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เด็กมีความสนใจ และสมัครใจเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรม เริ่มตั้งแต่การ ประชุมวางแผนการทำงานร่วมกันกับผู้ใหญ่ มีการจัดเตรียมสถานที่ การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น โรงเรียน หรือในบางกิจกรรมเยาวชนจะเป็นคนขับเคลื่อนเป็นหลัก ที่เห็นชัดเจนหลังจากการดำเนินงานวิจัย คือ กิจกรรมวันพ่อ วันแม่ ซึ่งมีการปลูกต้นไม้ ทำความสะอาดหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรม อสม. เยาวชนก็เข้ามาเป็นแกนนำในการดำเนินการ เช่น การพ่นควันไล่ยุงลาย เป็นต้น

ทางวัฒนธรรมประเพณี ชุมชนบ้านคำกลางจะมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีที่มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ที่เรียกว่า ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เช่น บุญมหาชาติ ฟ้าป่า บุญพรวด ทำบุญข้าวเจี การเลี้ยงอาหารชุมชน บุญเข้าพรรษา ออกพรรษา บุญกฐิน วันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น โดยปกติที่ผ่านมามีแต่ผู้ใหญ่พ่อ แม่ผู้ปกครองทำเป็นหลัก แต่ผู้ใหญ่ในชุมชนจะเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำ

กิจกรรมทุกขั้นตอน บางงานให้เยาวชนดำเนินงานเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมงาน การจัดเตรียมสถานที่ การต้อนรับแขก การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

นอกจากเกิดพื้นที่ดังที่กล่าวมาแล้ว ยังเกิดกลไกการขับเคลื่อนการทำงานของเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ โดยปกติบ้านคำกลางนั้นจะมีกลุ่มเด็กและเยาวชนอยู่แล้ว แต่ไม่มีการทำงานอย่างจริงจัง ดังนั้นเมื่อเยาวชนได้มาคิดวิเคราะห์ร่วมกันถึงการแก้ไขปัญหาเยาวชน และการจะขับเคลื่อนงานเยาวชนไปได้อย่างต่อเนื่องก็จำเป็นต้องมีโครงสร้างการทำงานอย่างจริงจัง ดังนั้นเยาวชนจึงได้วิเคราะห์โครงสร้างเดิมก็พบว่า ยังไม่เกิดการทำงานอย่างจริงจัง เนื่องจากประธานคนเดิมที่เป็นอยู่มีภารกิจส่วนตัวไม่สะดวกในการเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง จึงได้มีการหารือและตกลงกันในการเลือกประธานเยาวชน และคณะกรรมการใหม่ ตามความเหมาะสม อันเป็นกลไกการขับเคลื่อนการทำงานของเด็กและเยาวชนบ้านคำกลางต่อไป ทั้งนี้กลไกดังกล่าวในช่วงระหว่างการทำงานวิจัย และหลังจากทำงานวิจัยที่ผ่านมามีการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง ประธานเยาวชน และคณะทำงานมีการประสานเพื่อทำกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุปจากการดำเนินงานวิจัยของชุมชนที่ผ่านมานั้น การสร้างพื้นที่กิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านการทดลองปฏิบัติการส่งผลต่อศักยภาพของเยาวชน ตัวอย่างเช่น ในการดำเนินการจัดกิจกรรมในช่วงแรกนั้น จะมีการเข้ามาทักท้วงของกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมในการดำเนินโครงการเท่าที่ควรอันเนื่องมาจากความกังวลในส่วนของหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินงานนั้นจะเข้ามาตรวจสอบและติดตามพฤติกรรมของกลุ่มเยาวชน จึงได้แต่สังเกตการณ์อยู่ภายนอก แต่ต่อเมื่อเวลาเริ่มผ่านพ้นไปการดำเนินกิจกรรมอยู่ในช่วงครึ่งทางของการดำเนินงานวิจัย ก็มีผู้เข้าร่วมเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการเล่าขานถึงการดำเนินงานวิจัยเป็นการทำข้อมูลเพื่อหาทิศทางทางพัฒนากลุ่มเยาวชนในชุมชน

ช่วงเริ่มหาแนวทางในการทดลองและการทดลอง มีสมาชิกในการขับเคลื่อนการดำเนินงานมากขึ้น เนื่องจากมีการระดมกิจกรรมในการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมถึงการสร้างควมไว้วางใจเชื่อใจผ่านการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานวิจัยในชุมชน ทั้งระดับเยาวชน ระดับแกนนำโครงการ (ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แกนนำเยาวชนในพื้นที่) ซึ่งมีการผลักดันการดำเนินงานร่วมกันจนสามารถดำเนินโครงการได้แล้วเสร็จตามเป้าหมายของโครงการ

ลักษณะในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้งก็ต้องดำเนินการแบบกึ่งทางการ กล่าวคือ ลักษณะในการดำเนินงานที่สามารถสร้างความสนใจให้กับการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งนั้น คือ ต้องดำเนินการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมออกเป็นกลุ่ม ให้แสดงความคิดเห็น มีการแทรกกิจกรรมสนทนาการในระหว่างการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความน่าตื่นเต้นและความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน การสร้างแรงสูงใจ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ คือ ตัวแกนนำในการดำเนินโครงการ ที่เป็นกลุ่มผู้นำวัยกลางคนที่เห็นความสำคัญในการพัฒนาเยาวชน ซึ่งถือเป็นกำลังหลักในการดำเนินการในหมู่บ้านต่อไป หลังจากนั้นก็ดึงเอาลูกหลานหรือญาติที่เป็นเยาวชนเข้าร่วมในการดำเนินงาน แล้วตัวหลานหรือญาติก็จะ

เป็นคนประสานกลุ่มเยาวชนที่เป็นเพื่อหรือเป็นเพื่อนในกลุ่มเดียวกันเข้ามาร่วมในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งการประสานงานนั้นจะต้องดำเนินการในลักษณะดังกล่าวจึงจะสามารถเริ่มในการดำเนินกิจกรรมได้

5.2 ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน

1. ชุมชนได้รู้รับรู้ข้อมูลต่างๆ ในชุมชนของหมู่บ้าน ได้รับข้อมูลที่มีความจริงในชุมชนเพื่อไปแก้ปัญหาในชุมชนถูกต้องและตรงตามความเป็นจริงเพื่อพัฒนาของชุมชน
2. ทำให้รู้สภาพการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบันว่าแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ทำให้เข้าใจถึงสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาที่ชัดเจนมากขึ้น
3. ทำให้เกิดความตระหนักและเกิดแนวคิดที่นำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น

5.3 ผลที่เกิดขึ้นกับทีมวิจัย

1. ทีมวิจัย ได้รับความรู้ หลักการ และปรับฐานคิดวิธีการดำเนินงานวิจัย
2. ทีมวิจัย ได้รับความรู้เรื่องเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล
3. ได้ความรู้หลักการในการทำงานแบบเป็นขั้นตอนในการทำงาน
4. ได้รู้จักกับบุคคลที่มีความสามารถในการไปประชุมเสวนาในสถานที่ต่างๆ ที่ทาง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้เรียนเชิญเข้าร่วม
5. ได้เกิดความกล้าแสดงออกในด้านความคิดและการพูด การวิเคราะห์ในการทำงาน รู้จักปัญหาและวิธีแก้ไขปัญหานั้นๆ
6. ได้เรียนรู้ การทำงานเป็นหมู่คณะได้เข้าใจหลักการ การทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้ได้รู้จักกับเพื่อนร่วมงาน ทั้งทางผู้เฒ่า ผู้แก่ และทางด้านเยาวชนพร้อมกับพี่เลี้ยงที่มาจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี

5.4 ปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการดำเนินงานวิจัย

1. ไม่มีการจดบันทึก
2. แหล่งที่มาข้อมูลน้อย
3. สมาชิกมาประชุมไม่ครบ
4. เยาวชนไม่ยอมรับที่จะร่วมโครงการทำให้การทำงานมีปัญหาในด้านการจัดเก็บข้อมูลในแต่ละช่วง เนื่องจากการที่เยาวชนไม่เข้าใจ ในโจทย์การวิจัยแล้ว ไม่กล้าเข้าร่วมโครงการวิจัย
5. ผู้ปกครองของเยาวชนเกิดความระแวง ไม่ไว้วางใจในงานวิจัย
6. ปัญหาความไม่เข้าใจกันของกลุ่มทีมวิจัย
7. ปัญหาเรื่องที่คิดและมีความเชื่อว่าโครงการวิจัยมันยากเกินความสามารถของคนในชุมชน

5.6 ข้อเสนอแนะ

1. การชักจูงเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางชุมชน
2. หาพื้นที่กิจกรรมให้กับเยาวชน
3. ผู้ใหญ่ควรจะให้ความสำคัญกับเยาวชนรับฟังข้อเสนอแนะของเยาวชน

4. หน่วยงานของรัฐควรจัดกิจกรรม เพื่อสร้างความสามัคคีของเยาวชนระดับตำบล
5. ประชุมคนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้รับรู้ถึงเรื่องที่จะทำการวิจัยโครงการได้ทำความเข้าใจในตัวโครงการ
6. พ่วงประเด็นไปที่ผู้ปกครองของเยาวชนเพราะถ้าผู้ปกครองของเยาวชนมีความเข้าใจในการทำงาน มีความเข้าใจในรายละเอียดก็จะทำให้เกิดความไว้วางใจและรู้ว่าจะงานที่ทำไม่มีผลกระทบที่เป็นเรื่องเสียหายกับเยาวชนเลยก็อาจจะทำให้การทำงานครั้งต่อไป เกิดปัญหาน้อย

เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ หมั่นอภัย. 2552. ปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดของเยาวชนในอำเภอบ้านไผ่

จังหวัดลำพูน. การศึกษาอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สิริพันธุ์ อมรพันธุ์บุติกุล. 2544. ศึกษาภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนของเยาวชน กรณีศึกษา

กลุ่มเยาวชนฮักแม่จริม อำเภอมะจิม จังหวัดน่าน. การศึกษาอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ฐานิการ รวดเร็ว. 2545. โครงการพัฒนาเยาวชนศูนย์ฝึกอาชีพนักเรียนเก่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

กับการแก้ไขปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดน. การศึกษาอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ.

[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : [http://www.nicfd.cf.mahidol.ac.th/th/index.php/policy/2011-10-13-04-](http://www.nicfd.cf.mahidol.ac.th/th/index.php/policy/2011-10-13-04-10-00/237-2011-11-14-04-12-09)

10-00/237-2011-11-14-04-12-09. (วันที่ค้นข้อมูล : 20 พฤษภาคม 2555).

วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.vijaiesaan.com>.

(วันที่ค้นข้อมูล : 30 เมษายน 2555).

ภาคผนวก

รูปประกอบกิจกรรมการประชุมทีมวิจัย



อบรมการสร้างเครื่องมือที่ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี



การสร้างเครื่องมืองานวิจัยในพื้นที่



การดำเนินการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล



การสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลโดยทีมเยาวชน



ประวัติทีมวิจัย

ชื่อ	ที่อยู่	เกิด	การศึกษา	ตำแหน่ง
หัวหน้าโครงการ				
1.นายพิธิวัฒน์ แก้วเนตร	127 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	5 เมษายน 2524	ปวส	ชาวบ้าน
ทีมวิจัย				
2.นายสุพล จิตะโพธิ์	156 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	26 กุมภาพันธ์ 2502	ม. 6	ส.อบต. ตำบลสารภี
3. นายกำพล มีเพ็ง	129 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	6 กันยายน 2506	ม. 6	ส.อบต. ตำบลสารภี
4.นายคำมี แก้วเนตร	127 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	6 มิถุนายน 2501	ป. 4	อสม
5.นายวสัน จิตะโพธิ์	156 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	28 กุมภาพันธ์ 2537	ม. 6	นักศึกษา
6.นางพัชรินทร์ มหาวงศ์	8 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี		ม. 6	ชาวบ้าน
7.นายณรงค์ คุณภาที	132 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	2 เมษายน 2499	ม. 3	ผู้ใหญ่บ้านคำกลาง
8.นายคำดี สุพรรณนนท์	98 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	6 มีนาคม 2495	ป. 4	อปพร
9.นายสวัสดิ์ ไซโยธา	30 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	10 กรกฎาคม 2494	ป. 4	ชาวบ้าน
10.นายสราวุธ สมงาม	52 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	28 ธันวาคม 2517	ม. 6	ผช.ผญบ.(ปกครอง)
11.นายดำรง อินทร์น้อย	157 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	7 มกราคม 2504		ชาวบ้าน
12.นายมีชัย ไซโยธา	111 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	23 พฤศจิกายน 2497		อสม
13.นายโกศล หล้าบุตตา	25 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	26 กุมภาพันธ์ 2520	ป.6	ชาวบ้าน
14.นายสงกา เหล่ามา	95 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	16 มีนาคม 2514	ม.6	พรส(รักษาความสงบ)
15.นายสุวัตร เกนบุบผา	78 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	3 พฤศจิกายน 2518	ม. 6	แกนนำเยาวชน

16.นายสุริยา เหล่ามา	95ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	24 ตุลาคม 2538		นักเรียน
17.นายพานรินทรณ์ คุณพาที	23 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	23 เมษายน 2517	ม. 6	ผช.ผอ.บ. (ปกครอง)
18.นายสันติ อภิกาญจน์	113 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	1 กันยายน 2530	ม.6	ชาวบ้าน
19.นางสาวยุวธิดา สมงาม	154 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	27 สิงหาคม 2537	ม.4	นักเรียน
20.นางสาวสุกัญญา จิตะโพธิ์	36 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	21 กันยายน 2536	ม.4	นักเรียน
21.นางสาวบุหงา คำคาน	1 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	18 กันยายน 2536	ม.5	นักเรียน
22.นางสาวอรรณณ รัญจวน	37 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	17 สิงหาคม 2536	ม.5	นักเรียน
23.นางสาวกนิษฐา ไชโยธา	108 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	27 พฤษภาคม 2536	ปวช	นักศึกษา
24.นายศุภกิจ เคนบุปผา	63 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	7 กันยายน 2535	ม.6	นักเรียน
25.นายอนุวัฒน์ โทนผุย	116 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	26 มิถุนายน 2535	ปวช	นักเรียน
26.นายอุทิศ ไชบุญญา	141 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	14 พฤษภาคม 2532	ปวส	นักศึกษา
27.นายธงชัย อ่างศิลป์	17 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	23 มกราคม 2532	ป.6	อสม
28.นายพงษ์ศักดิ์ คุณภาที	ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี			
29.นายสมชัย หล้าบุคดา	ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี			
30.นายบุญมี ธิฐิ	ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี			
31.นายวิฑูรย์ คำคาน	ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี			
32.นายไกรสอน หล้าบุคดา	ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี			
33.นายคำธร มีเพ็ง	ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี			
34.นายก้องนภา คุณภาที	ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี			

ที่ปรึกษาโครงการ				
นายเทพศิรินทร์ อิ่มใจ				ปลัดอำเภอโพธิ์ไทร
นายจารึก สถาวร	77 ม. 3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	24 กรกฎาคม 2494	ม. 3	รองอบต. ตำบลสารภี
นายคำฝู ใจแน่น	101 ม.3 บ้านคำกลาง ต.สารภี อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี		ปริญญโท	ผอ. โรงเรียนบ้านเลาะ